

Vrouwen in beweging

Een onderzoek naar de positie van de vrouw in de sportvereniging



T. Oosterhoff
Bedrijfskunde, Management van Bedrijfskunde
Erasmus Universiteit Rotterdam

Vrouwen in beweging

Een onderzoek naar de positie van de vrouw in de sportvereniging

Afstudeerscriptie van:

Anton Oosterhoff
Studentnummer: 126371
Erasmus Universiteit Rotterdam
Faculteit Bedrijfskunde
Vakgroep Management van Verandering

Afstudeercomissie:

Coach: Prof. Dr. L.C.M.P. Meijs
Eerste meelezer: Dr. A.W.A. Scheepers

Rotterdam maart 2005

Anton Oosterhoff
Hooibrift 63 b
3023KH Rotterdam

antonooosterhoff@cs.com

Voorwoord

Ik ben niet de meest sportieve persoon en met een aantal keren per jaar een rondje skeeleren en zo af en toe een eindje fietsen, zijn mijn sportieve prestaties wel opgesomd. Ik heb dan ook grote bewondering voor mensen die week in, week uit alles opzij zetten voor hun club en hun sport.

Ik associeer sporten vooral met zwoegen, afzien, zweet en tranen. Een scriptie schrijven over sport en sportverenigingen staat voor mij dus gelijk aan een dubbele portie zweet en afzien.

Het is een groot woord om te zeggen dat deze scriptie een lijdensweg is geweest maar er diende menige hobbel te worden genomen. Terugkijkend kan ik zeggen dat het schrijven van deze scriptie een positieve ervaring is geweest.

Dit positieve gevoel komt mede door het ongebreidelde enthousiasme waarmee ik werd geconfronteerd tijdens de vele interviews. Ik stond versteld van de passie waarmee mensen over hun vereniging vertelden en de hoeveelheid tijd en energie die er in de club werd gestoken.

Uiteindelijk was het schrijven een leuk gebeuren door de gezamenlijke sessies bij de vakgroep BSM en door de gedeelde smart tijdens nachtelijke uren en autoritjes samen met Erwin Steller en Carola Schouten.

Ik wil tot slot Desiree Hamelink, Esther Hoorn en Lucas Meijs bedanken voor de vele aanmoedigingen, positieve feedback, literatuur en beschikbaarheid. Ook Michiel van der Molen, Josien Oosterhoff en Simone Spijker ben ik mijn dank verschuldigd voor het redigeren van de tekst. Als laatste gaat mijn dank uit naar alle respondenten die belangeloos hun tijd en kennis beschikbaar hebben gesteld en zonder wie deze scriptie niet geschreven had kunnen worden.

Kortom, ik ben er niet sportiever op geworden maar op sportief gebied ben ik er wel veel wijzer op geworden, ik hoop dat u minimaal één van de twee resultaten aan het lezen van deze scriptie overhoudt.

Inhoudsopgave:

	Voorwoord	3
	Samenvatting	6
Hoofdstuk	1 Inleiding	7
	1.1 Probleemstelling	8
	1.2 Doelstelling	9
Hoofdstuk	2 Relevante maatschappelijke ontwikkelingen	10
	2.1 Normen en waarden	11
	2.1.1 Normen	11
	2.1.2 Waarden	13
	2.1.3 Eindwaarden en instrumentele waarden volgens Rokeach	14
	2.1.4 Waarden en Normen in een praktisch model volgens Rescher	15
	2.2 Veiligheid	16
	2.2.1 Sociale veiligheid	17
	2.2.2 Twee paradigma's	19
	2.3 Emancipatie	20
	2.3.1 Vrouwen en het eerste kind	22
	2.3.2 Vrouwen en onderwijs	24
	2.3.3 Arbeidsparticipatie van vrouwen	24
	2.3.4 Taakverdeling binnen het gezin	25
	2.3.5 Vrouwen en inkomen	25
Hoofdstuk	3 Positie van de vrouw in de sportvereniging	28
	3.1 De vrouw als sporter	28
	3.1.1 In- en uitsluiting in de sport	29
	3.1.2 Lichaam	31
	3.1.3 Beelden en media	32
	3.2 De vrouw als bestuurslid	33
	3.2.1 Diversiteit	34
	3.2.2 Glazen plafond	35
	3.2.3 Eenzaam aan de top	37
Hoofdstuk	4 Conceptueel model en onderzoeksopzet	42
	4.1 Conceptueel model	42
	4.2 Methodologie en onderzoeksopzet	43

Hoofdstuk 5	Verhalen langs de lijn	45
5.1	Algemene resultaten	45
5.2	Invloed van normen en waarden op de positie van de vrouw	47
5.2.1	Vrouw als sporter	47
5.2.2	Vrouw als bestuurslid	48
5.3	Invloed van veiligheid op de positie van de vrouw	49
5.3.1	Vrouw als sporter	49
5.3.2	Vrouw als bestuurslid	50
5.4	Invloed van emancipatie op de positie van de vrouw	51
5.4.1	Vrouw als sporter	51
5.4.2	Vrouw als bestuurslid	52
5.5	Overige aandachtspunten	54
5.5.1	Ambitie	54
5.5.2	Overige verschillen	55
Hoofdstuk 6	Conclusies en aanbevelingen	57
6.1	Inleiding	57
6.2	Conclusies	57
6.2.1	Welke maatschappelijke ontwikkelingen zijn relevant voor de positie van de vrouw in sportverenigingen?	58
6.2.2	Wat wordt er verstaan onder de positie van de vrouw in de vereniging?	59
6.2.3	Wat is de invloed van normen en waarden op de positie van vrouw in de sportvereniging?	60
6.2.4	Wat is de invloed van veiligheid op de positie van de vrouw in de sportvereniging?	61
6.2.5	Wat is de invloed van emancipatie op de positie van de vrouw in de sportvereniging?	61
6.2.6	Wat is de invloed van maatschappelijke ontwikkelingen op de positie van de vrouw in de sportvereniging?	62
6.2.7	Bedrijfskundige en praktische relevantie	64
6.3	Kantekeningen methodologie en theorie	64
6.3.1	Theoretische onderbouwing	65
6.3.2	Methodologische onderbouwing	65
6.4	Aanbevelingen en suggesties voor verder onderzoek	66
	Literatuurlijst	68
	Bijlagen	74

Samenvatting

“Met meer vrouwen in bestuursfuncties zou de wereld er wel anders uitzien, in ieder geval een stuk kleurrijker”.

Zomaar een uitspraak van een vrouwelijk bestuurslid van een hockeyvereniging. Het geeft aan dat de emancipatie van vrouwen in besturen binnen sportverenigingen nog een lange weg heeft te gaan. In veel sportbesturen zijn vrouwen ondervertegenwoordigd. Dit probleem staat niet op zichzelf, het is terug te zien in een breder verband binnen veel organisaties. In de hogere managementfuncties van bedrijven en de overheid is slechts één op de vier bestuurders een vrouw. Steevast blijkt dat vrouwen minder kans hebben om promotie te maken, ook wel het glazen plafond genoemd naar aanleiding van de onzichtbare barrière waar vrouwen tegenaan lopen als zij een hogere managementfunctie ambiëren.

Vrouwen hebben moeite om een plek te veroveren en worden ook in de sport, naast bestuursfuncties, nog op meer terreinen uitgesloten of achtergesteld. Een treffend voorbeeld hiervan is vrouwenvoetbal. Deze sport is in Nederland één van de sporten die door vrouwen het meest wordt beoefend. Toch is de aandacht hiervoor minimaal en wordt deze tak van sport weinig serieus genomen. Voor veel sporten geldt dat een aantal aspecten voor mannen en vrouwen verschillend zijn, in termen van afstand, duur en prijzengeld.

Van oudsher zijn veel sporten het terrein van mannen en is het voor vrouwen moeilijk om volwaardig aan bepaalde sporten deel te nemen. De vraag die rijst naar aanleiding van deze ontwikkelingen is, hoe kan het dat vrouwen worden uitgesloten van bestuursfuncties en veel sporten? Op deze vraag gaat dit onderzoek dieper in door een aantal mogelijke invloeden op vrouwen, nader onder de loep te nemen. Er worden drie maatschappelijke ontwikkelingen bekeken die van invloed zijn op vrouwen, namelijk normen en waarden, veiligheid en emancipatie. Deze drie worden nader onderzocht voor vrouwen in besturen en voor vrouwen die sporten.

Dit onderzoek levert geen wereldschokkende resultaten op. Vrouwen hebben minder tijd gekregen doordat zij meer zijn gaan werken en dit leidt tot een afname van het aantal vrouwen op bestuurlijk en sportief gebied. Verder zorgt de beeldvorming over vrouwen in de samenleving er aan de ene kant voor dat vrouwen de druk voelen om aan dat beeld te voldoen. Aan de andere kant beïnvloedt het mannen in hun keuze voor een opvolger in het bestuur.

Er blijkt echter een interessant verschil te bestaan tussen vrouwelijke bestuurders en sporters op het gebied van veiligheid. Vrouwen voelen zich in het algemeen onveilig. Dit is van invloed op vrouwelijke sporters, zij geven aan dat zij 's avonds hun trainingsschema's aanpassen en dat zij niet alleen naar het sportterrein gaan omdat dit afgelegen ligt. Vrouwelijke bestuurders daarentegen geven inderdaad blijk van een verhoogde onveiligheidsbeleving, maar dit heeft geen enkele invloed op hun bestuurlijke activiteiten.

Vrouwen worden beïnvloed door maatschappelijke ontwikkelingen, en op hun beurt beïnvloeden vrouwen weer de maatschappij en een onderdeel van die maatschappij zijn de sportverenigingen. In deze scriptie worden de relaties tussen deze drie, vrouwen, maatschappij en sportverenigingen, onderzocht en weergegeven.

Hoofdstuk 1: Inleiding

“Wat is hier aan de hand. Zijn vrouwen slimmer dan mannen?..... Dat zeker niet”
(Lamberts 2005).

Deze zin was onderdeel van de diesrede 2005 die rector magnificus Steven Lamberts onlangs hield. Hij wilde hiermee de aandacht vestigen op het dalend aantal mannelijke studenten. Een storm van protest brak los en de rector zag zich gedwongen om het gewraakte betoog te betitelen als een ‘ongelukkige keuze’. De ‘verontwaardiging’ die de opmerking van de rector teweeg bracht is niet nieuw, zij is eerder van alle tijden en voert terug op de voortdurende ‘strijd’ tussen de seksen.

In 1770 schrijft Juliana Cornelia de Lanoy een toneelstuk over het beleg van Haarlem van 1572-1573 en de rol van Kenau Simonsdochter Hasselaer. De Lanoy wil aangeven dat moed en daadkracht niet verschilt per sekse. Zij beschrijft hiermee dat Kenau niet de ‘onvrouwelijke’ uitzondering was die ongekende moed bezat, zoals andere toneelschrijvers ons wilden doen geloven (van Oostrum 2000).

De eeuwige vraag over de (on)gelijkheid van mannen en vrouwen blijkt nog steeds even actueel en onveranderd. Deze vraag ligt ten grondslag aan het debat over de positie van de vrouw in de samenleving en in werksituaties. Dit debat staat niet los van allerlei andere maatschappelijke ontwikkelingen die plaatsvinden. Neem bijvoorbeeld het onderwerp: veiligheid. In een tijd van aanslagen en terrorismebestrijding is dit een zeer actueel thema. Een thema dat invloed heeft op de bewegingsvrijheid van, met name, vrouwen. Een gevoel van onveiligheid kan er namelijk voor zorgen dat men in het donker niet zo gemakkelijk meer over straat durft en zodoende niet volledig kan deelnemen aan alle maatschappelijke processen. Ook andere maatschappelijke ontwikkelingen zoals, individualisme en integratie kunnen op deze manier van invloed zijn op de positie van de vrouw om (gelijkwaardig) mee te doen in de samenleving.

Een belangrijke sociaal proces waarin deze beperking zich kan uiten is de sport(vereniging). Sport is een wezenlijk onderdeel van de maatschappij en vervult een belangrijke functie. De sport beïnvloedt de samenleving. Kijk maar naar ons dagelijks taalgebruik of de huidige trends in de samenleving. Aan de andere kant verandert de betekenis van sport door de maatschappij. Sport krijgt een andere functie, zoals een gezondheids-, herstel-, identificatie-, integratie-, ontladings-, persoonlijke ontwikkelings- en maatschappelijke controle functie (Duijvestijn en Kattenberg 2004). Kortom, sport beïnvloedt de maatschappij en de maatschappij beïnvloedt de sport.

Er is in Nederland geen sport die meer impact heeft in het sociale leven van mensen dan voetbal. Het is een dankbaar gespreksonderwerp op feestjes, het kan vele gemoederen in vuur en vlam zetten en soms zelfs gevaarlijk verhitten. Nu het Wereldkampioenschap voetbal van 2006 dichterbij komt, staat Nederland weer op het punt om massaal oranje te kleuren. De held en spil van het hele gebeuren is ‘de voetballer’. Het kenmerkende hierbij is dat dit uitsluitend om mannelijke voetballers gaat.

Voetbal heeft toch min of meer een 'macho' identiteit en ondanks de vele vrouwenvoetbalteams die er in Nederland actief zijn, slagen die er niet in om ook maar een fractie van de aandacht en bekendheid te behalen, die het mannenvoetbal heeft. In het voetbal, en ook in andere sporten, gaat de meeste aandacht en inspanning naar het hoogste mannenteam.

In de maatschappij zien we deze 'seks' ongelijkheid op veel gebieden ook nog steeds terug. Veel werkterreinen worden, ondanks alle emancipatie en positieve discriminatie, nog steeds worden gedomineerd door mannen. En binnen veel bedrijven en organisaties moet men wel van erg goede huize komen wil men als vrouw door het 'glazen plafond' heen breken.

Individualisering, verharding, een zich terugtrekkende overheid, economische crisis, spanningen rond integratie, seksisme en seksuele intimidatie, etcetera. Ontwikkelingen die zich afspelen in de maatschappij en die hun invloed hebben op de leden van die maatschappij. Diezelfde leden zijn op hun beurt weer onderdeel van de sportvereniging. Zodoende lijken beide, maatschappij en sportvereniging, onlosmakelijk met elkaar verbonden en lijkt het onvermijdelijk dat veranderingen binnen de één hun weerslag hebben op de ander.

1.1 Probleemstelling

In de inleiding hebben we gezien dat maatschappelijke ontwikkelingen impact hebben op het doen en laten van mensen. Deze ontwikkelingen kunnen op hun beurt weer de manier waarop leden van de maatschappij tegen sport aankijken, deze beleven en beoefenen, beïnvloeden.

Degenen die betrokken zijn bij een sportvereniging als vrijwilliger, als lid, als bestuurder of op een andere manier, maken onderdeel uit van dezelfde maatschappij. Zij maken deze ontwikkelingen en veranderingen dus mee. Zij veranderen zelf ook en de vraag rijst wat het effect hiervan is op de sportvereniging.

Verschillende van die ontwikkelingen hebben betrekking op seksongelijkheid en het vergroten of verkleinen daarvan. Bijna alle sportverenigingen hebben zowel mannelijke als vrouwelijke leden, dus anders gezegd:

Wat is de invloed van maatschappelijke ontwikkelingen op de positie van de vrouw binnen de sportvereniging?

Om deze (bredere) vraagstelling te specificeren wordt deze opgedeeld in de volgende deelvragen.

- Welke maatschappelijke ontwikkelingen zijn relevant voor de positie van de vrouw in sportverenigingen?
- Wat wordt er verstaan onder de positie van de vrouw?
- Wat is de invloed van deze relevante maatschappelijke ontwikkelingen op vrouwelijke sporters in een sportvereniging?
- Wat is de invloed van deze relevante maatschappelijke ontwikkelingen op vrouwen in bestuurlijke functies in een sportvereniging?

1.2 Doelstelling

Met het antwoord op deze vragen kunnen vervolgens een aantal bevindingen worden gepresenteerd waardoor de gevolgen van maatschappelijke ontwikkelingen voor de positie van de vrouw binnen de sportvereniging in kaart kan worden gebracht. Als duidelijk is wat deze gevolgen zijn, dan kunnen vervolgens aanbevelingen worden geformuleerd op wat voor manier een sportvereniging zou kunnen reageren op deze ontwikkelingen.

Het is de bedoeling dat het antwoord op de hoofdvraag bijdraagt aan het inzicht in hoe sociale processen en ontwikkelingen hun weerslag hebben op de sportvereniging. Dit onderzoek kan mogelijk een bijdrage leveren in het debat over de toekomst van de sportverenigingen. Denk hierbij aan een veranderende functie van de sportvereniging zoals bijvoorbeeld naschoolse kinderopvang. Ook binnen Bedrijfskunde kan deze scriptie mogelijk een bijdrage leveren aan verdere inzichten over de manier waarop mensen hun werkelijkheid inrichten en vorm geven. Deze werkelijkheden kunnen botsen en tegengesteld zijn en bepalen hoe mensen beslissingen nemen. Binnen de configuratieve-integratie theorie staat de koppeling van handelen binnen een sociale relatie, centraal (Van Dongen; De Laat & Maas, 1996). Binnen dit onderzoek wordt gekeken hoe mensen binnen deze sociale relaties hun handelen op elkaar proberen af te stemmen en wat dit voor consequenties heeft.

De bevindingen van dit onderzoek kunnen worden gebruikt door sportverenigingen om in hun beleid rekening te houden en eventueel te anticiperen op recente ontwikkelingen in de maatschappij. Ook kunnen beleidsmakers en mensen die zich bezighouden met de toekomst van de sport en de sportverenigingen zoals het NOC*NSF de inzichten uit dit onderzoek gebruiken om beleid te vormen en richtlijnen uit te schrijven.

Na deze inleiding worden in hoofdstuk 2 en de centrale maatschappelijke ontwikkelingen, veiligheid, normen en waarden en emancipatie, uiteengezet en verder uitgediept in een theoretisch kader. In hoofdstuk 3 wordt nader ingegaan op de verschillende rollen van de vrouw in de sportvereniging. De vrouw als lid en sporter vormt het eerste onderdeel en de vrouw binnen het bestuur wordt beschreven in het laatste deel van dit hoofdstuk.

Na het theoretisch kader rond de vraag naar de positie van de vrouw zal dit in hoofdstuk 5 getoetst worden in de praktijk. Aan de hand van interviews met sportbestuurders, beleidsmakers en sporters wordt beschreven hoe deze mensen de verschillende ontwikkelingen ervaren. Het zesde hoofdstuk zal tot slot worden gewijd aan de conclusie van deze scriptie. Uit de resultaten van het veld zal een antwoord worden geformuleerd op de probleemstelling van dit onderzoek.

2. Relevante maatschappelijke ontwikkelingen

In dit hoofdstuk zullen de theoretische begrippen uit het eerste deel van de vraagstelling, *wat is de invloed van maatschappelijke ontwikkelingen*, worden verduidelijkt en uiteengezet. Tevens zal dit samen met hoofdstuk 3 de basis worden voor het empirisch onderzoek.

Het NIPO beschrijft tal van ontwikkelingen die zich de afgelopen jaren in onze samenleving voordoen of hebben voorgedaan (NIPO 2002). Nu is het onmogelijk om in deze scriptie een uitputtende beschrijving van alle maatschappelijke ontwikkelingen te geven. Temeer daar het begrip maatschappelijke ontwikkeling niet statisch is. Het is voortdurend in beweging en er ontstaan soms onverwachte ontwikkelingen.

Verder is het zo dat het tamelijk arbitrair is wat er precies wordt verstaan onder een maatschappelijke ontwikkeling. Onlangs is de raad voor maatschappelijke ontwikkeling in samenwerking met de Volkskrant en een panel van 10 wetenschappers een onderzoek gestart naar de meest relevante maatschappelijke issues (Volkskrant 10 september 2005). Uiteindelijk kiezen zij uit een lijst van 39 onderwerpen zeven ontwikkelingen die als het meest belangrijk worden gezien

Het criterium waarop binnen het betreffende onderzoek de zeven belangrijkste issues worden uitgekozen is oplosbaarheid. Dit geeft al aan dat de selectie vrij willekeurig, en in dit geval, zeer pragmatisch is. Deze top zeven is al weer heel anders dan de top tien van belangrijkste issues die drie jaar eerder verscheen. (NIPO 2002) In beide lijsten scoorden onveiligheid en normen en waarden hoog. Dit is één van de redenen waarom binnen dit onderzoek is gekozen voor deze twee ontwikkelingen samen met het derde onderwerp emancipatie.

Deze drie onderwerpen hebben als specifiek kenmerk dat zij 'seksespecifiek' zijn. Vrouwen worden door deze ontwikkelingen extra beïnvloedt. Normen en waarden hebben onder andere betrekking op seksualiteit en het beeld dat men hiervan heeft. En hierbinnen is de vrouw vaak het onderwerp van beeldvorming, kijk naar MTV en in de media. Ook binnen het thema onveiligheid is de vrouw vaak het slachtoffer, bijvoorbeeld in zedenmisdrijven.

Als laatste spreekt emancipatie min of meer voor zichzelf. Dit gaat specifiek over het opheffen van minderheidsposities waarin vrouwen zich kunnen bevinden.

Omdat het scala aan sociale issues zo breed is Zijn deze drie onderwerpen niet uitsluitend. Het is zeer wel denkbaar dat in de loop van het onderzoek andere relevante ontwikkelingen op de positie van de vrouw, naar voren komen. Deze kunnen dan alsnog mee worden genomen.

2.1 Normen en Waarden

Verschillende politieke partijen waren kortgeleden hevig in discussie over de 'seksistische' positionering van de vrouw in videoclip op TMF en MTV. Door de videoclips op deze zenders worden vrouwen neergezet als 'lustobject'. Dit zou mede tot gevolg hebben dat jongeren zonder enig respect met vrouwen omgaan en moreel verloederen. Aan dat laatste is de overheid in zekere mate debet. De vervaging van normen en waarden komt mede omdat de overheid heeft bijgedragen aan het ontstaan van anonimiteit in het publieke domein (Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling 2002).

Allereerst zal worden uitgewerkt wat er precies wordt verstaan onder normen en waarden en worden begrippen verduidelijkt zoals, instrumentele waarden en eindwaarden (De Beer & Mosch 2004).

De verwachting is dat een grotere internalisatie van normen en waarden zal leiden tot meer vrouwen in het bestuur van een sportvereniging, een meer gelijke waardering van mannen en vrouwen in de sport en een groter vertegenwoordiging van vrouwen in de sport.

In deze scriptie wordt ondermeer als maatschappelijke ontwikkeling het debat rond normen en waarden gehanteerd. Maar wat zijn precies normen en waarden, kunnen deze in één adem genoemd worden, en wat is het verband tussen beiden? Waarden verschillen structureel van normen en deze twee kunnen niet zomaar aan elkaar worden verbonden. Waarden geven aan wat belangrijk, wat goed en gewenst is, wat uiteindelijk waardevol wordt gevonden. Terwijl normen beperken, ze zijn meestal ook concreter en geven aan wat als 'fout' wordt geacht (Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid 2003).

In de volgende paragrafen worden beide concepten uiteengezet aan de hand van verschillende rapporten van de WRR (2003), het RMO (2004) en het SCP (2004).

2.1.1 Normen

*"Normen komt van het Latijnse woord *norma* hetgeen *winkelhaak, richtsnoer, maatstaf of regel* kan betekenen. Normen zijn concrete richtlijnen voor het handelen. Ze vormen de verbinding tussen de algemene waarden (zoals vrijheid, rechtvaardigheid) en de concrete gedragingen; het zijn opvattingen over hoe men zich wel of niet moet gedragen in concrete omstandigheden. Normen zijn gedragsregels; ze regelen het dagelijks sociaal verkeer."*
(http://nl.wikipedia.org/wiki/Normen_en_waarden#normen)

Normen sturen dus gedragingen van mensen. Men spreekt ook wel over 'regels' in plaats van normen, oftewel het gaat er om **hoe** mensen zich dienen te gedragen. Dit kan dan wettelijk zijn vastgelegd of een stilzwijgende afspraak zijn. De formulering voor wettelijke normen is dan ook vaak 'gij zult' of 'gij zult niet'. Deze wettelijke normen zijn in het dagelijks leven zeer belangrijk omdat zij de verwachtingen van menselijk gedrag bepalen. Zij zorgen voor een 'vertrouwen' van mensen onderling. De 'impact' van deze normen blijkt wel uit de schok die er plaats vindt als deze worden geschonden, bijvoorbeeld als iemand op straat wordt neergeschoten.

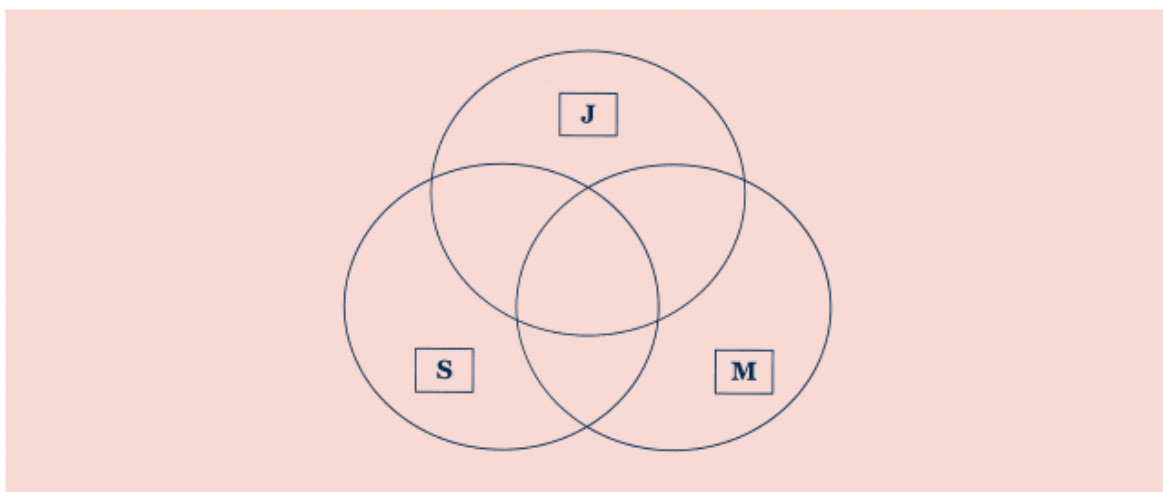
Daarnaast bestaan er normen die niet schriftelijk zijn vastgelegd, zogenaamde sociale normen (Elster 1993). Dit zijn normen die gelden voor de sociale context waarbinnen men zich bevindt. Dat kan zijn familie, het werk of de sportvereniging. Het zijn een soort ongeschreven regels volgens welke het sociale verkeer verloopt binnen de context.

In een lift gedraagt men zich over het algemeen min of meer hetzelfde. Je kijkt elkaar niet aan, je praat niet of anders zachtjes en je staat stil. Het wordt als niet gewenst (een overtreding van de norm) beschouwd als je hardop gaat staan bellen of bijvoorbeeld gaat zingen. Nee je bestudeert de knopjes en zorgt ervoor dat je, je buurman niet aanraakt. Toch bestaat er geen handleiding 'liftgedrag', mensen volgen allemaal de zelfde ongeschreven regels. (http://nl.wikipedia.org/wiki/Normen_en_waarden#normen)

In tegenstelling tot wettelijke normen staan er op het overtreden van sociale normen geen echte sanctie, anders dan schaamte en afkeuring.

Normen zijn overal aanwezig in onze samenleving en bijna alle menselijke interactie is wel op de één of andere manier genormeerd. Er bestaan bepaalde normen om toegelaten te worden tot een universiteit, er zijn normen voor het aantal uren dat iemand mag werken, wat fatsoenlijk is wordt bepaald door normen. Elke groep heeft vervolgens weer zijn eigen specifieke normen. Het is welhaast onmogelijk om alle normen weer te geven. Toch is het voor de hanteerbaarheid van het begrip normen, praktisch om een onderscheid te maken. Dit sluit aan bij de drie klassen die de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid aangeeft in haar rapport (WWR 2003):

- Morele normen (M): Deze geven een beoordeling van gedrag in termen van goed en kwaad.
- Juridische normen (J): Binnen deze normen wordt gedrag beoordeeld in termen van legaal of niet legaal.
- Sociale normen (S): Gedrag wordt beoordeeld in termen van gepast of ongepast.



Figuur 3: Overlappende normen (WWR 2003)

In veel gevallen kunnen deze normen elkaar overlappen. De norm: Gij zult niet doodslaan, heeft zowel een juridische alsmede een morele en sociale grondslag.

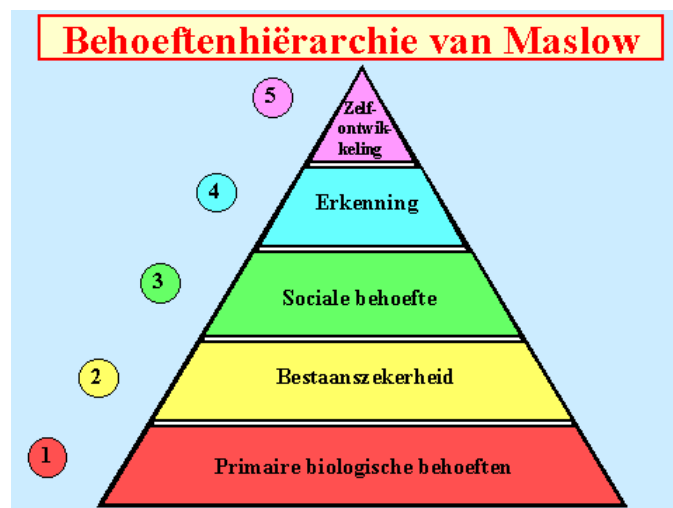
Relatie met de sportvereniging

Binnen de sportvereniging is het vooral interessant om te kijken naar het sociale aspect van normen. Dit onderzoek heeft niet ten doelstelling om te bepalen in hoeverre ontwikkelingen ten aanzien van de positie van de vrouw legaal zijn. Veeleer richt het zich op de vraag hoe 'gepast' of 'ongepast' gedrag van invloed is op de positie van de vrouw binnen de sportvereniging. Normen kunnen in dat opzicht heel belangrijk zijn binnen een sportvereniging omdat ze aangeven hoe men met elkaar omgaat.

2.1.2 Waarden

Het leven van alle dag is doortrokken van waarden. Alles wat we doen is nooit waarde vrij. Maar het is moeilijk om deze waarden concreet te maken. Iedere handeling die wij verrichten heeft een waardering als basis. Als iemand een boek aan het lezen is dan waardeert deze persoon dat op dat moment blijkbaar meer dan een andere activiteit. Waarden zijn "de programmeertaal van het samenleven" (RMO 2002).

Al heel vroeg zijn er allerlei modellen ontstaan die deze 'waarderingen' proberen te verklaren en te rangschikken een heel bekend voorbeeld uit de vorige eeuw is de zogenaamde Pyramide van Maslow (1972).



figuur 1:pyramide van Maslow 1972

De verschillende behoefteniveaus kunnen worden opgevat als de primaire waarden in het leven van elk individu. Het eerste niveau heeft te maken met onze basisbehoeften als eten en drinken en een dak boven ons hoofd. Als deze zijn vervuld komt een mens vanzelf in het volgende niveau, en zo gaat dat verder tot bovenaan. Maslow noemde de onderste vier 'waarden' ook wel 'deficiency needs' en deze kenmerken zich omdat er steeds iets moet worden aangevuld wat men daarvoor als een tekort ervoer. Het vijfde niveau noemde hij een 'being need' in die zin dat die nooit op houdt te bestaan daar is geen uiteindelijke vervulling van.

Waarden zijn over het algemeen abstract en zeer ruim geformuleerd. Hierdoor kunnen ze op verschillende manieren worden uitgelegd. Waarden kunnen mensen verbinden maar juist door die wisselende uitleg, kunnen er gemakkelijk onenigheden ontstaan rond waarden. Neem 'waarheid', deze waarde wordt door velen verschillend ingevuld en kan tot heftige emotionele reacties leiden. Niet voor niets sprak stadhouder Pontius Pilatus al in de eerste eeuw tijdens de veroordeling van Jezus de geveugelde woorden: "Maar wat is Waarheid?" (Johannes 19:38).

2.1.3 Eindwaarden en instrumentele waarden volgen Rokeach

Het blijkt dat veel waarden opvallend universeel zijn. In verschillende landen komen door de tijd heen bij een zelfde soort mensen overeenkomende waarden terug. Dit is onderwerp van een onderzoek van Milton Rokeach (1973). Er zijn waarden die we als zeer 'hoogstaand' kwalificeren zoals vrede of wijsheid. En er zijn waarden die meer praktisch zijn, deze gebruiken we om de eerste te verwezenlijken zoals behulpzaam en betrouwbaar zijn.

Rokeach noemt de ene groep waarden 'eindwaarden' en de andere 'instrumentele waarden'. Deze eindwaarden worden weergegeven in de volgende tabel:

Tabel 1

Eindwaarden (wat willen we bereiken)

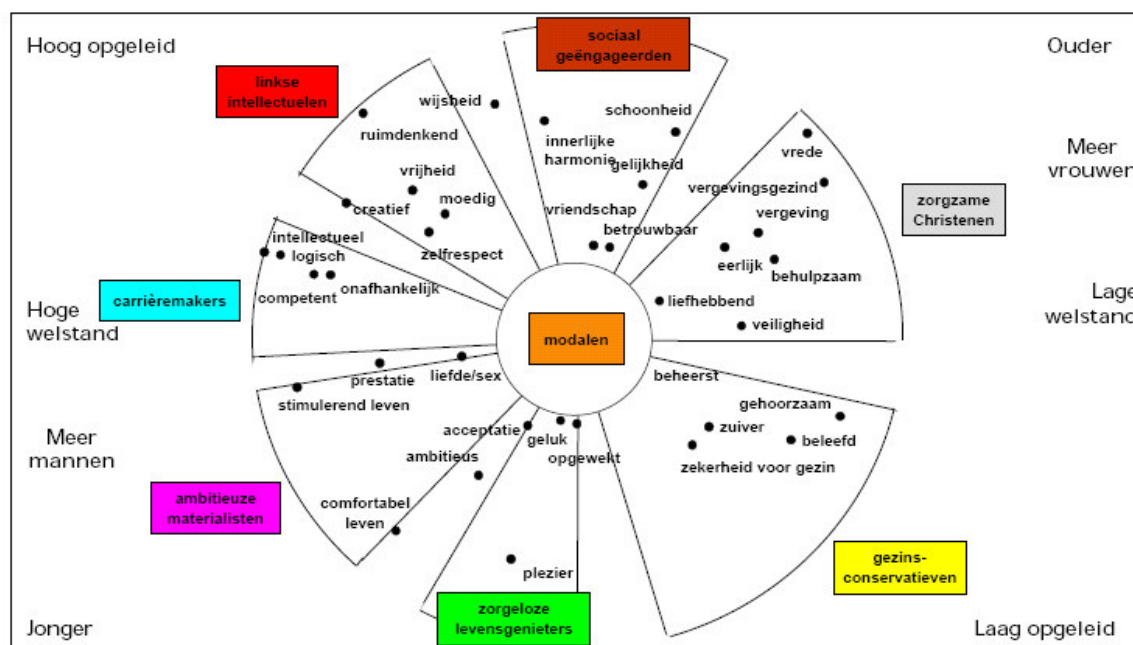
Een comfortabel leven (een welvarend leven)
 Een stimulerend leven (een spannend, actief leven)
 Een gevoel van prestatie (een echte bijdrage leveren)
 Een wereld in vrede (vrij van oorlog en conflict)
 Gelijkheid (gelijke kansen voor iedereen)
 Zekerheid voor gezin of huishouden (zorgen voor de mensen waar je van houdt)
 Vrijheid (onafhankelijkheid, vrije keuze)
 Geluk (tevreden zijn)
 Innerlijk harmonie (vrij van innerlijke conflicten)
 Volwassen liefde (seksuele en geestelijke intimiteit)
 Nationale veiligheid (bescherming tegen aanvallen)
 Plezier (een prettig en ontspannen leven)
 Vergeving (gered zijn, een eeuwig leven)
 Zelfrespect (jezelf respecteren, vertrouwen in jezelf)
 Echte vriendschap (kameraadschap)
 Wijsheid (een volwassen begrip van het leven)
 Een mooie, zuivere wereld (schoonheid van natuur en kunst)
 Door anderen geaccepteerd (respect en bewondering)

Instrumentele waarden (hoe komen we daar)

Ambitieuus (hard werken, wensen nastreven)
 Ruim van geest (ruimdenkend, een open visie)
 Competent (effectief zijn, dingen kunnen)
 Opgewekt (vrolijk)
 Zuiver (net, opgeruimd, schoon)
 Moedig (voor je ideeën staan)
 Vergevingsgezind (bereid zijn iets te vergeven)
 Behulpzaam (in belang van anderen, anderen helpen)
 Eerlijk (oprecht)
 Creatief (soepel van geest, origineel)
 Onafhankelijk (vol zelfvertrouwen)
 Intellectueel (intelligent)
 Logisch (consistent, rationeel)
 Liefhebbend (teder)
 Gehoorzaam (respect hebben, je taak doen)
 Beleefd (goed gemanierd)
 Betrouwbaar (verantwoordelijk)
 Beheerst (gedisciplineerd, jezelf onder controle hebben)

(Bron: NIPO 2002)

Een aantal waarden worden door alle mensen ongeveer hetzelfde gewaardeerd. Maar juist op de hoogste en laatste plaatsen worden door verschillende mensen anders ingevuld. Hierdoor ontstaat een interessant beeld, want juist dit zorgt er voor dat mensen zich onderscheiden en zo ontstaan er verschillende groepen. Zoals is te zien in de volgende figuur uit het onderzoek van het NIPO.



figuur 2: Segmenten in de Nederlandse bevolking naar waarde clusters (NIPO 2002)

Als we dit model vervolgens toepassen op de positie van vrouwen dan zien we dat voor vrouwen bepaalde 'eindwaarden' zoals veiligheid, vrede en vergeving centraal staan.

Relatie met de sportvereniging

In een sportvereniging is het relevant om te kijken welke eindwaarden centraal staan en welke instrumentele waarden worden gebruikt om hier te komen. Zo kan voor vrouwen binnen de sportvereniging veiligheid centraal staan. De instrumentele waarden om dit te bereiken zijn bijvoorbeeld, vriendelijk zijn en op elkaar letten. Als binnen de sportvereniging instrumentele waarden centraal staan zoals, moed en mannelijkheid, dan is het moeilijker om de eindwaarde 'veiligheid' te bereiken.

2.1.4 Waarden en normen in een praktisch model volgens Rescher

Van de beschreven waarden in paragraaf 2.1.1 is het kenmerk dat ze veelomvattend zijn en zeer algemeen. Deze algemeenheid maakt het lastig om iets zinnigs te zeggen over het verband tussen het gedrag en de 'beleden' waarde. Hoe een waarde uitwerkt in een bepaald gedrag, kan tussen mensen onderling erg verschillen. Echter ook bij één persoon kan een waarde per situatie verschillend gedrag tot gevolg hebben.

Rescher (1993) heeft in zijn studie een model ontwikkeld dat beschrijft hoe een 'hogere' waarde via vijf treden leidt tot concrete (morele) beslissingen in een bepaalde situatie, en hoe dit leidt tot normen. Vervolgens wordt deze 'implementatieladder' toegepast op de positie van vrouwen:

- Niveau 1: Nagestreefde doelwaarde: respect voor vrouwen
- Niveau 2: Verwijzende, instrumentele waarde en beginselen: gelijke behandeling
- Niveau 3: Normen: je mag een vrouw geen kwaad doen
- Niveau 4: Gedragsregels: zorg dat een vrouw zich veilig voelt
- Niveau 5: Beslissing over een concrete gedraging: begeleidt haar naar huis als het donker is.

Het opmerkelijke is dat een zelfde waarde tot een totaal verschillende uitkomst kan leiden:

- Niveau 1: Nagestreefde doelwaarde: respect voor vrouwen
- Niveau 2: Verwijzende, instrumentele waarde en beginselen: gelijke behandeling
- Niveau 3: Normen: stel een vrouw nooit achter
- Niveau 4: Gedragsregels: zorg ervoor dat zij hetzelfde ondergaat als een man
- Niveau 5: Beslissing over een concrete gedraging: laat haar een complete training gericht op mannen meedraaien.

Dit is ook één van de conclusies die de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid in haar rapport trekt. Namelijk dat het handelen van mensen vaak niet in overeenstemming is met de waarden die worden nagestreefd (WWR 2003).

Relatie met de sportvereniging

Voor de sportvereniging is het van belang om te zien wat de nagestreefde waarden binnen de club zijn, onder andere ten aanzien van vrouwen. Vervolgens is het interessant om te onderzoeken in hoeverre het handelen van leden daarmee in overeenstemming is. Als dit handelen ingaat tegen de nagestreefde waarden is het nuttig om te kijken hoe deze afwijkingen te verklaren zijn en ze te benoemen.

2.2 Veiligheid

Nederland is niet meer hetzelfde sinds de moord op Pim Fortuyn en Theo van Gogh. Door deze moorden werden mensen zich bewust dat geweld, agressie en haat het klimaat in ons land hebben veranderd. Ook blijkt dat ondanks dat de criminaliteit daalt, mensen zich niet veiliger voelen. Dit kan grote gevolgen hebben voor bepaalde groepen in de samenleving die op die manier worden beperkt in hun levensruimte, omdat zij bijvoorbeeld niet meer naar buiten durven (Elffers & de Jong 2004). Deze gevolgen worden omschreven door het begrip, sociale veiligheid. Dit begrip heeft een objectieve component, namelijk de hoogte van de criminaliteit in een bepaalde omgeving. Daarnaast heeft het een subjectieve kant in zich, hoe ervaren mensen de veiligheid in een bepaalde omgeving (SCP/RMO 2004). Hier sluit het rationele en symbolische paradigma bij aan. Het eerste paradigma gaat uit van een rationele (relatief juiste) inschatting van het werkelijke gevaar. Het tweede beschrijft het idee dat onveiligheids gevoelens uit een andere situatie worden ingevuld op het gebied van criminaliteit en slachtofferschap (Elchardus, De Groof & Smits 2005).

De aanname is dat een grotere onveiligheid of een gevoel daarvan zal leiden tot minder vrouwelijke leden in een bestuur en minder voldoening in het beleven van sport onder vrouwen. Een verder aanname is dat er minder vrouwen geneigd zijn om te gaan sporten. Veel sportterreinen liggen vaak afgelegen en als het vroeg donker is kan dit een grote belemmering zijn voor vrouwen als zij alleen van en naar een locatie moeten.

Veiligheid is één van de primaire voorwaarden zoals geformuleerd in de behoeftenpyramide van Maslow. Deze behoefte dient eerst te zijn vervuld voordat men verder stijgt in welvaart. Nu is in Nederland sprake van een zodanig welvaartsniveau, dat men mag aannemen dat veiligheid geen issue is waar men zich nog druk om maakt. Echter veiligheid is een zeer breed begrip en zeker sinds de ontwikkelingen rond dreiging door terreur is het allerm minst zeker dat men ook in Nederland ongestoord kan leven. Op allerlei gebieden in het leven en de samenleving kan men zich onveilig voelen en/of gedragen, denk aan verkeersveiligheid, arbeid en veiligheid of veiligheid in en om het huis.

Dodelijke ongevallen

Gemiddeld overlijden jaarlijks 18 personen als gevolg van een ongeval tijdens doe-het-zelfen. Van de dodelijke slachtoffers is 95% (17) man. Tweederde (64%, 12) van de dodelijke ongevallen is het gevolg van een val.(bron:consument en veiligheid)

In de volgende paragrafen zal duidelijk worden gemaakt welk begrip van veiligheid er binnen dit onderzoek wordt gehanteerd.

2.2.1 Sociale veiligheid

Na de tweede wereldoorlog en tot 1990 verstond men onder het begrip (on)veiligheid vooral de dreiging van oorlog en geweld die het leven kunnen ontwrichten. Vervolgens ontwikkelde het begrip zich vooral in de richting van de dreiging die er uit gaat van technologische ontwikkelingen (biotechnologie) tot de hedendaagse dreiging die terrorisme uitstraalt (Bruinsma et al 2004).

Tegenover deze dreigingen staat het begrip 'sociale (on)veiligheid'. Er werd al een beeld geschetst van alle bedreigingen die min of meer van buitenaf komen. Bij sociale veiligheid daarentegen, staan de bedreigingen van binnenuit centraal, oftewel de dreiging die eruit gaat van de criminele, belastende handelingen van de ene persoon naar de andere binnen een samenleving, wijk of buurt (Elfers & de Jong 2004).

Dit legt een verband tussen criminaliteit en veiligheidsbeleving. In de veiligheidsbeleving van mensen gaat het niet zozeer om de aanwezigheid van een daadwerkelijke dreiging maar meer om de ervaring van die dreiging. Dit wordt omschreven als de *subjectieve sociale veiligheid*. Hier is sprake van als iemand zich in zijn persoonlijke omgeving niet bedreigd **voelt** door criminele activiteiten (Elfers & de Jong 2004).

Dit kan dus betekenen dat iemand zijn leefomgeving als zeer onveilig ervaart terwijl de feitelijke dreiging helemaal niet zo groot is of misschien niet aanwezig is. Denk hierbij aan het effect dat een slechtverlichte straat met graffiti en dichtgetimmerde huizen op iemand kan hebben. Ondanks dat er niets op wijst dat er iets ergs kan gebeuren, loopt men toch maar even een straatje om.

CS NOG STEEDS VEILIG

Uit een vorige maand - in opdracht van de stadsmarinier Centrum - gehouden onderzoek naar overlast, veiligheidsbeleving en slachtofferschap op en rond het Centraal Station, blijkt dat de veiligheidsbeleving stabiel is en niet verslechterd ten opzichte van vorige metingen. Acht op de tien ondervraagden zeggen zich veilig te voelen op CS. Dat is 80 procent. In juni 2005 was dit 83%, tegen 75% in oktober 2004 en 69% in oktober 2003. Vanaf februari 2003 wordt gewerkt aan het veiliger maken van het CS. (bron: www.rotterdamveilig.nl 2005)



De reële dreiging op het gebied van diefstal, vernieling en overlast wordt dan vaak betiteld als de *objectieve sociale veiligheid* (Wittebrood & van Beem 2004). Deze objectieve component is gebaseerd op cijfers over inbraken, berovingen en andere geweldsdelicten in de publieke ruimte. Een opmerking hierbij is dat deze veiligheid wordt geconstrueerd op basis van in het verleden plaatsgevonden delicten. De vraag is of het feit dat men bijvoorbeeld naast een zeer agressieve buurman woont, nu voor een objectieve dreiging zorgt of dat dit juist een subjectieve beleving van gevaar is.

Wat echter opvalt in alle onderzoeken is dat in veel gevallen de beleefde (on)veiligheid niet overeenstemt met de feitelijke dreiging. Met andere woorden mensen voelen zich veel onveiliger dan dat men zou mogen verwachten op basis van de kans om slachtoffer te worden van een misdrijf. De kans om in aanraking te komen met een misdrijf wordt weergegeven in de volgende tabel.

Tabel 2: kans op slachtofferschap

	criminaliteit in verband met de auto	vernieling	inbraak of poging tot inbraak	geweld of dreiging
individuele kenmerken				
geslacht:				
vrouw	12,4	6,2	6,3	1,9
man	15,6	6,5	7,3	3,3
leeftijd				
15-24 jaar	16,3	7,4	8,9	4,6
25-34 jaar	19,5	7,4	7,8	3,2
35-49 jaar	16,4	7,7	6,5	2,4
50-64 jaar	12,3	5,1	6,7	2,0
≥ 65 jaar	5,7	3,4	4,9	1,0
etniciteit				
Nederlands	13,9	6,3	6,7	2,6
niet-Nederlands	14,2	6,9	7,1	3,2

Bron: gedeeltelijk overgenomen uit *zekere banden SCP 2004* p.p. 253

Hierin is opvallend dat de kans om daadwerkelijk slachtoffer te worden van bijvoorbeeld geweld of dreiging, voor vrouwen bijna de helft kleiner is als voor mannen. Ook is het zo dat ouderen blijkbaar het minste risico lopen om te worden getroffen door een misdrijf. Vervolgens kunnen we dan bekijken in hoeverre men zich onveilig voelt, dit wordt weergegeven in de volgende tabel:

Tabel 3: Gemiddelde onveiligheidsbeleving

	1993	1995	1997	1999
individuele kenmerken				
geslacht				
vrouw	3,0	2,9	3,0	3,0
man	1,5	1,5	1,6	1,6
leeftijd				
15-34 jaar	2,2	2,0	2,8	2,2
35-49 jaar	2,1	2,1	2,4	2,2
50-64 jaar	2,4	2,4	2,1	2,4
≥ 65 jaar	2,7	2,8	2,1	2,8
etniciteit				
Nederlands	2,2	2,2	2,3	2,6
niet-Nederlands	2,8	2,7	2,7	3,2

Bron: gedeeltelijk overgenomen uit *zekere banden SCP 2004* p.p. 255

Als deze twee tabellen naast elkaar worden gelegd dan blijkt, dat vrouwen en ouderen zich het meest onveilig voelen. Verderop zal ingegaan worden op mogelijke verklaringen voor deze verhoogde onveiligheidsbeleving. Dit is op zijn minst opmerkelijk want juist deze twee groepen blijken veel minder risico te lopen om slachtoffer te worden van een misdrijf. In de volgende paragraaf worden twee paradigma's aangehaald die mogelijke verklaringen en implicaties voor beleid op dit gebied geven. Dit onderzoek spitst zich toe op de positie van de vrouw en dat is de reden dat ouderen verder buiten beschouwing worden gelaten.

Relatie met de sportvereniging

Binnen de sportvereniging is het in het kader van dit onderzoek nuttig om naar boven te halen in hoeverre vrouwen zich binnen de sociale omgeving van de sportvereniging veilig voelen. Verder zal er worden gekeken of onveiligheidsbeleving van vrouwen in hun woonomgeving van invloed is op hun deelname aan de sportvereniging. Tenslotte is het ook goed om te achterhalen of er een reële dreiging bestaat voor vrouwen in een sportvereniging.

2.2.2 Twee paradigma's

In deze paragraaf wordt er gekeken naar de achtergronden van de angst voor onveiligheid. Waarom voelen vrouwen zich kwetsbaar en is dit reëel? Hiervoor zijn verschillende verklaringen die aangeven waarom mensen zich bang voelen en waarom dit speciaal voor vrouwen geldt. Hieronder worden twee belangrijke aannames op het gebied van veiligheid uiteengezet:

- Het rationalistische paradigma
- Het symbolische paradigma

Het rationalistische paradigma

Allereerst het rationalistische paradigma. Hierin wordt verondersteld dat mensen zich altijd rationeel gedragen, dus ook in hun angsten. Er wordt uitgegaan dat de gevoelens van onveiligheid weergave zijn van een (min of meer correcte) inschatting van de kans om slachtoffer te worden. Deze gevoelens zijn gebaseerd op:

- het risico om slachtoffer te worden
 - de impact van de gevolgen van het slachtofferschap
 - in hoeverre men machteloos is ten opzichte van de risico's
- (Elchardus, De Groof & Smits 2005)

Deze drie factoren beïnvloeden elkaar en samen leiden ze tot angst. Vaak worden deze drie samengebracht onder het begrip *kwetsbaarheid*. De zogenaamde *kwetsbaarheidstheorie* (Skogan & Maxfield 1981) stelt dat sommige bevolkingsgroepen meer angst en onveiligheid ervaren door hun hogere kwetsbaarheid. De verwachting is dat mensen meer angst ervaren naarmate ze zich minder goed kunnen verdedigen of langer moeten herstellen van lichamelijke of materiële aanvallen. Dit geldt in zekere zin voor vrouwen die zich over het algemeen kwetsbaarder voelen doordat men tot het 'zwakkere' geslacht behoort. Deze angst wordt onbewust vaak gevoed doordat vrouwen al heel vroeg wordt bijgebracht dat het 'gevaarlijk' is om zich als vrouw 's avonds alleen op straat te begeven. En die gedachte wordt aan beide kanten bevestigd doordat het bij jongens ondenkbaar is dat deze worden begeleid 's avonds. Zij worden juist opgevoed met het idee dat het hoffelijk en fatsoenlijk en dus 'normaal' is dat je een meisje naar huis begeleidt.

Het symbolische paradigma

Binnen dit paradigma worden gevoelens van onveiligheid ook gezien als reactie op een bedreiging. Echter de oorzaak van deze gevoelens ligt niet direct in een concrete misdaad of het risico om slachtoffer te worden. Er kunnen tal van ervaringen zijn in het verleden die worden geprojecteerd op criminaliteit. Met andere woorden men voelt zich hulpeloos of kwetsbaar in een algemene zin, hetgeen het gevolg kan zijn van ziekte of pessimisme. Vervolgens vertaalt men die gevoelens in onveiligheidsgevoelens tengevolge van criminaliteit om zo mentaal gezien de 'vage' gevoelens onder controle te krijgen (Elchardus, De Groof & Smits 2005).

Relatie met de sportvereniging

Onveiligheid is voor een deel een weerslag van hoe men de werkelijkheid ervaart en van dreigingen een min of meer 'correcte' inschatting kan maken. Voor sportverenigingen is het interessant om te kijken in hoeverre beleefde onveiligheidsgevoelens van vrouwelijke leden het gevolg zijn van een werkelijk onveilige situatie op en rond de sportvereniging, of dat deze het gevolg zijn van individueel geprojecteerde gevoelens die geen verband hebben met de huidige situatie binnen de vereniging.

2.3 Emancipatie

In deze paragraaf zal kort worden weergegeven hoe emancipatie van invloed is (geweest) op de positie van de vrouw binnen de sportvereniging.

De emancipatie van de vrouw is niet meer te stoppen. Vrouwen zullen meer gaan werken en ze zullen aan de top komen. Dit voorspelde minister De Geus op de manifestatie "M/V@ De Toekomst", ter gelegenheid van 25 jaar emancipatiebeleid (november 2003). Heeft de minister gelijk? Is de emancipatie van de autochtone vrouw, hoewel niet afgerond, een *point of no return* gepasseerd? En gaat het inderdaad zoveel slechter met allochtone vrouwen (emancipatiemonitor 2004)? Binnen deze ontwikkeling zijn vele onderwerpen te onderscheiden. De veranderde arbeidsverdeling tussen mannen en vrouwen, de veranderde taakverdeling binnen het gezin, de steeds latere planning van het eerste kind. (Wijsen, Mulder & de Jong-Gierveld 2005)

Wat de invloed van emancipatie is op de positie van de vrouw is op voorhand moeilijk vast te stellen, omdat verschillende onderdelen van emancipatie een tegengesteld effect kunnen hebben. Zo kan een meer gelijke taakverdeling binnen het gezin leiden tot meer tijd voor de vrouw om te gaan sporten. En door verdere doorvoering van emancipatie kan het aantal vrouwen in bestuursfuncties toenemen. Echter hiertegenover staat, dat ten gevolge van emancipatie, vrouwen meer zijn gaan werken en dat kan dan weer nadelige gevolgen hebben voor de tijd die beschikbaar is voor andere zaken, waaronder de sportvereniging).

Emancipatie is het streven naar gelijkheid en eerlijke maatschappelijke verhoudingen in het algemeen. In het vervolg van deze paragraaf wordt onder emancipatie verstaan, de emancipatie van de vrouw zoals die in Nederland in de afgelopen veertig jaar heeft plaatsgevonden.



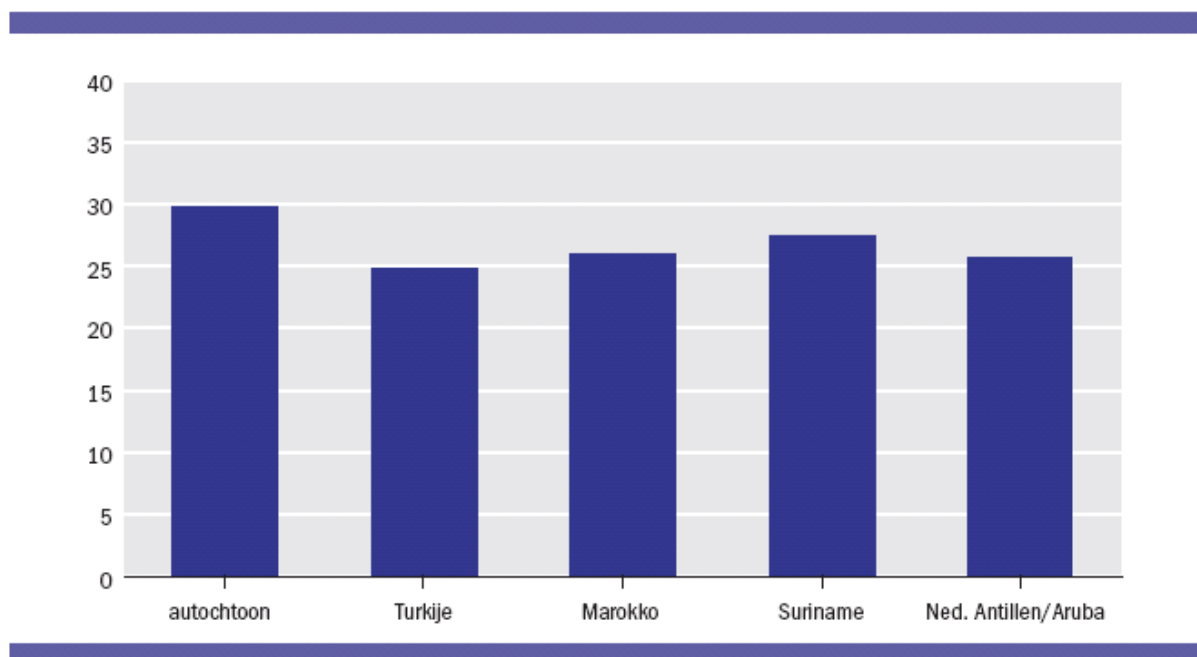
1^e bijeenkomst van Dolle Mina's in jeugdherberg te Arnhem
(Rijksfotoarchief)

In Nederland barst het vraagstuk over gelijkheid tussen mannen en vrouwen los eind jaren 60, met als aanleiding abortus en de vraag over de beslissingsbevoegdheid. Er komen bewegingen op als Man-Vrouw-Maatschappij en Dolle Mina die zich sterk maken voor het zogenaamde 'baas in eigen buik'. Hoewel deze bewegingen tegenwoordig niet meer bestaan bewerkstelligden zij wel dat er in de politiek aandacht kwam voor het onderwerp. Er werden heftige debatten gevoerd over de rol van man en vrouw met als resultaat dat in 1984 de Wet Afbreking Zwangerschap (WAZ) een feit is. Hierin wordt bepaald dat de vrouw in kwestie zelf bepaald of de abortus plaatsvindt (Outshoorn 2003).

Sindsdien hebben zich vele veranderingen voorgedaan in het maatschappelijk verkeer. Sociaal gezien zijn er voor vrouwen significant meer mogelijkheden dan in de jaren zeventig. Ook zijn bepaalde rolpatronen in het gezin aan verandering onderhevig, zoals wie de huishoudelijke taken verricht en wie zich voornamelijk bezighoudt met de opvoeding van de kinderen. In het vervolg zullen verschillende onderwerpen langs worden gegaan en zullen hun implicaties voor de positie van de vrouw binnen de sportvereniging worden weergegeven.

2.3.1 Vrouwen en het eerste kind

In Nederland verschuift de leeftijd waarop een moeder haar eerste kind krijgt steeds verder. In de jaren zeventig was de gemiddelde leeftijd waarop vrouwen hun eerste kind kregen vierentwintig jaar. In 2002 was deze leeftijd al gestegen naar negenentwintig, waarmee Nederlandse vrouwen tot de oudste moeders ter wereld behoren.



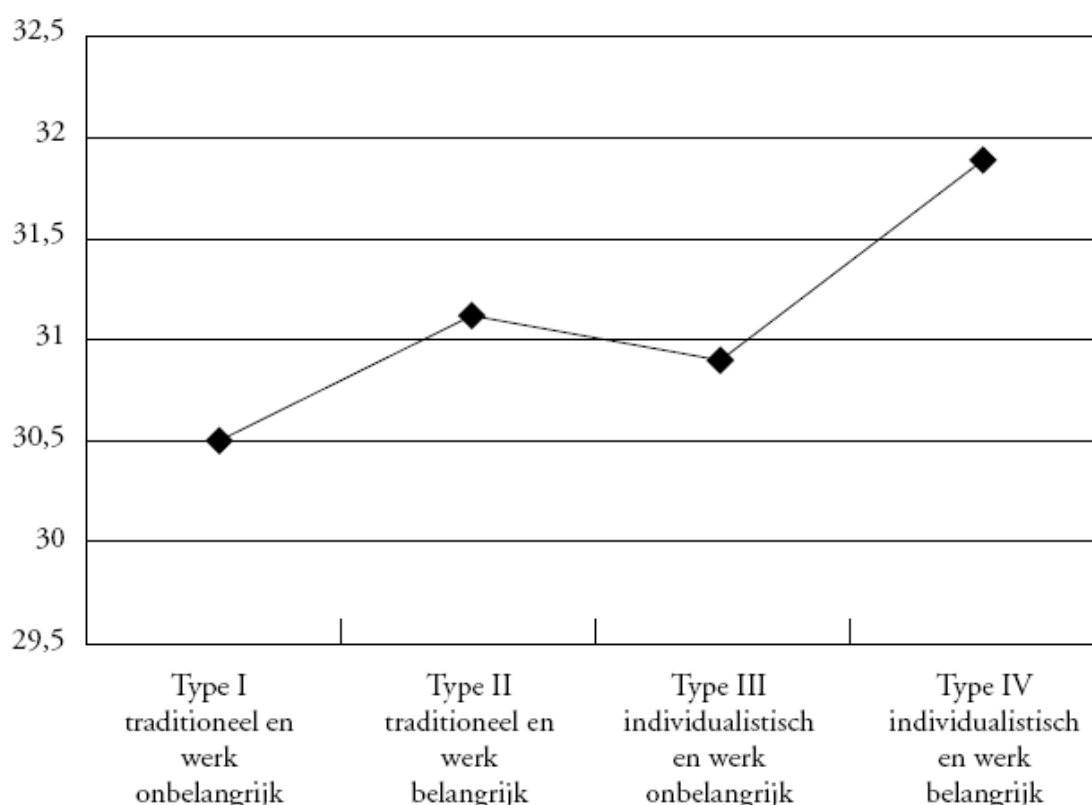
Figuur 4: gemiddelde leeftijd moeder bij eerste kind (CBS 2004)

We zien dat autochtone vrouwen ‘voorop’ lopen in het laat krijgen van hun eerste kind. Dit gebeurt meer en meer na het dertigste levensjaar. Een kwart van deze vrouwen had twijfels over het wel of geen kinderen krijgen. Als voornaamste reden werd genoemd dat men eerst van de vrijheid wilde genieten en werkervaring op wilde doen (SCP/CBS 2004).

Ook als vrouwen een hogere opleiding volgen leidt dit vaak tot een eerste kind op latere leeftijd. Dit wordt verklaard door de drie volgende redenen:

1. Als eerste wordt gesteld dat een hoge opleiding er voor zorgt dat beëindiging van de loopbaan grotere financiële gevolgen heeft (opportunity costs). Hierdoor wordt de timing van het krijgen van een kind voorlopig nog even uitgesteld en wil men direct na de opleiding eerst werken.
2. Een hogere opleiding heeft over het algemeen een langere duur waardoor een kind wordt uitgesteld. Dit omdat het vaak als moeilijk wordt beschouwd om ouderschap en studie te combineren.
3. Door een hogere opleiding wordt de horizon verbreedt waardoor men een ander oriëntatie krijgt en het gezinsleven als minder nastrevenswaardig acht (Wijsen, Mulder & de Jong Gierveld 2005).

Dezelfde onderzoekers werken de keuze voor het tijdstip van het eerste kind verder uit in een model.



figuur 5: gemiddelde leeftijd bij geboorte eerste kind naar moederschapsoriëntatie (Mens en Maatschappij 2005)

Dit model wordt gekenmerkt door volgende factoren: Het opleidingsniveau, de moederschapsoriëntatie (hoe exclusief acht men de moeder-kind relatie), de werkoriëntatie (het belang van werk) en socialisatie (de kenmerken van de gezinssituatie en opvoeding die de vrouw in kwestie heeft gehad). Aan de hand hiervan komen zij tot vier verschillende typen moeders en de leeftijd waarop die hun eerste kind krijgen.

Relatie met de sportvereniging.

Voor sportverenigingen zou in beginsel kunnen worden gesteld dat het gunstig is als vrouwen op latere leeftijd hun eerste kind krijgen. Hierdoor hebben zij meer tijd over voor de sportvereniging. Echter de vraag is of de tijd die men over heeft niet juist in werk en carrière wordt gestoken, waardoor men minder tijd over heeft voor sport en vrijwilligerswerk. Ook zien we dat een minder traditionele oriëntatie en een hoge opleiding er vaak voor zorgen dat vrouwen andere prioriteiten in hun leven stellen en het is goed mogelijk dat de sportvereniging daar geen deel van uitmaakt, temeer daar deze vaak staat voor traditionele waarden. Ook is het zo dat men juist door kinderen vaak wordt bepaald bij een sportvereniging omdat deze graag aan een sport willen deelnemen en er zo voor zorgen dat de ouders betrokken raken bij de vereniging. Als laatste de opmerking, dat een bestuursfunctie veelal een functie is waar men vaak pas voor in aanmerking komt als de actieve deelname aan de sport iets afneemt. Men raakt langzamerhand steeds meer betrokken in het commissie werk en 'groeit' in de vereniging.

Dertig jaar is in veel gevallen een leeftijd bij uitstek waarop men voor de eerste maal deelneemt aan een sportbestuur. Juist dan krijgen tegenwoordig veel vrouwen hun eerste kind waardoor zij voor deze functies niet in aanmerking komen.

2.3.2 Vrouwen en onderwijs

In de vorige paragraaf zijn we al ingegaan op het verband tussen opleidingsniveau en het eerste kind. In deze paragraaf willen we kort kijken naar verdeling van de opleidingen binnen de vrouwelijke populatie van Nederland. Dit wordt weergegeven in tabel 4 (Bijlage A).

Het aantal vrouwen dat een hogere of wetenschappelijke opleiding heeft gevolgd, is in ruim tien jaar tijd sterk is toegenomen van 12 procent naar 19 procent. De vrouwelijke bevolking raakt dus over het algemeen steeds hoger opgeleid (SCP/CBS 2005).

Relatie met de sportvereniging.

De vraag is nu, of vrouwen die langer bezig zijn met een opleiding en niet gelijk gaan werken, meer tijd hebben voor een sportvereniging, of dat een langere studietijd juist tot een andere oriëntatie leidt en men minder geneigd is om lid te worden van een sportvereniging. Ook is aannemelijk dat een hoger opleidingsniveau, meer bestuurlijke kwaliteiten met zich meebrengt. Hierdoor zouden vrouwen meer en meer in aanmerking komen voor bestuursfuncties, zowel in hun werk als in vrijwilligersorganisaties. Interessant is hierbij dat de redenen waarom vrouwen een (hogere) opleiding volgen erg verschilt van die van mannen. Naast de reden om op deze manier bij te blijven, hechten mannen veel meer waarde aan promotie en zien vrouwen in een opleiding de kans om ander werk te kiezen. Deze redenen zien we in tabel 5 (Bijlage A).

2.3.3 Arbeidsparticipatie van vrouwen

In de afgelopen jaren is de arbeidsdeelname van vrouwen sterk toegenomen. Dit is voor velen een duidelijk teken van emancipatie, namelijk gelijke kansen voor man en vrouw juist op het gebied van werk en inkomen. Het is ook belangrijk dat vrouwen meer en meer deelnemen aan de arbeidsmarkt om zo onder andere de vergrijzing tegen te gaan. In tabel 6 (Bijlage A) zien we dat in het afgelopen decennium steeds meer vrouwen zijn gaan werken en wel in alle leeftijdscategorieën. Deze stijging is het grootst bij vrouwen van 25-34 jaar (SCP/CBS 2005).

Vrouwen stoppen steeds minder met werken als er kinderen worden geboren en ook wordt er vaak in gezinnen door beide partners gewerkt. Door deze ontwikkelingen stijgt de vrouwelijke beroepsbevolking dan ook sterk. Voor sportverenigingen kan dit simpel betekenen dat vrouwen in toenemende mate minder tijd beschikbaar hebben voor dingen buiten hun werk en gezin. Zeker als zij de zorg voor kinderen en een betaalde baan moeten combineren.

Als we vervolgens bekijken hoe de verdeling van arbeidsparticipatie is tussen de verschillende beroepsgroepen, dan zien we daar ook verschuivingen (Tabel 7, Bijlage A).

Het aantal vrouwen dat een managementfunctie heeft is bijna verdubbeld in vergelijking met 1995. en omvat nu een kwart van het totaal aantal mensen dat in deze beroepsgroep werkzaam is. Dit duidt erop dat managementfuncties meer beschikbaar worden voor vrouwen en dat zij hier gebruik van maken. Een vraag is of binnen de besturen van sportverenigingen een vergelijkbare ontwikkeling is te zien en of daar ook een kwart van de functies inmiddels door vrouwen wordt vervuld.

2.3.4 Taakverdeling binnen het gezin

Zoals in het voorgaande is beschreven zijn vrouwen meer gaan werken. Dit legt een druk op het gezinsleven. We zien dat de vraag naar kinderopvang dan ook sterk toeneemt. Vrouwen die werken hebben minder tijd over voor het huishouden en zeker als zij daarnaast nog andere bezigheden willen hebben zoals vrijwilligerswerk of sport. Het is dan vrijwel onmisbaar dat de mannelijke partner een deel van de werkzaamheden binnen het gezin overneemt. De vraag is of dat met de toegenomen arbeidsparticipatie van vrouwen ook inderdaad is gebeurd (tabel 8, bijlage A). Als we naar deze gegevens kijken dan zien we dat mannen wel iets meer zijn gaan doen aan huishoudelijke taken maar dat het leeuwendeel van het huishouden nog steeds neerkomt op vrouwen. Dit ondanks dat zij meer zijn gaan werken in de afgelopen jaren. Dit legt dus een extra druk op de tijdsbesteding van veel vrouwen (SCP/CBS 2005).

Veel mensen hebben een progressieve ideologie als het gaat om de rol van mannen en vrouwen. Ondanks dat is in veel huishoudens de taakverdeling doorgaans nog zeer scheef. Dit geldt ook voor de kinderen binnen een gezin. Ook hier blijkt dat meisjes binnen het gezin meer taken verrichten dan jongens. Kinderen nemen ondanks wat de ouders met de mond belijden juist de rolverdeling over die ze zien. Dit kan worden verklaard doordat het voor ouders het meest makkelijke is om bepaalde taken volgens het gevestigde rollenpatroon toe te wijzen (de socialisatie theorie). En aan de andere kant kan een bepaalde taak voor kinderen betekenen dat ze daar een zekere mate van 'volwassenheid' aan ontleen (Denuwelaere 2003).

Relatie met de sportvereniging.

Voor de sportvereniging is het hier relevant om te kijken in hoeverre een scheve taakverdeling binnen het gezin, ten koste gaat van de tijd die vrouwen in het algemeen beschikbaar hebben voor activiteiten zoals een sportvereniging en bestuurstaken.

2.3.5 Vrouwen en inkomen

Geld is macht. En met geld kan iemand zijn leven inrichten. Een eigen inkomen zorgt er voor dat iemand onafhankelijk van anderen in de levensbehoeften kan voorzien. Ook binnen relaties betekent een eigen inkomen een zekere mate van zelfstandigheid. Voorwaarde is dat dit inkomen groot genoeg is om in ieder geval in de basisbehoeften te kunnen voorzien. Iemand die tenminste 70% van het wettelijk minimumloon verdient wordt beschouwd als economisch zelfstandig (www.bejing10.nl, 2006).

In paragraaf 2.4.3 is beschreven dat het aantal vrouwen dat betaalde arbeid verricht een stuk lager is dan het aantal mannen. En dat er op deze manier dus ook een groot verschil is in de mate waarin vrouwen in het algemeen economisch zelfstandig zijn vergeleken met mannen. In Nederland is slechts 38% van de vrouwen economisch zelfstandig ([www.emancipatieweb](http://www.emancipatieweb.nl) 2006). Dit percentage stijgt en daarmee de economische zelfstandigheid. Deze grotere zelfstandigheid stelt vrouwen in staat om eerder een einde te maken aan een huwelijk en op eigen houtje verder te gaan (Kalmijn, de Graaf & Poortman 2001). Als vrouwen besluiten om te scheiden behouden zij in het overgrote deel van de gevallen de zorg voor de kinderen. En dit legt vervolgens weer een grote druk op het te besteden inkomen. Hier komt bij dat vrouwen in vrijwel alle beroepen minder verdienen dan mannen met dezelfde baan. Voor vrouwelijke ambtenaren gold in 2001 dat zij slechts 69% van het salaris van hun mannelijke collega's verdienden en voor overige beroepen was dit slechts 55%, zoals te zien in tabel 9 (bijlage A). Deze scheve verhouding zorgt er onder andere voor dat vrouwen zich veelal bevinden in de laagste inkomensgroepen. In de laagste inkomensgroep is zeven van de tien personen vrouw en in de groep daar boven is dit percentage zelfs 75% (SCP/CBS 2005).

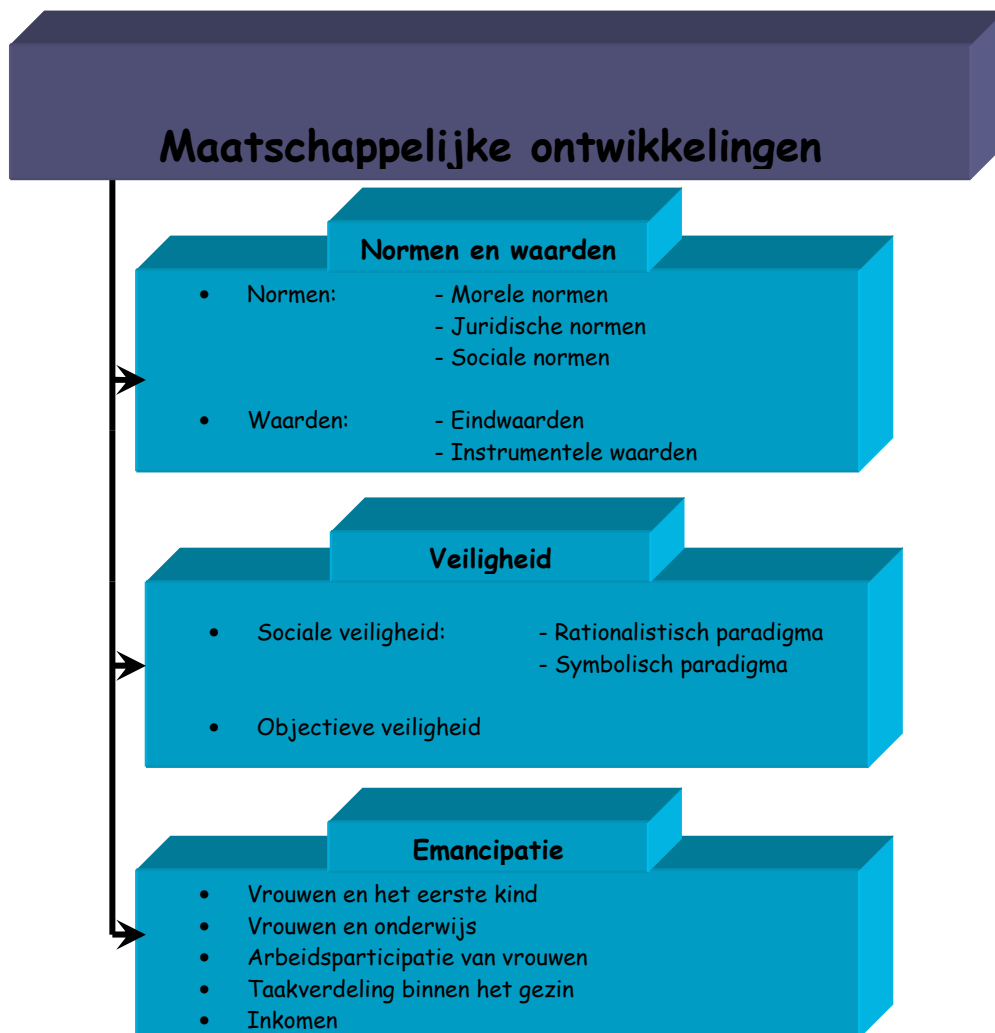
Relatie met de sportvereniging.

Al deze verschillen hebben tot gevolg dat vrouwen in het algemeen gemiddeld minder geld hebben te besteden dan mannen en dat legt een grotere druk op hen bestedingspatroon. Hierdoor vallen zaken die buiten de eerste levensbehoeften vallen als eerste af. Dit geldt dus ook voor bijvoorbeeld de contributie van een sportvereniging en de eventuele aanschafkosten van sportattributen.

Voor sportverenigingen is het van belang of dit inkomensverschil tussen mannen en vrouwen zich vertaalt in een afnemend aantal vrouwen, of dat vrouwen in het algemeen minder financiële mogelijkheden hebben dan mannen om lid te worden/blijven van een vereniging.

Samenvatting

In dit hoofdstuk zijn drie verschillende ontwikkelingen beschreven die mogelijk van invloed zijn op de positie van de vrouw. Om deze invloed verder te specificeren zijn de verschillende ontwikkelingen verder uitgediept. Daarbij is gepoogd het verband tussen deze ontwikkelingen en de sportvereniging steeds duidelijk naar voren te laten komen. Deze uitwerkingen worden samengevat in het volgende schema:



3. Positie van de vrouw binnen de sportvereniging

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op het tweede deel van de vraagstelling, de positie van de vrouw. Dit is een zeer breed begrip en de literatuur geeft er geen eenduidige definitie over. Er dient altijd te worden gekeken naar de positie binnen een bepaalde groep, organisatie of andere sociale context, dus de positie van de vrouw in de ministerraad of de positie van de vrouw onder allochtonen. De sociale context waarin dit hoofdstuk positie van de vrouw bespoken wordt, is de sportvereniging. Deze context is vervolgens verder te beschrijven aan de hand van een opsplitsing in twee verschillende rollen: In paragraaf 3.1 wordt de rol van de vrouw als sporter uiteengezet en paragraaf 3.2 gaat over de vrouw als bestuurslid, om dat vervolgens toe te passen op de sportvereniging.

3.1 De vrouw als sporter

Binnen de meeste sportverenigingen in Nederland zijn er veel meer mannen lid dan vrouwen. De verhouding is ongeveer 65% mannen tegenover 35% vrouwen (NOC*NSF 2003). Dit komt naar voren in de verenigingsmonitor van Het NOC/NSF. Hierin wordt een overzicht gegeven van alle sporten in Nederland. Naast het soort sport is een belangrijk onderscheid dat wordt gemaakt leeftijd en geslacht. Een verdeling maken tussen jongens en meisjes, mannen en vrouwen, lijkt niet meer dan normaal. Deze verdeling lijkt zo op het eerste gezicht volkomen objectief.

Maar de wereld opdelen in twee geslachten en het dualistische denken dat daarmee samenhangt reikt verder dan op het eerste gezicht zou worden gezegd. In het dagelijks leven werkt een dergelijke denkwijze door in tal van associaties die mensen verbinden aan begrippen als mannelijkheid en vrouwelijkheid (Draulans 2003).

mannelijkheid	vrouwelijkheid
transcendent	immanent
openbaar	privé
objectief	subjectief
abstract	concreet
theorie	praktijk
universeel	particulier
kijken	aanraken
macht	liefde
onpersoonlijk	persoonlijk
autonomie	heteronomie
rationaliteit	emotionaliteit
filosofie	literatuur & poëzie
intellectuele leven	dagelijkse leven
geest	lichaam
cultuur	natuur
actief	passief
bekend	vreemd
beheerst	onbeheerst
meerdere/primair	mindere/secundair

Deze begrippen staan enerzijds tegenover elkaar maar raken elkaar op andere punten en zijn soms ook onderling verweven.

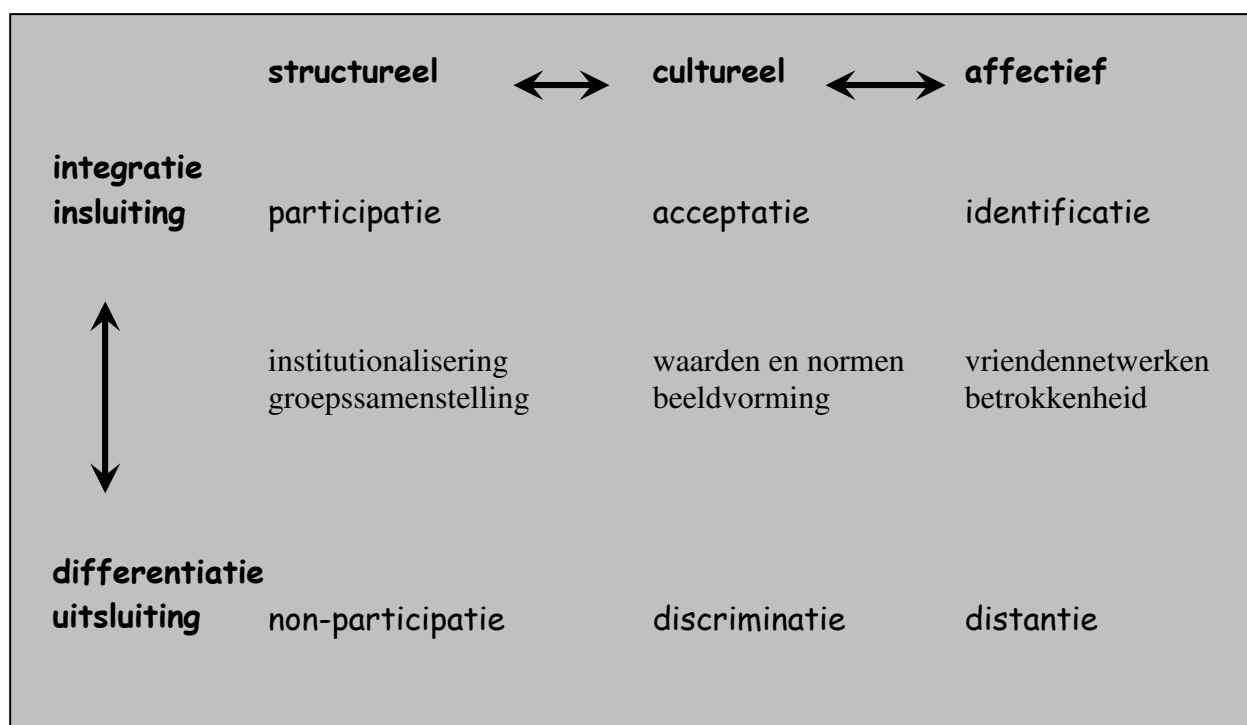
Hierbij sluit volgens sommigen het begrip 'gender' aan. Dit geeft weer dat vrouwelijkheid een constructie is van culturele, politieke en historische elementen (Bock 1990). Daar staat het begrip 'seks' dan tegenover, dit zou dan de objectieve verdeling tussen mannen en vrouwen op basis van biologische verschillen. Echter biologische verschillen kunnen in sommige opzichten ook sociaal-cultureel bepaald zijn, beide begrippen zijn dus niet eenduidig. Ook in dit onderzoek worden deze begrippen niet strikt gescheiden gebruikt en lopen de betekenissen door elkaar.

3.1.1 In- en uitsluiting in de sport

In Nederland is de afgelopen jaren veel veranderd op het gebied van sportdeelname door mannen en vrouwen. Vrouwen nemen deel aan sporten die vijftig jaar geleden nog als echte mannenbolwerken te boek stonden, te denken valt hierbij aan voetbal. De vraag is echter of de machtsstructuur en de dominante verenigingscultuur erachter ook is veranderd. Of dat vrouwen in het voetbal zijn toegelaten, maar dat de dominante verenigingscultuur en de machtsverhoudingen nog steeds aansluiten bij autochtone, mannelijke Nederlanders (Anthonissen & Boessenkool 1998).

De hierboven genoemde, veelal, 'witte' mannen hebben individueel en collectief meer mogelijkheden om het beeld van een sport te bepalen. Ondanks het feit dat vrouwen in absolute aantallen net zo veel voetballen als hockeyen, wordt voetbal nog steeds gezien als een 'mannensport'. Dit is één van de redenen waarom vrouwenvoetbal nog steeds worstelt in haar voortbestaan (Elling 1999). Dit staat in grote tegenstelling tot het Nederlandse profvoetbal. Dat staat voor gelijke kansen en mogelijkheid tot succes voor iedereen, voor elke (allochtone) man of jongen.

Het identificeren met, en het behoren tot een groep, een voetbalclub staat of valt met het feit dat er ook personen niet bij deze groep horen of zelfs geweerd worden. Bij insluiting hoort onlosmakelijk uitsluiting, net zomin als dat er geen winst mogelijk is zonder dat er ook iemand verliest. Elling (2002) heeft de dimensies waarop in en uitsluiting plaatsvindt weergegeven in een model. Zij hanteert naast de begrippen in- en uitsluiting ook integratie en differentiatie. De eerste verwijzen naar de verschillende machtsposities en de laatste meer naar gewenste vormen en processen.



figuur 6: Drie dimensies van sociale integratie/ differentiatie en in-/uitsluiting in en door sport (Elling 2002)

Structureel: (non) participatie

Bij deze dimensie draait het om mate van participatie in allerlei maatschappelijke gebieden. Dit kan verplicht zijn maar ook meer vrijblijvend. Onderwijs is, tot op zekere leeftijd, een gebied waaraan men verplicht dient deel te nemen. Sport is daarentegen op vrijwillige basis. Toch ziet de overheid een lagere deelname aan sport vaak als een achterstand (VWS 1996). Deze dimensie hangt dus samen met deelname aan en toegankelijkheid van sportactiviteiten. Welke vormen en processen als meer of minder integrerend worden gezien, hangt af van de soort sport waarnaar wordt gekeken en vanuit welk perspectief. Als wordt gekeken naar vrouwen in de sportvereniging dan kan vanuit deze dimensie worden beschouwd of vrouwen deelnemen aan de betreffende sport. Of hoe ze zijn vertegenwoordigd in bestuurlijke functies.

Cultureel: acceptatie/ discriminatie

Deze dimensie gaat over integratie door middel van normen en waarden. Dus in hoeverre de dominante groep haar beelden, sfeer en cultuur weet te handhaven en uit te dragen en in hoeverre dit ten koste gaat van minderheidsgroepen. Integratie staat of valt hierbinnen met de acceptatie van, en respect voor, ieders normen en waarden. Voor vrouwen in een sportvereniging valt hierbij te denken aan een dominante cultuur van bijvoorbeeld seksistische grappen en een verheerlijking van de 'echte' man, die vrouwen kan afschrikken. Dit gegeven kan ook andersom werken. Aansprekende resultaten van een individu kunnen het beeld over deze (minderheids)groep in de samenleving veranderen. Een bekend voorbeeld was Fannie Blankers Koen die met haar prestatie de weg baande voor een opener beeld over vrouwen in de sport.

Affectief: identificatie/distantie

Deze laatste vorm van integratie komt tot uiting in het al dan niet betrokken voelen en het kunnen aangaan van vriendschappen en sociale contacten. Het deelnemen aan een sport vergroot de kansen op sociaal contact. De vraag is in hoeverre de groep dit individu opneemt. Voor vrouwen in een sportvereniging is het zinvol om te kijken in hoeverre deelname aan een sportvereniging het aantal vriendschappen doet toenemen. Hierbij is het van belang om te kijken of deze verdiepte sociale contacten sekseoverschrijdend zijn of dat deze zich beperken tot eenzelfde groep.

3.1.2 Lichaam

Vrouwen verschillen fysiologisch van mannen. Het is de vraag of dit een terechte verklaring is voor de strikte scheiding die er binnen veel sporten wordt gehanteerd tussen de sekses. Als we kijken hoe de ontwikkeling in het denken over het vrouwelijk lichaam en sport is geweest in de afgelopen eeuw komen we tal van stereotype denkbepelden tegen.

In de jaren dertig van de 20^e eeuw, werd de manier waarop er naar het vrouwelijk lichaam werd gekeken sterk beïnvloed en stond onder controle van de medische wetenschap (Elling 2002). Het vrouwelijk lichaam stond in het teken van, het zorgen voor een gezond nageslacht. Sport werd als bedreigend gezien voor de reproductiefunctie. Het vrouwenlichaam werd beschouwd als een minderwaardig lichaam, waarin ook een minderwaardige psyche, burger was gehuisvest. (SISWO 1997).

Vrouwen die van deze levenswijze afwijken of daartegen ingingen werden op zijn minst als 'eigenaardig' getypeerd.

De Amazonen

Het verhaal van de Amazonen begint volgens sommige Griekse schrijvers met de verbanning van twee prinsessen uit Skythië. Op zoek naar nieuw land namen zij een groot gevolg van mannen, vrouwen en kinderen met zich mee. In hun nieuwe bestaan namen zij afstand van de boerse en simpele Skythische leefstijl en streefden ze naar grote rijkdom en welvaart. Ze overvielen en beroofden hun buuren, maar niet lang na het begin van deze rooftochten werden ze verslagen door boze buurvölkeren, die alle mannen van de groep vermoordden. Alleen de vrouwen en kinderen bleven over. De vrouwen en wezen ontstaken hierdoor eerst in blinde woede, maar later veranderde die woede in haat tegen mannen in het algemeen. Deze haat zou geleid hebben tot de oprichting van een staat zonder mannen. Een andere versie verhaalt over een vrouw, Lysippe, die haar zoon Tanaïs verloor in de rivier Amazone, die vanaf toen Tanaïs heette. Lysippe trok met haar dochter naar de Zwarte Zee bij de monding van de rivier Thermodon. Hier stichtten zij de stad Themiskyra, waar in tempels Artemis en Ares werden aanbeden. Steeds meer vrouwen sloten zich aan. Weer andere bronnen beschrijven de Amazonen als dochters van Ares, de Griekse God van de oorlog of als afstammelingen van een priesteres van Artemis. Wat al de varianten van het verhaal over de Amazonen gemeen hebben is dat de vrouwen perfect in staat waren te leven zonder (hun) mannen. Ze waren voor hun levensonderhoud of bescherming niet van hen afhankelijk. Ze reden paard en jaagden zelf op wild, voerden wapens, roofden en waren perfect in staat tot het voeren van oorlog. Iets, wat in het antieke Griekenland altijd een strikt mannelijke aangelegenheid was geweest. Hoewel de Amazonen ook dubbelzijdige bijen en zwaarden hadden, waren pijl en boog favoriet, die zij vanaf hun paarden gebruikten tegen de Grieken. Zij waren zeer bedreven boogschutters en volgens sommige bronnen zetten ze hun rechterborst af om ongehinderd te kunnen schieten. De linkerborst behielden ze om hun baby's te kunnen voeden. Mannen hadden ze alleen nodig om voor nageslacht te zorgen. In de lente gingen de gordels af en zochten ze naar geschikte partners om de voortplanting van het volk te kunnen waarborgen. Amazonen in Klein Azië zouden daartoe zelfs twee maanden per jaar hebben samengeleefd met mannelijke Gagarensiërs. Van de kinderen die geboren werden kregen de meisjes alle voorrechten en ze werden getraind en opgeleid tot volwaardig Amazone. De jongetjes werden gedood, geofferd of afgestaan, of ze werden verminkt en als slaaf gebruikt.

Bron: De Amazonen mythe of waarheid? (De Boer 2004)

Sport was het terrein van mannen en sportbeoefening draagt ook bij aan de vorming van 'mannelijkheid'. In veel sporten zoals voetbal, maar ook basketbal wordt het beoefenen van deze sport nog steeds gezien als een soort initiatierite.

"Throughout history, the sporting arena has been a male domain, described as a 'male preserve' where boys take part in a 'masculine rite of passage' to join the ranks of 'real' men" (Malcom 2003).

Vrouwen werden geacht zich hooguit in te laten met esthetische vormen van bewegen en het was uit den boze om overmatig te zweten of 'onkuise' bewegingen te maken. Ook werd het voor vrouwen als zeer lelijk geacht om ontwikkelde spieren te hebben, hetgeen onvermijdelijk is bij een actieve sportieve carrière.

Mythes rond de schadelijkheid van sport voor vrouwen zijn tegenwoordig wel ontkracht en veranderde ideeën over een gezond en esthetisch vrouwenlichaam hebben de beeldvorming veranderd. Echter in meerdere opzichten worden competitie, agressie en atletische prestaties nog veel geassocieerd met mannelijkheid. Dit wordt weerspiegeld in de tactiek van vrouwelijke topatleten die een zogenaamde 'Dr. Jekyll and Mr. Hyde' persoonlijkheid hanteren (Malcom 2003). Zij compenseren hun 'mannelijke' sportprestatie met een grote nadruk op hun vrouwelijkheid buiten de sport om.

De vraag die zich naar aanleiding van het voorgaande aandient is, wat zijn de kenmerken van een echte man of vrouw? Om sporters in te delen op basis van sekse is een vereiste dat objectief is vast te stellen wat vrouwelijke kenmerken zijn en wat mannelijk kenmerken zijn. In de jaren dertig was er een Duitse, als vrouw verkleedde, man die aan hoogspringwedstrijden voor vrouwen meedeed. En ook tijdens de koude oorlog waren er atletes uit het voormalig Oostblok waarbij getwijfeld werd aan de 'seks-identiteit' (Elling 2002). Tijdens de Olympische spelen in 1968 werd er mede daarom een chromosomentest ingevoerd. XX is de 'gangbare' configuratie bij mannen en XY bij vrouwen. Er zijn echter mensen met andere chromosomensamenstellingen zoals XXY, XYY of XXXYY. Bovendien zijn er veel mensen die door middel van kleding of zelfs een operatie van 'geslacht' wisselen. Mede om deze redenen is deze verplichte seksetest in 1999 door het IOC afgeschaft (www.rtl.nl). Het onderscheid tussen mannen en vrouwen in de sport is niet eenduidig en zo 'natuurlijk' als vaak wordt verondersteld. Het belang van bovenstaande discussie ligt in het feit dat er steeds opnieuw kritische vragen dienen te worden gesteld bij een bepaalde indeling in categorieën.

3.1.3 beelden en media

Veel sportverenigingen zien zich graag als een afspiegeling van de maatschappij. Maar wat krijgen we dan voorgespiegeld? Sport is voor veel mensen juist iets wat buiten hun dagelijks leven staat, een wereld waarin mensen hun dagelijkse besommeringen over werk en school kunnen vergeten. Als we kijken naar verhoudingen tussen mannen en vrouwen dan is sport eerder een vergrootglas dan een spiegel (Elling 2002).

Sport is van oorsprong gericht op, en geconstrueerd door, mannen. Dit komt duidelijk terug in tal van beelden en uitdrukkingen in de sport. Voetbal is bijvoorbeeld bij uitstek een sport die wordt geassocieerd met heteroseksuele, mannelijke spelers.

Dit imago staat niet ter discussie en er wordt dan ook gedrag vertoond dat buiten de context van deze sport al zeer 'onmannelijk' wordt beschouwd. Denk hierbij aan knuffelen, zoenen en huilen. Het is frappant dat vrouwen die aan een traditioneel mannelijke sport, zoals voetbal, gaan deelnemen bij voorbaat verdacht worden van homoseksualiteit (Hekma 1994). Mannen kunnen dus naar hartelust niet-mannelijk gedrag vertonen terwijl bij vrouwen, bij het vertonen van niet-vrouwelijk gedrag, hun heteroseksualiteit in twijfel wordt getrokken.

Ook in woorden en taalgebruik komt terug dat sport van oudsher door mannen wordt gedomineerd en dat die manier van sport beoefenen de 'norm' is. Binnen veel sporten lijken termen als gooien, schoppen en slaan vrij neutraal. Maar niets is minder waar, met 'gooien als een meisje' wordt niet alleen maar een andere manier van gooien bedoeld. Hiermee wordt een waardeoordeel uitgesproken, er wordt bedoeld dat iemand slecht gooit. Vrouwelijke lichamelijkeheid en beweging in de sport is vaak een negatieve afgeleide van de mannelijke standaard (Young 1980). Deze onderzoeker constateert vervolgens dat mannen en vrouwen hun lichamen verschillend gebruiken en ervaren in beweging en sport. Dit heeft een tijd lang zelfs geleid tot de gedachte dat het schoudergewricht van vrouwen anders in elkaar zou zitten dan bij mannen maar hier is men van terug gekomen, 'onhandig' gooien is niet meer dan een kwestie is van onervarenheid (Coleman 1997).

Een verdere segregatie in de sport tussen mannen en vrouwen is terug te zien in het wedstrijdgeld en de salarissen van topspelers. Hiermee wordt een signaal aangegeven het allemaal draait om de mannelijke topsport. Het gaat erom wat goed verkoopt en wat in de markt ligt. Op televisie worden sporten vertoond waar veel mensen graag naar kijken, deze brengen namelijk veel reclame gelden binnen. Dit brengt ogenblikkelijk de vraag naar voren, wie bepaalt waar mensen naar kijken? Dat is in veel gevallen de media, juist als er wordt gekeken naar het aanbod van sport op de televisie dan valt op dat het (mannen)topvoetbal domineert. Ook in andere sporten die worden vertoond ligt de nadruk op de mannelijke teams. Het blijkt dat op televisie vrouwen relatief vaak worden getoond in rollen met een lagere sociale status zoals spelletjeskandidaat en geïnterviewde op straat en veel minder in beeld komen als deskundige of politicus (Spee 2002).

In deze paragraaf is gepoogd een weergave te geven van de constructies en mechanismen die spelen bij vrouwen en sport. Vrouwen die gaan sporten kunnen aanlopen tegen een dominante cultuur die is gebaseerd op een verleden waarin de mannelijke hegemonie in sport 'normaal' is.

De discussie rondom dit onderwerp geeft te meer aan dat er een vraag is, en ruimte, om verder te denken dan in rigide categorieën in de sport van man en vrouw.

3.2. De vrouw als bestuurslid

In deze paragraaf willen we kijken naar het aandeel van vrouwen in het bestuur en hun rol daarbinnen. Meerdere gegevens en theorieën rondom dit onderwerp handelen over vrouwen in topposities in het bedrijfsleven en binnen de overheid. In elke paragraaf zal duidelijk worden aangegeven wat hier de relevantie van is voor de sportvereniging. Veel leden van besturen van een sportvereniging bekleden in het openbare leven een vergelijkbare functie of zijn ook daar betrokken bij bestuurlijke

processen. Een groot aantal van de processen die over besturen gaan spelen zonder meer ook binnen sportverenigingen.

3.2.1 Diversiteit

Een gemengd en divers bestuur, waarin onder andere mannen en vrouwen evenredig zijn vertegenwoordigd, heeft veel voordelen. Bedrijven met een divers bestuur doen het beter en het negeren van diversiteit kost gewoon geld (Nijhuis 2005). In een artikel over diversiteit in sportbesturen schrijft Nora Schuylenburg (2005/2006) over belemmeringen binnen een organisatie. Een bestuur dat gemengd is zal beter presteren omdat er binnen dat bestuur meer competenties aanwezig zijn. Zo zijn mannen over het algemeen zakelijker en hebben meer ambitie, terwijl vrouwen meer betrokken en communicatiever zijn. Toch zijn deze competenties in feite onafhankelijk van sekse en kan beter worden gesproken van feminiene en masculiene competenties. Er zijn vier specifieke belemmeringen die een evenwichtige bestuurssamenstelling in de weg kunnen staan:

- De organisatiecultuur
- Eenzijdige aandacht voor competenties
- Werving en selectie
- Randvoorwaarden

Organisatiecultuur

Elke organisatie heeft een bestaande cultuur die specifiek is en gebaseerd is op gemeenschappelijke waarden en normen. Het is soms moeilijk om deze cultuur hard te maken of aan te wijzen. Maar het heeft wel een bepalende invloed op de mate van diversiteit binnen een bestuur. Een zogenaamde 'monocultuur' zal voor het zoeken naar kandidaten voor een bepaalde functie op zoek gaan naar mensen die passen in de bestaande cultuur. Met andere woorden, in een dominante mannencultuur zal er enkel worden gekeken naar mannen ter vervanging van een bestaande functie.

Competenties en vaardigheden

In een bestuur waar diversiteit ontbreekt, is vaak een eenzijdige aandacht voor bepaalde competenties. Er wordt alleen aandacht gegeven aan die waarden die door het zittend management van belang worden geacht. Er is dan geen goede balans tussen competenties en bepaalde groepen zoals vrouwen kunnen op deze manier buiten de boot vallen.

Werving en selectie

De bestaande normen en waarden binnen een organisatie beïnvloeden vaak de selectie van nieuwe medewerkers. Nieuwkomers met afwijkende competenties maken hierdoor veel minder kans. Zittende mensen zoeken vaak 'klonen' van zichzelf. Zo zullen mannen vaak op zoek zijn naar masculiene competenties. Als selectie- en wervingscommissies eenzijdig zijn samengesteld dan laat men onbewust een hoop mogelijkheden voor diversiteit liggen.

Randvoorwaarden

Randvoorwaarden voor het uitvoeren van vrijwilligerswerk, zoals het bestuur van een sportvereniging, zijn doorslaggevend voor het al dan niet aannemen van een functie. Voor werkzaamheden die veel tijd kosten stellen mensen met een fulltime baan of met uitgebreide zorgtaken zich minder snel beschikbaar. Ook het tijdstip en de duur van vergaderingen kunnen hierop van grote invloed zijn. Voor vrouwen kan het belangrijk zijn dat functies worden gesplitst of tijdstippen worden aangepast.

Deze vier mechanismen kunnen in meer of mindere mate een rol spelen en zo leiden tot drie verschillende bestuursculturen:

- Passief/ defensief
- Constructief
- Agressief/ defensief

De eerste kenmerkt zich door een houding van vermijdend gedrag waardoor risico's, zoals het voordragen van een vrouw voor een bepaalde functie, worden vermeden. De laatste kenmerkt zich door een grote nadruk op perfectionisme en een competitieve stijl van besturen. Deze stijl is minder aantrekkelijk voor vrouwen omdat er volledige inzet, vooral wat tijd betreft, wordt gevraagd.

De constructieve stijl van besturen kenmerkt zich door een grote aandacht voor de omgeving en onderlinge motivatie. Het bestuur is erg flexibel en veel oog voor onderlinge communicatie. De meeste vrouwen voelen zich het meest tot deze manier van besturen aangetrokken.

Lettend op de stijl van vergaderen, valt het op dat mannen elkaar sneller weer het woord (terug)geven. Vrouwen zijn geneigd het woord eerder aan een man te geven dan aan een seksegenoot. Verder zijn vrouwen wel opener op het non-verbale vlak, zij brengen een stuk meer ontspannenheid mee (Oldersma 2004).

Voor sportbesturen kan een divers bestuur een meerwaarde leveren, doordat zij slagvaardiger kunnen reageren op teruglopende ledenaantallen en een veranderend 'sportlandschap'. Bovendien wordt met het toetreden van vrouwen het aanbod van bestuursleden grote. In een tijd waarin mensen steeds minder tijd hebben voor vrijwilligerswerk en bestuursfuncties, kan een sportvereniging het zich niet permitteren om vrouwen links te laten liggen.

3.2.2 Glazen plafond

Vrouwen zijn in de afgelopen jaren steeds meer gaan werken en in alle sectoren is het aantal werkende vrouwen sterk toegenomen (zie paragraaf 2.3.3). Het aantal vrouwen in bestuurlijke functies loopt echter sterk achter. In 2002 bedroeg het percentage vrouwen, in Nederland, in managementfuncties 25%. In raden van bestuur en raden van commissarissen lag dat percentage dramatisch lager, namelijk op respectievelijk 3% en 5% voor beide functies in de top 500 van Nederlandse bedrijven (TNO 2005). Ook voor de overheid en in het onderwijs gelden dergelijke cijfers die duiden op een scheve verdeling tussen de sekses op managementniveau. Het verschijnsel dat vrouwen niet doorstromen naar de hogere niveaus wordt vaak aangeduid met de term 'glass ceiling' (Morrison et al 1987). Dit glazen plafond is een

onzichtbare barrière die zich precies onder het managementniveau bevindt en die vrouwen verhindert om promotie te maken naar deze hogere functies.



Tot zover een ongrijpbaar begrip, om het glazenplafond iets concreter te maken en te onderscheiden van 'gewone' factoren zoals ongeschiktheid of onvoldoende kennis voor een managementfunctie, zijn er vier criteria, die aangeven of er sprake is van een glazen plafond (Cotter et al 2001):

- Het gaat om een sekseverschil dat niet wordt verklaard door andere functie-gerelateerde eigenschappen van de werknemer. Hierbij valt te denken aan opleiding, ervaring of motivatie.
- Het gaat om een sekseverschil dat significant toeneemt in hogere functies, zoals bijvoorbeeld inkomensverschillen tussen mannen en vrouwen die toenemen naarmate de functie hoger wordt.
- Het gaat om een sekse verschil in de kansen om promotie te maken en niet om de weergave van de huidige sekse verhoudingen. Er moet dus sprake zijn van een ontwikkeling in de tijd.
- Het gaat om een sekseverschil dat toeneemt in de loop van iemands carrière.

Er zijn verscheidene indicatoren ontwikkeld om iets te zeggen over het glazen plafond. Hieronder wordt een formule weergegeven die ontwikkeld is om de 'dikte' van het glazen plafond per bedrijfstak te meten (De Olde&Slinkman 1999):

100 -/- aandeel van vrouwen in managementfunctie

aandeel van vrouwen in hogere functie/100

Het resultaat ligt tussen de 0 en de 100. Hoe hoger het cijfer hoe dikker het glazen plafond is. En die kan per bedrijfstak erg verschillen. Zo komen De Olde & Slinkman (1999) tot de conclusie dat in de zakelijke dienstverlening het plafond relatief dun is, terwijl het in de industriesector veel dikker is.

Er worden verschillende oorzaken aangegeven voor het glazen plafond. Eén verklaring is de stereotype vooroordelen van mannen over leidinggevende capaciteiten van vrouwen, zoals emotionaliteit of geringe stressbestendigheid. Andere redenen zijn bepaalde vooroordelen over het feit dat vrouwen eerder van baan zouden wisselen of sneller zouden stoppen met werken. Hierdoor zou een investering in vrouwelijk personeel meer risico met zich mee brengen. Andere redenen zijn dat mannen in het algemeen minder bereid zijn om onder leiding van een vrouw te werken (Draulans 2001). Sommigen menen dat mannelijke collega's moeite hebben met het feit dat vrouwen, ook als ze leiding geven, proberen om een combinatie te vinden tussen hun carrière en hun gezin (Rojahn 1996).

Een laatste verklaring is dat vrouwen tijdens hun loopbaan niet de beslissende opdrachten zouden krijgen, met name de opdrachten die ervoor zorgen dat iemand in het oog springt en de mogelijkheid krijgt om leiderschap en initiatief te tonen. Vrouwen zouden eerder de stereotype opdrachten krijgen, bijvoorbeeld om lastige relaties te onderhouden, omdat vrouwen beter zijn in zorg (Ohlot et al 1994).

De ene kant van het verhaal is dus dat er belemmeringen van bovenaf zijn die vrouwen tegenhouden om carrière te maken. Maar aan de andere kant komen veel vrouwen eenvoudigweg niet toe aan carrière maken omdat zij het als hun plicht voelen om voor de kinderen te zorgen. Omdat kinderopvang vaak te duur is en de partner niet behulpzaam genoeg, stoppen deze vrouwen met werken. Dit effect heet ook wel 'plakkende vloeren' (Maij-Weggen 2005).

Ook binnen sportverenigingen zitten veel vrouwen in commissies maar slechts enkele in het bestuur en dan vaak ook nog op stereotype functies zoals secretaris of algemeen bestuurslid (NOC*NSF 2003). De vraag is in hoeverre bovengenoemde dynamieken ook binnen de vereniging spelen. Het is goed mogelijk dat vrouwen om bepaalde redenen of vooroordelen nooit in aanmerking komen voor een bestuursfunctie terwijl zij hier uitermate geschikt voor zouden zijn.

3.2.3 Eenzaam aan de top

Zoals we hebben gezien in de voorgaande paragrafen zijn vrouwen ondervertegenwoordigd in hogere functies zoals besturen en geldt dit zeker ook voor sportverenigingen. Het is interessant om te kijken naar de gevolgen en processen die dit met zich meebrengt. De eerste die over de dynamieken in groepen met een scheve verdeling van mannen en vrouwen, schreef was Rosabeth Kanter in haar boek 'men and women of the corporation' (1977). Ook anderen na haar hebben deze theorieën getoetst en kwamen met vergelijkbare resultaten (Spangler et al 1978, Izraeli 1983).

Mannen en vrouwen zijn de producten van hun omgeving en worden door hun functie misschien wel niet helemaal gevormd maar in ieder geval wel beperkt worden. Deze beperking wordt vooral bepaald door drie factoren, opportunity, power en numbers (Moss-Kanter 1977). Opportunity en power gaan in op vraagstukken over macht. Aangezien macht in dit onderzoek buiten beschouwing wordt gelaten, wordt hieronder op numbers verder ingegaan.

Wat betreft de samenstelling van groepen mensen worden er vier groepen onderscheiden die verschillend zijn van samenstelling wat betreft overeenkomsten tussen de leden onderling:

- Uniform groups: mensen die overeenkomen op belangrijke aspecten zoals sekse en ras. De verhouding is 100%:0%
- Skewed groups: één categorie mensen overheerst sterk, zij maken 85-99% van de groep uit. Deze groep wordt de 'Dominants' genoemd en de enkelingen die de minderheid vormen, zijn de 'tokens'
- Tilted groups: de meerderheid is minder dominant, 65-85%. De leden van de minderheid kunnen samenwerken en zo de cultuur van de hele groep beïnvloeden.
- Balanced groups: er is geen sprake van een dominante meerderheid of minderheid.

Vrouwen die in een (sport) bestuur zitting hebben bevinden zich vrijwel altijd in 'Skewed groups' en kunnen dan ook als 'tokens' worden betiteld. Kanter heeft het in dit verband dan ook over een 'token-woman'. De manier waarop deze 'token-women' waargenomen en behandeld worden, wordt beïnvloed door drie principes:

- Verhoogde zichtbaarheid
- Contrast
- Assimilatie

Verhoogde zichtbaarheid

Wanneer men negen X'en en één O ziet:

X X x x X X O X x X

Dan valt de O op. Als zij wordt gezien, zal deze meer aandacht krijgen dan een individuele X. Voor vrouwen betekent dit dat een enkele vrouw veel zichtbaarder is dan een willekeurige man binnen dezelfde groep van overwegend mannen.

Vrouwen worden vaak gezien als representanten van alle vrouwen. Zij worden door hun mannelijke collega's zowel op hun vrouw-zijn beoordeeld als op hun werk prestaties. Een fout van een 'token-woman' heeft dan consequenties voor andere vrouwen.

Zij moet vervolgens extra hard werken om haar prestaties überhaupt zichtbaar te maken, omdat zij vooral op haar uiterlijk wordt beoordeeld.

De 'token-woman' probeert over het algemeen de mannelijke meerderheid zo min mogelijk te irriteren. Dit betekent, niet opvallend veel beter presteren dan een man, zodat deze zich niet vernederd voelt. Tegelijkertijd moet zij echter extra hard presteren om haar beroepsbekwaamheid te bewijzen.

Op deze zichtbaarheid zijn volgens Kanter drie reacties te verwachten:

- Goed presteren maar toch net niet beter dan de beste mannelijke collega dit vereist de meeste ervaring.
- De zichtbaarheid juist uitbuiten. Het gevaar is dat collega's geïrriteerd raken en andere vrouwen worden op een afstand gehouden.
- Zo onzichtbaar mogelijk proberen te zijn.

Contrast

Vooral de verschillen tussen de X'en en een O springen gelijk in het oog. Wat minder opvalt zijn de overeenkomsten.

In 'uniform groups' is het mogelijk, dat de groepsleden zich niet bewust zijn van het feit dat zij gemeenschappelijke kenmerken hebben. Bijvoorbeeld een groep met alleen maar mannen, maar als dat verandert door de aanwezigheid van een of twee personen die anders zijn, zoals een vrouw, dan verhoogt dit het zelfbewustzijn van de meerderheid. Zij worden zich meer bewust van hun gemeenschappelijke kenmerken en van hun verschil met deze 'token-woman'.

Het verschil 'token-woman' en de meerderheid wordt dus uitgelicht en op deze manier overschat. De aanwezigheid van de 'token-woman' maakt de meerderheid bewust van hun gemeenschappelijke kenmerken en tegelijkertijd worden juist die kenmerken door haar bedreigd.

Als eerste brengt zij het gevaar mee dat de uitgangspunten van de meerderheid ter discussie worden gesteld. Dit ofwel door directe confrontatie van de 'token-woman' of door via iemand uit de meerderheid die alternatieven zoekt voor de groeps cultuur. Als men oppervlakkig met elkaar omgaat zonder de gewoontes ter discussie te stellen, dan is het onaangenaam als men indirect op die gewoontes gewezen wordt door de aanwezigheid van een 'token-woman'.

Ook veroorzaakt de 'token-woman' onzekerheid, met name wanneer zich bijzondere gebeurtenissen voordoen. Er kunnen dan verschillende reacties zichtbaar zijn van een 'token-woman'.

- Ze laat kleinerende opmerkingen over vrouwen aan zich voorbij gaan of doet er zelfs aan mee.
- Ze tolereert dat zij een bron voor grappen is voor de groep en lacht maar mee.
- Ze toont zich dankbaar voor het feit dat zij geaccepteerd wordt door haar situatie niet te bekritisieren en door geen verdere vragen of eisen te stellen.

Assimilatie

Het is makkelijker om de O te zien als kenmerkend voor andere O's dan om dit te doen met de X'en, die zijn met meer en zullen daarom meer onderlinge variatie vertonen. Dit heeft alles te maken met de neiging van mensen om snel te vervallen in stereotyperingen of generalisaties van mensen met bepaalde kenmerken. Een vrouw alleen is makkelijker te stereotyperen dan mensen die met meer van hun soort tot een groep horen.

Assimilatie uit zich vervolgens in de neiging om van vrouwen gedrag te verwachten dat bekend is uit situaties buiten de werkplek. Kanter observeert vier verschillende rollen:

- 'De moeder': sommige vrouwen worden als moeder van de groep gezien. Persoonlijke zorgen worden vooral aan haar toevertrouwd en van haar wordt troost verwacht. Nadeel is echter dat deze vrouwen uitsluitend worden gewaardeerd om hun 'bijstand'.
- 'De verleidster': deze vrouwen worden vooral gewaardeerd om hun 'vrouwelijkheid', hun capaciteiten wat betreft het werk worden over het hoofd gezien.

- 'Het kleine zusje': Er wordt om haar gelachen en zij wordt beschermd. Zij krijgt complimentjes wanneer zij haar werk goed doet, omdat men dat van haar niet verwacht. Deze vrouwen zien geen mogelijkheden om hun competentie op een serieuze manier naar voren te brengen.
- 'De kenau': deze vrouwen staan op hun rechten en tolereren geen seksuele intimidatie. Deze rol wordt door de meerderheid het minst gewaardeerd en deze vrouwen worden vaak als 'eenling' behandeld.

Marlies Ott (1985) heeft enig commentaar op de conclusie van Kanter, zij vraagt zich af of de redenering van Kanter inhoudelijk juist is. Kanter concludeert dat het niet het vrouw-zijn is dat deze situatie van token-women belastend maakt, maar juist hun relatieve zeldzaamheid. In haar opinie treden dezelfde processen op in een willekeurige andere situatie zoals bijvoorbeeld een hechte dorpsgemeenschap waarbinnen iemand uit de stad komt wonen.

Ott onderzoekt daarom of in het omgekeerde geval er vergelijkende dynamieken spelen. Dus of mannen, die in een werksituatie terechtkomen waarbij zij de minderheid vormen, met dezelfde problemen worden geconfronteerd.

Om dit te onderzoeken heeft zij een empirisch onderzoek gedaan bij de politie en in de verpleging. Uit het onderzoek blijkt dat het nadelen heeft om als een van de weinige vrouwen tussen mannelijke collega's te werken. Er wordt extra op deze vrouwen gelet en wel op een manier die vervelend voor hen is. Voor een man blijkt het juist voordelen te hebben om vrijwel uitsluitend tussen vrouwelijke collega's te werken. Maar dan op een manier die voor hem prettig en stimulerend is. Iedereen accepteert het als hij beter is dan de beste vrouwelijke collega.

Dit onderzoek laat zien dat de begrippen uit de theorie van Kanter inderdaad niet sekseneutraal zijn. Ook anderen hebben als aanvulling op Kanter's onderzoek dat de beschreven effecten die optreden niet zozeer voorkomen omdat er minder vrouwen in een groep zitten dan mannen. Maar dat deze effecten juist optreden omdat de minderheid vrouw is (Johnson&Schulman 1989, Yoder 1991)

Binnen sportverenigingen is het interessant om te kijken in hoeverre dergelijke processen zich binnen het bestuur voordoen. De vraag is of het lage aantal vrouwelijke bestuursleden, een gevolg is van bovengenoemde sekse- en groepsdynamieken en of vrouwen zich hiervan bewust zijn en misschien daarom bij voorbaat al van een bestuursfunctie afzien.

Ook is het goed om te kijken of de bestaande verdeling van bestuursfuncties, waarbij vrouwen veelal een stereotype rol als secretaris of algemeen lid krijgen toebedeeld, is te verklaren aan de hand van bovengenoemde begrippen.

Samenvatting

In dit hoofdstuk is gekeken naar de positie van de vrouw binnen de sportvereniging. Om deze positie duidelijk te beschrijven is er gekozen om naar twee aspecten van deze positie te kijken. De vrouw als lid/sporter en als lid van het bestuur. Verder is beschreven hoe vrouwen zowel in de sport als binnen het bestuur met dynamieken worden geconfronteerd die in het voordeel van de man werken en vaak in het nadeel van de vrouw. De uitwerking zoals die beschreven is in het hoofdstuk ziet er schematisch als volgt uit:



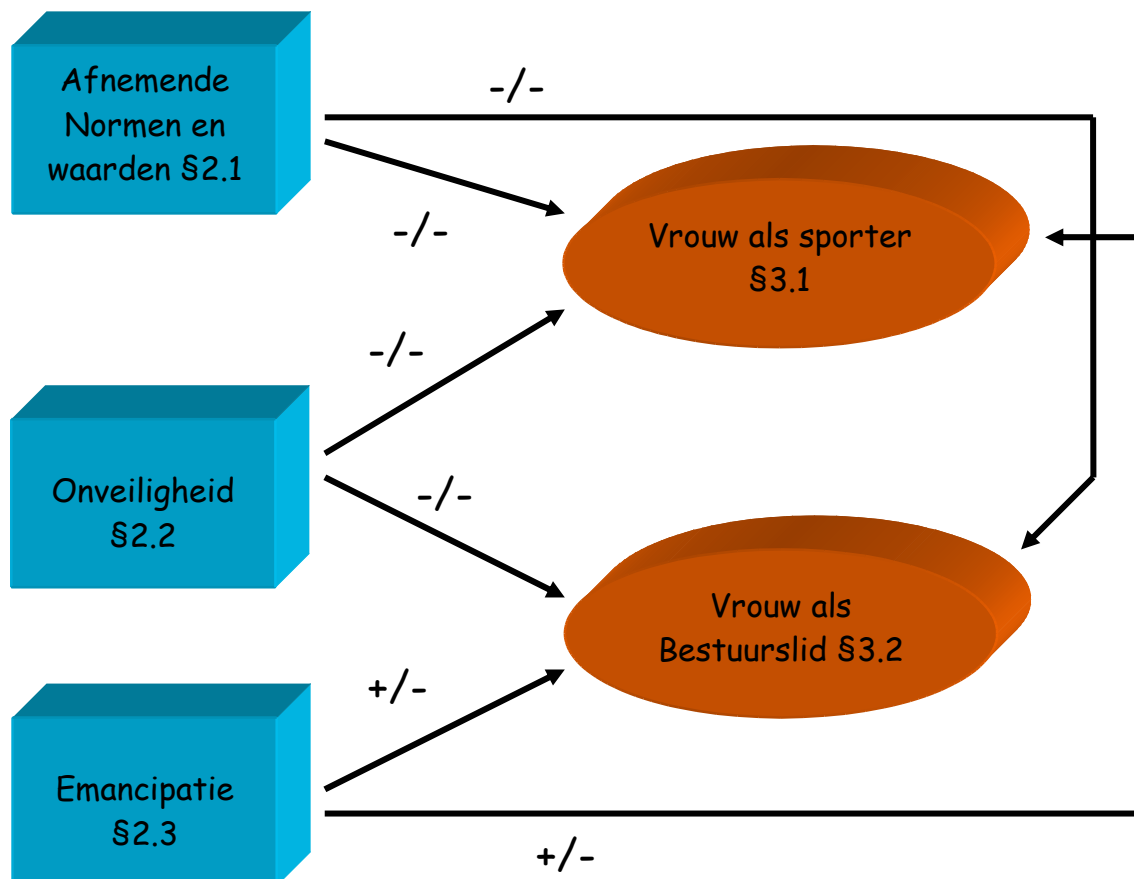
4 Conceptueel model en onderzoeksopzet

4.1 conceptueel model

In hoofdstuk 2 en hoofdstuk 3 zijn de verschillende begrippen uit de centrale onderzoeksvraag uitgewerkt. Deze begrippen zijn achtereenvolgens:

- Normen en waarden
- Veiligheid
- Emancipatie
- De vrouw als sporter
- De vrouw als bestuurslid

Om deze nog eens helder weer te geven en duidelijkheid te scheppen in de relaties onderling zijn deze begrippen in een schema gezet. De tekens bij de pijlen geven het verwachte effect aan dat de verschillende onderdelen op elkaar hebben.



- / - Wil zeggen dat de verwachte invloed van de ontwikkeling op een positie van de vrouw negatief zal zijn.

+ / - Wil zeggen dat de verwachte invloed van de ontwikkeling op een positie van de vrouw zowel positief als negatief kan zijn.

4.2 Methodologie/onderzoeksopzet

De vraag naar de invloed van maatschappelijke ontwikkelingen op sportverenigingen kan leiden tot een uitvoerige verhandeling over de achtergronden van, en de vele uiteenlopende meningen over de samenleving en de meest recente ontwikkelingen daarin. Hierbij zou men dan kunnen denken aan een uitgebreide literatuurstudie.

Hierover is al veel verschenen en ook ligt de theorie rond veel maatschappelijke veranderingen veelal op het vlak van de sociologie. Dit onderzoek richt zich meer op de praktische implicaties van deze ontwikkelingen. Omdat het hier dus gaat om de praktische invulling van de consequenties van deze ontwikkelingen, is gekozen voor een praktijkonderzoek onder een aantal sportverenigingen.

Dit onderzoek is te kenmerken als 'exploratief beschrijvend' (Engeldorp Gastelaars & de Leede 1996). Dat betekent dat dit onderzoek gericht is op situaties in de praktijk. Er wordt op deze manier kennis opgedaan voor vergelijkbare situaties. Het doel van dit onderzoek is met name verkennend. Er wordt gepoogd inzichten te verkrijgen in het probleem en zodoende informatie te verzamelen voor verdere hypothesen en onderzoek. Hierbij hangt de status van dit schrijven in tussen een probleem signalerend onderzoek en een diagnostisch onderzoek (Verschuren & Doorewaard 2000). Het probleem is nog niet geheel duidelijk en dit onderzoek is erop gericht meer duidelijkheid en richting te geven in de invloeden van maatschappelijke ontwikkelingen op de positie van vrouwen in sportverenigingen.

Om dit te bereiken is dit onderzoek in twee delen gesplitst. In het eerste deel, hoofdstuk 2 en 3, worden alle begrippen uitgediept en worden de theoretische achtergronden in kaart gebracht door middel van een literatuur onderzoek.

In het tweede deel van deze scriptie wordt vervolgens gekeken naar de praktijk. In hoeverre komen de theorieën zoals behandeld in de eerste hoofdstukken overeen met de werkelijke situatie? Spelen de beschreven issues een rol van betekenis of herkennen mensen deze helemaal niet? Dit alles komt overeen met een gefundeerde theoriebenadering (Verschuren & Doorewaard 2000).

Deze praktische uitwerking wordt beschreven in hoofdstuk vijf. Hiertoe zijn verscheidene respondenten ondervraagd. Dit is gebeurd door middel van semi-structureerde interviews. De reden dat hier voor is gekozen is, dat er op deze manier een aantal vragen hetzelfde zijn en richting geven aan het gesprek. Tegelijk is er, mede omdat het probleem nog niet duidelijk is afgebakend, ruimte om over interessante onderwerpen en onverwachte inzichten uit te wijden en door te vragen. Binnen deze interviews spelen ook observaties in zekere mate mee. Juist de manier waarop mensen zich gedragen en zich uiten, kan veel inzicht verschaffen over hun werkelijke mening over het onderwerp en op wat voor waarde uitlatingen geschat moeten worden (Schein 1999).

De interviews zijn gehouden onder respondenten die affiniteit hebben met vrouwen, sport en de sportvereniging. Hiertoe zijn er vier groepen geselecteerd, die bestaan uit drie á vier mensen. Deze groepen zijn:

- Mannelijke voorzitters/bestuurders van een sportvereniging: OZC, NIVOC'72 en Trekvogels
- Vrouwelijke voorzitters/bestuurders van een sportvereniging: H.V.Spijkenisse, OMHC, R.Z. en Snelwiek.
- Vrouwelijke spelers van een sportvereniging: Hou stand, OZC en Snelwiek
- beleidsmedewerkers op het gebied van vrouwen en sport en vrouwen in sportbesturen: LNVS, NCSU en SenR.

Bij de keuze van de sportvereniging is er gelet in hoeverre er van een significant aantal vrouwelijke leden sprake was.

De resultaten van deze interviews zijn opgenomen in bijlage B van dit onderzoek en met toestemming van de respondenten gepubliceerd. Deze resultaten vormen de basis voor het volgende hoofdstuk. Hierin worden de verschillende onderwerpen uit de vraagstelling langs gelopen en getoetst in de realiteit aan de hand van de interviews met betrokkenen.

5 Verhalen langs de lijn

5.1 algemene resultaten

In dit hoofdstuk worden de resultaten uit de praktijk weergegeven. Het onderzoek is gehouden onder dertien respondenten die verdeeld zijn zoals beschreven in het vorige hoofdstuk. In totaal zijn er dus 10 vrouwen en 3 mannen geïnterviewd. Bij het tiende interview bleek dat er op een gegeven moment een zekere mate van verzadiging zichtbaar werd. De antwoorden kwamen sterk overeen met voorgaande interviews en er kwamen geen nieuwe inzichten meer naar voren. Vanwege het verkennend karakter van dit onderzoek, en omdat er is gekozen voor diepte interviews, is het aantal respondenten niet representatief genoeg om kwantitatieve uitspraken te rechtvaardigen. De nadruk ligt dan ook niet zozeer op een statistische uiteenzetting van de gegevens maar op een kwalitatieve analyse van de besproken onderwerpen. Van deze dertien respondenten zijn er tien lid van, of rechtstreeks betrokken bij, een sportvereniging. De overige drie zijn beleidsmedewerkers in organisaties die zich bezighouden met vrouwen en sport en vrouwen in sportbesturen.

Bij dit onderzoek zijn acht verschillende sportverenigingen bezocht, waarvan twee nogmaals zijn benaderd voor een tweede interview. Het eerste interview was in dat geval met een bestuurder en het tweede interview met een speelster. In de volgende tabel wordt een overzicht gegeven van elke vereniging in termen van aantallen, verhoudingen man/vrouw en de soort sport die er wordt beoefend.

Tabel 10: overzicht verenigingen

Naam vereniging	Soort sport	Aantal leden	Verhouding leden m/v (%)	Verhouding bestuursleden m/v
Hou stand	Volleybal	120	50/50	2 vrouwen, 3 mannen
Hv	Hockey	533	50/50	1 vrouw, 4 mannen
Spijkenisse				
NIVOC'72	Volleybal	120	50/50	2 vrouwen, 7 mannen
OMHC	Hockey	500	50/50	1 vrouw, 5 mannen
OZC	Korbal	330	50/50	1 vrouw, 6 mannen
RZ	Basketbal	215	93/7	1 vrouw, 4 mannen
Snelwiek	Handbal	150	60/40	5 vrouwen, 5 mannen*
Trekvogels	Korfbal	160	50/50	5 mannen

* Van dit bestuur waren vier van de vijf vrouwen gepensioneerd

Als er wordt gelet op de verhoudingen van het aantal mannelijke en vrouwelijke leden, dan is het opvallend dat bij alle verenigingen waarbij deze verhouding 50/50 is, de verdeling een opvallend verschil laat zien in leeftijdsgroepen. Bij al deze verenigingen bleek dat de verhouding mannen/vrouwen bij de senioren 60/40 was en bij de jeugd 40/60. Er werd over het algemeen aangegeven dat deze verhouding eigenlijk al jaren zo is en dat daarin weinig verandering zichtbaar is. Een opvallend verschil bleek er bij de basketbalvereniging RZ. Hier waren in het verleden veel dames actief maar enkele jaren geleden is deze vereniging veel van haar leden verloren. Op dit moment groeit het ledenaantal weer sterk maar blijven meisjes veelal

weg of haken voortijdig af omdat een senioren- dameselftal ontbreekt, er zijn geen doorgroeimogelijkheden. Ook is het zo dat basketbal veel allochtone jongeren aantrekt en bij deze groep is het minder gebruikelijk dat meisjes ook sporten.

Alle verenigingen gaven aan dat het ledenaantal in de loop van de jaren wel sterk is teruggelopen. Bij sommigen was wel weer een stijging zichtbaar, echter men signaleerde over het algemeen minder bereidheid om mee te doen aan een sport. Dit geldt in alle gevallen ook voor vrijwilligers. Zonder uitzondering gaven alle respondenten aan dat het erg moeilijk is om voldoende vrijwilligers te vinden om alle taken binnen een vereniging te vervullen. De beide korfbalverenigingen vallen op door hun sterke onderlinge sociale contacten. Bij deze beide verenigingen werd expliciet aangegeven dat deze sport een echte familie sport is en dat het sociale leven van individuele leden zich veelal binnen de vereniging afspeelt. Vrienden en familie zijn vaak betrokken bij, of lid van, de korfbalvereniging. Er werd aangegeven dat dit sterk te maken heeft met de aard van de sport waarbij mannen en vrouwen samen in één team spelen.

Naast de drie ontwikkelingen die in de vorige hoofdstukken zijn afgebakend, normen en waarden, veiligheid en emancipatie, is in de interviews ook gevraagd naar andere ontwikkelingen die volgens de respondenten spelen in de maatschappij. Hierbij is gevraagd om aan te geven wat de invloed van deze ontwikkelingen is voor de sportverenigingen. De volgende ontwikkelingen kwamen naar voren:

- **Individualisme:** Er werd aangegeven dat mensen in het algemeen meer op zichzelf gericht zijn. Mensen hebben minder voor een ander over. Men ziet dit terug binnen de sportvereniging doordat het steeds moeilijker is om voldoende vrijwilligers te vinden om de vereniging draaiende te houden. Ook is dat terug te zien in de houding van ouders, die meer en meer hun kind 'droppen' bij de vereniging en verder geen betrokkenheid tonen. Als laatste werd aangegeven dat er meer en meer wordt gekozen voor sportscholen en andere 'individuele' sporten.
- **Verruwing/ verharding:** Mensen zijn sneller op hun tenen getrapt en agressie neemt toe. Ook binnen de sportverenigingen ziet men dat terug op het veld. Zowel tussen spelers onderling als tegen scheidsrechters. Dit soort gedrag wordt zowel door spelers als ouders van spelers, vertoond.
- **Vergrijzing:** De gemiddelde leeftijd in Nederland neemt steeds meer toe. In sportverenigingen wil men als het even kan voortdurend verjongen en ook binnen het bestuur wil men graag jonge mensen. Dat laatste wordt steeds moeilijker omdat er minder jongeren zijn en degenen die er zijn hebben steeds minder tijd. Bij sommige besturen is dat terug te zien doordat een groot deel van het bestuur van oudere leeftijd is en al jaren meedraait.
- **Integratie:** In de samenleving zijn er veel groepen mensen die zich terugtrekken binnen hun eigen cultuur. Er zijn veel groepen allochtonen die niet goed integreren. Binnen de sportverenigingen is dat terug te zien doordat alle verenigingen overwegend 'blank' zijn en ondanks verscheidene pogingen moeite hebben om bepaalde bevolkingsgroepen zoals allochtonen te bereiken of te interesseren voor de sport en de vereniging. Een opvallende uitzondering is RZ, al werd toegegeven dat zij wel het voordeel van hun sport hebben. Basketbal heeft een internationaal karakter en spreekt veel bevolkingsgroepen aan.

Op de vraag naar het verband tussen de maatschappij en de sportvereniging werd door alle geïnterviewden hetzelfde geantwoord. De sportvereniging is een afspiegeling van de maatschappij, wat er in de samenleving gebeurt dat is terug te zien in de sportvereniging. Verder werd er aangegeven dat sport een belangrijke uitlaatklep is voor mensen om stress over allerlei zaken uit het dagelijks leven kwijt te raken. Een bestuurder van een sportvereniging legde andersom ook het verband tussen de vereniging en de samenleving:

“Een teamsport beïnvloedt hoe je in de maatschappij staat, je leert ontzettend veel op een vereniging” (Interview II).

5.2 invloed van normen en waarden op de positie van de vrouw

In deze paragraaf wordt het onderdeel normen en waarden weergegeven zoals dit naar voren is gekomen in de interviews. Er is bij de respondenten gevraagd om aan te geven of er sprake is van invloed van normen en waarden op de positie van de vrouw. Er is gevraagd hoe dit er als eerste uit ziet voor de vrouwelijke spelers/leden en vervolgens hoe deze invloed dan zichtbaar is voor vrouwelijke bestuursleden.

5.2.1 Vrouw als sporter

Er is bij alle respondenten gevraagd naar de invloed van normen en waarden op de beleving van de sport door vrouwen en op het aantal vrouwen dat lid is van een sportvereniging. De geïnterviewden gaven aan dat normen en waarden in de samenleving afnemen. En dit uit zich in meer agressie en onfatsoenlijk taalgebruik. Binnen alle verenigingen staan normen en waarden hoog in het vaandel. Er wordt op elkaar gelet en er ligt een grote nadruk op gedrag en hoe men met elkaar om dient te gaan:

“Als je ziet dat twee kinderen met elkaar staan te vechten dan grijp je in en dan kan het me niet schelen van wie die kinderen zijn” (Interview VII).

Er kon in het algemeen niet een duidelijke invloed van afnemende normen en waarden op vrouwen worden aangegeven. Al werd er wel door een respondent gezegd dat vrouwen soms iets ‘lijdzamer’ zijn dan (jonge) mannen en dat zij daardoor gevoeliger kunnen zijn voor verbaal geweld en agressie. Ook werd er opgemerkt dat mensen in het algemeen minder fatsoen hebben richting vrouwen:

“In de metro zie je bepaalde mannen die je met hun ogen kunnen uitkleden. Ze kunnen op een hele nare manier een onprettig gevoel creëren” (Interview XIII).

Eén van de speelster die werd geïnterviewd gaf aan dat in de maatschappij ‘schoonheid’ vaak wel als norm wordt gehanteerd. Dit is terug te zien in een verhoogde aandacht voor gezondheid en een slank lichaam in de media. Dit kan voor een grote druk zorgen bij vrouwen om aan een dergelijk schoonheidsideaal te voldoen en zodoende af te vallen en veel te gaan sporten.

Bij alle verenigingen wordt sterk benadrukt dat er geen onderscheid wordt gemaakt, iedereen wordt hetzelfde behandeld. Ongeacht of iemand man of vrouw is, iemand wordt in zijn waarde gelaten. De eindwaarde die hierin wordt nagestreefd valt te omschrijven met de term 'gelijke behandeling'. De instrumentele waarden die worden gebruikt om hiertoe te komen worden dan weergegeven door de uitspraken dat men altijd op elkaar let en dat er van jongs af aan wordt ingeprent hoe er fatsoenlijk met elkaar moet worden omgegaan.

Observatie: Opvallend is dat juist in dit opzicht bij een van de mannelijke respondenten de term 'de vrouwtjes' werd gebruikt. Dit is een indicatie dat het feitelijk handelen (denken) niet volledig overeenkomt met de waarde, dat iedereen gelijk wordt behandeld en in zijn/haar waarde wordt gelaten. Dergelijk taalgebruik suggereert een bepaald oordeel over vrouwen. Een ander tekenend voorbeeld is het feit dat in een interview met een mannelijke respondent er op een gegeven moment werd aangegeven dat er nu specifiek op vrouwen zou worden ingaan. Hierop kwam de reactie van de respondent: "oké dat is altijd goed", hetgeen gepaard ging met een veelbetekenende glimlach.

5.2.2 Vrouw als bestuurslid

Normen en waarden worden door een aantal respondenten geassocieerd met de manier hoe iemand in het leven staat, hoe er met mensen wordt omgegaan en hoe men tegen mensen en zaken aankijkt. Hieruit werd door een aantal vrouwelijke respondenten naar voren gebracht dat normen en waarden bepalen wat voor ideeën iemand over vrouwen heeft. Daardoor hebben mensen vaak een 'stereotiep' beeld over vrouwen, genoemd werden:

- Vrouwen willen wel in commissies maar niet in het bestuur
- Het is niet altijd even handig om een vrouw voor het bestuur te vragen want voor je het weet is ze zwanger en ben je haar kwijt.
- Vrouwen hebben minder ambitie

Dit resulteert in het feit dat vrouwen minder snel benaderd worden voor een bestuursfunctie. Mannen worden in hun (sport)loopbaan veel meer gevolgd dan vrouwen. Als vrouwen worden gevraagd voor een bepaalde functie dan is dit vaak een stereotype functie zoals secretaresse of algemeen lid:

"Als je vrouwen binnen je bestuur wilt dan zul je, je eigen normen en waarden onder de loep moeten nemen. Want vrouwen willen best in het bestuur plaatsnemen maar dan moet er wel aandacht zijn voor wat zij graag willen. En je moet het belang van diversiteit onderkennen en onderschrijven. Een sportvereniging die zichzelf en diversiteit serieus neemt kan zich het niet permitteren om geen vrouwen in het bestuur te hebben" (Interview V).

Er werd ook aangegeven dat normen en waarden verschillen per sport. Bij voetbal en rugby staan mannelijkheid, agressie en fysiek geweld hoog in het vaandel. Andere sporten, zoals bijvoorbeeld korfbal, hebben een rustiger minder fysiek imago:

"Een korfbalteam bestaat uit 4 vrouwen en vier mannen. Korfbal heeft daarom nog wel eens het imago van een mietjessport" (Interview II).

Het beeld van een sport heeft zijn weerslag in de cultuur van de vereniging. Bij sporten die van oudsher als 'mannensporten' bekend staan, kan er vijandig worden gereageerd wanneer men zich als vrouw als eenling hiertussen begeeft, bijvoorbeeld als coach. Eén van de respondenten had een keer meegemaakt dat een groep allochtone jongens bij hun eerste training met hun rug naar haar toe gingen staan en in eerste instantie niet met haar wilden communiceren:

"Tja dan moet je wel even sterk in je schoenen staan. Maar nu is dat anders, ben ik gewoon één van de jongens" (Interview VII).

Binnen het bestuur wordt er ook vanuit een bepaalde beeldvorming op vrouwen gelet. De meeste vrouwen zitten vaak alleen in een bestuur en vallen dan op. Dan wordt er door het overwegend mannelijk bestuur maar ook door anderen binnen de vereniging soms extra gelet op het functioneren van deze vrouw:

"Je ziet nog steeds dat als er iets mis gaat dat ze dan niet zeggen, iemand heeft niet voldoende kwaliteiten maar, waarom laat je dat dan ook een vrouw doen." Er wordt gelijk gegeneraliseerd en er ligt een enorme druk op je als vrouw om het goed te doen want anders worden tien jaar lang de vrouwen na jou er op aangekeken" (Interview X).

5.3 Invloed van veiligheid op de positie van de vrouw

In deze paragraaf wordt het onderdeel veiligheid weergegeven zoals dit naar voren is gekomen in de interviews. Er is bij de respondenten gevraagd om aan te geven of er sprake is van invloed van veiligheid op de positie van de vrouw. Ook is er gevraagd om aan te geven hoe dit er als eerste uitziet voor de vrouwelijke spelers/leden en vervolgens hoe deze invloed dan zichtbaar is voor vrouwelijke bestuursleden.

5.3.1 Vrouw als sporter

Bijna alle respondenten associeerden dit onderwerp in eerste instantie met de veiligheid binnen de vereniging. Hierover is men van mening dat er geen bedreiging binnen de vereniging aanwezig is die vrouwen belemmert. Zonder uitzondering werd elke vereniging als 'veilig' beschreven. Hier werd ook veelal een verband gelegd met de normen en waarden die heersen op de vereniging. Er wordt op elkaar gelet en gepast en zodoende creëren verenigingen zelf een veilige omgeving voor hun leden:

"Hockey is een hele veilige sport en deze vereniging is ook voor de leden heel veilig omdat men elkaar corrigeert en aanspreekt. Bijvoorbeeld jongeren die blowen worden aangepakt. Iedereen let op de omgeving en de club en met elkaar maak je een veilige club" (Interview VI)

Als men kijkt naar onveiligheid en onveiligheidsbeleving in een breder kader zoals de maatschappij dan worden er verschillende dreigingen aangegeven. Een aantal van deze onveiligheden hebben dan specifiek invloed op vrouwen. Zo werd in veel gevallen de ligging van de sportlocatie aangegeven als een punt van zorg.

Veel oudere clubs verkopen hun 'dure' centrale ligging aan de gemeente voor bouwgrond en nieuwe clubs kunnen sowieso niet in het centrum van een plaats terecht. Hierdoor bevinden veel sportterreinen zich aan de rand van de stad en dit kan met name voor vrouwen en meisjes een probleem zijn:

"Ook 's avonds zie je bijna geen vrouwen sporten en wel mannen. Je gaat toch ook minder makkelijk 's avonds naar een afgelegen sportterrein" (Interview XI).

Alle sportverenigingen geven wel aan hier extra aandacht aan te besteden door er op te letten dat vrouwelijke leden niet alleen naar huis hoeven 's avonds en dat iemand eventueel thuis wordt gebracht. Opvallend is dat meerdere geïnterviewden te kennen geven dat de auto hierbij een grote rol speelt. Zolang men met de auto 's avonds naar de sportvereniging kan is er geen probleem. Twee respondenten gaven te kennen het openbaar vervoer, en vooral de metro, voor vrouwen 's avonds als bedreigend te ervaren:

"Er zijn een aantal incidenten geweest dat meisjes alleen lastig werden gevallen. En dat zie je toenemen. Het heeft heel erg te maken met het feit of je een auto tot je beschikking hebt of niet" (Interview XII).

Als extra kwetsbare groep kwamen meisjes naar voren. Er werd gezegd dat hier vaak extra aandacht aan wordt gegeven. Er gaat dan extra begeleiding mee en in tegenstelling tot veel jongens wordt hun trainingsschema soms aangepast. Eén vereniging laat meisjes aan het einde van de dag niet meer langs een bepaalde plek een rondje rennen terwijl dit voor jongens niet als probleem wordt gezien. Men geeft wel aan dat dit ook sterk cultureel bepaald is omdat de heersende moraal is dat meisjes extra voorzichtig moeten zijn en goed moeten uitkijken. Dit is overigens niet geheel onterecht vindt één van de geïnterviewden, een vrouwelijk bestuurslid/trainster:

"Aan de meisjes wordt wel meer aandacht besteed als aan de jongens als ze ergens heen gaan. Want het is voor meisjes gewoon een rotleeftijd, ze ontwikkelen zich op allerlei plekken en er wordt naar hen gekeken. Ook zijn meisjes emotioneel anders en dat aspect trek ik me dan vooral aan omdat mannen hierin niet zo goed zijn" (Interview VII).

De drie mannelijke respondenten gaven aan dat ze geen invloed van veiligheid zagen op vrouwen binnen de sportvereniging. Zij konden zich ook moeilijk voorstellen dat een vrouw zich binnen hun vereniging onveilig zou voelen.

5.3.2 Vrouw als bestuurslid

Geen van de vrouwelijke geïnterviewden gaf aan dat zij in haar bestuurswerk beïnvloed wordt door onveiligheid in de buurt of op straat. Er werd opgemerkt dat iedereen, of met elkaar meerijdt, of dat er altijd wel iemand is om je thuis te brengen.

Wel werd een zeker gevoel van onveiligheid ervaren door een vrouwelijke voorzitter, alleen ligt dit op een heel ander vlak.

Het betrof hier een vereniging die voor het eerst in haar bestaan vrouw als voorzitter had. Zij gaf aan dat er door oudere leden en mensen in de vereniging erg op iemand wordt gelet en zeker als iemand voor het eerst als vrouwelijke voorzitter in een vereniging zit:

“Als vrouw in het bestuur steek je wel je nek uit. Oudere leden in de vereniging hadden zo wel hun bedenkingen bij mij als vrouwelijke voorzitter. Je moet als vrouw iets meer doen om voor vol te worden aangezien” (Interview XIII).

Observatie: Alle geïnterviewde vrouwen kwamen zelfstandig over en hadden genoeg zelfvertrouwen. Dit blijkt alleen al uit het feit dat zij een interview wilden geven en blijkbaar gewend zijn om op de voorgrond te treden. Ook bleek dat veel van hen in het ‘gewone’ leven een bestuursfunctie hebben of een verantwoordelijke functie. De vraag rijst dan ook of er misschien meer dan genoeg vrouwen zijn die zich onveilig voelen op een sportvereniging maar die te ‘bang’ zijn of te weinig zelfvertrouwen hebben om hiermee naar voren te komen. Zeker als buitenstaander is het moeilijk om een compleet beeld van een vereniging te krijgen en ben je afhankelijk van het beeld dat anderen voor je schetsen.

5.4 Invloed van emancipatie op de positie van de vrouw

In deze paragraaf wordt het onderdeel emancipatie weergegeven zoals dit naar voren is gekomen in de interviews. Er is bij de respondenten gevraagd om aan te geven of er sprake is van invloed van emancipatie op de positie van de vrouw. Er is gevraagd om aan te geven hoe dit er als eerste uit ziet voor de vrouwelijke spelers/leden en vervolgens hoe deze invloed dan zichtbaar is voor vrouwelijke bestuursleden.

5.4.1 Vrouw als sporter

Veel respondenten vonden het moeilijk om aan te geven wat de invloed van emancipatie van vrouwen binnen hun vereniging is. Een reactie van een mannelijk bestuurslid was:

“Vrouwen zijn wel mondiger geworden en ze durven meer te zeggen al geldt dit misschien wel voor mensen in het algemeen” (Interview I).

Een vrouwelijk bestuurslid merkte op dat meisjes wel meer assertief zijn geworden. Zij merkte dat meisjes het liefst samen met de jongens willen trainen en dat ze zichzelf ook minstens even goed als de jongens vinden.

“Ze willen met dezelfde maat bal spelen als de jongens en dat was tien jaar geleden niet denkbaar” (Interview VII)

Hier sloot een beleidsmedewerker bij aan door op te merken dat zaken in de sport soms nog steeds scheef verdeeld zijn. Het prijzengeld bij vrouwelijke sporters is lager en de afstanden zijn altijd korter. Om te structureren wat er verteld is door de geïnterviewden zullen de verschillende onderwerpen zoals beschreven in paragraaf 2.4 hier worden weergegeven.

Vrouw en het eerste kind

Over het feit dat vrouwen steeds later hun eerste kind krijgen werd gezegd dat dit in principe gunstig is. Vrouwen blijven hierdoor langer sporten en dat is gunstig voor de teams waarin vrouwen spelen. Deze teams houden zo een goede bezetting, hetgeen doorwerkt naar de jeugd. Actieve senioren teams zijn nodig om voldoende doorgroeimogelijkheden voor de jeugd te bieden en hen op deze manier te blijven trekken.

Vrouwen en onderwijs

Vrouwen volgen steeds langer onderwijs en worden hierdoor over het algemeen hoger opgeleid. Geen van de respondenten zag hierin een beperking voor de sport. Eén geïnterviewde gaf zelfs aan dat hoger opgeleiden meer affiniteit met sport zouden hebben, zij kon dit verder niet goed onderbouwen.

Arbeidsparticipatie van vrouwen

Dat vrouwen steeds meer zijn gaan werken in de afgelopen jaren, heeft volgens veel respondenten een negatief effect op het aantal vrouwelijke leden. Veel vrouwen hebben minder tijd te besteden en geven dan het sporten als eerste op. Hierover was men niet unaniem, één vrouw vertelde:

“Vrouwen werken steeds meer en dat heeft invloed in de zin dat je beter over je keuzes moet nadenken maar de betrokkenheid met de sportvereniging neemt daardoor niet af” (Interview XII).

Observatie: Een algemene indruk is dat de geïnterviewde vrouwen de vragen over werk en taakverdeling in het gezin voornamelijk invulden vanuit hun persoonlijke situatie. Het is moeilijk aan te geven in hoeverre de gegeven antwoorden representatief zijn voor alle vrouwen binnen de vereniging.

Taakverdeling binnen het gezin

Men was het in het algemeen eens met het feit dat vrouwen nog steeds het grootste deel van het huishouden doen. Echter men kon niet duidelijk aangeven in hoeverre dit van invloed was op de vrouwelijke sporter.

Inkomen

Vrouwen verdienen minder dan mannen. Hierdoor hebben zij minder geld te besteden. Dit zag geen van de respondenten als probleem. De contributie is veelal laag en mocht het tot problemen leiden dan is daar altijd wel een mouw aan te passen. Er was een uitzondering en dat bleek in Rotterdam-Delfshaven te zijn. Hier werd aangegeven dat bij veel vrouwelijke eenoudergezinnen de financiële nood zo hoog is, dat sporten wel het laatste is waar zij hun geld aan uit geven.

5.4.2 Vrouw als bestuurslid

Ook voor de vrouwelijke bestuursfuncties is er gekeken naar de invloed van emancipatie. Opvallend is dat alle respondenten, het feit dat er vrouwen in het bestuur zitten, al als een bevestiging zien dat emancipatie van invloed is op de positie van de vrouw in de sportvereniging. Ook voor dit onderwerp zullen de reacties worden gestructureerd zoals die in paragraaf 2.4 zijn beschreven.

Vrouw en het eerste kind

Hierin zag geen van de respondenten een invloed op vrouwelijke bestuursleden.

Vrouwen en onderwijs

De ontwikkeling dat vrouwen steeds hoger opgeleid zijn werd bevestigd door de respondenten. Men zag echter geen specifieke invloed op vrouwelijke bestuursleden. Wel gaf een speelster aan dat de combinatie van werk en studie op dit moment te belastend was om er iets naast te doen.

Arbeidsparticipatie van vrouwen

Dit werd door veel van de geïnterviewden zelf ook ervaren. Veel van hen gaven aan dat zij zelf meer zijn gaan werken. Veel van de vrouwelijke respondenten vertelden dat zij een druk leven hebben. De meningen over de invloed van een hogere arbeidsparticipatie op vrouwelijke bestuurders waren wisselend. Een aantal speelsters gaf aan dat zij ooit wel hadden nagedacht over een bestuursfunctie, maar dit vanwege de tijd die het kost niet wilden doen. Zij konden werk, gezin en bestuur moeilijk combineren.

Andere respondenten waren van mening dat vrouwen die werken juist heel goed zijn om met tijd om te gaan en duidelijke keuzes hebben gemaakt. Voor deze vrouwen is het dan ook geen enkel probleem om ook in een bestuur zitting te nemen:

“Het werkt twee kanten op. Vrouwen die later hun eerste kind krijgen en kiezen voor hun werk hebben meestal goed over een aantal zaken nagedacht. Hierdoor kunnen zij het ook heel goed combineren om in een bestuur te zitten” (Interview V).

Er was een bestuurslid die het zelfs als een voordeel zag dat vrouwen meer zijn gaan werken volgens haar was er positief verband tussen werkende vrouwen en bestuursfuncties:

“Vrouwen die in het dagelijks leven werken die zullen ook in de sportvereniging die verantwoording nemen om in het bestuur te gaan en andersom zullen vrouwen die in het dagelijks leven niet een prominente plaats innemen, dit ook niet zoeken binnen een sportbestuur” (Interview IX).

Observatie: De indruk bestaat dat veel van de interviews niet 'waardevrij' zijn. Respondenten geven soms meer dan alleen hun mening of informatie. Onder de oppervlakte proberen respondenten soms te sturen. Ze hebben een duidelijke mening over waar dit onderzoek over dient te gaan en willen dit 'stokpaardje' graag terugzien in het onderzoek.

Taakverdeling binnen het gezin

De meningen waren verdeeld over de invloed van het feit dat vrouwen nog steeds voor het grootste deel voor het huishouden opdraaien, op vrouwen in het bestuur. Deze scheve verdeling werd door sommigen gezien als een beperking voor vrouwen om aan het bestuur deel te nemen. Het bestaande rollenpatroon zorgt er dan tevens voor dat daar ook geen verandering inkomt. Mannelijke bestuurders blijven op zoek naar mannelijke vervangers omdat het idee bestaat dat vrouwen het te druk hebben met het huishouden.

Dit kan vele oorzaken hebben en er werd aangegeven dat dit zowel aan mannen als aan vrouwen zelf ligt, al was één van de vrouwelijke respondenten hierin erg uitgesproken:

“Vrouwen doen nog steeds veel van het huishouden en dat is gewoon stom van vrouwen. Dat moeten ze veranderen dat zit ook in de overtuiging van vrouwen zelf. Pas als het eerste kind er is dan moet er vaak nog over worden nagedacht wat de taakverdeling is” (Interview X).

Anderen waren van mening dat deze scheve taakverdeling niet van invloed is of zelfs positief kan werken. Doordat vrouwen veel tijd doorbrengen met het gezin, en daarmee de kinderen, zijn ze erg betrokken bij alle activiteiten, waaronder de sportvereniging. Ook kan het een voordeel zijn als men zich voornamelijk met het huishouden bezighoudt:

“Dus dit biedt vooral mogelijkheden, het hangt ervan af hoe de club hierop inspeelt. Huisvrouwen kunnen soms heel goed overdag en daar kun je op inspringen” (Interview V).

Inkomen

Er kon niet duidelijk naar voren worden gebracht in hoeverre een lager inkomen van invloed was op het aantal vrouwelijke bestuursleden.

5.5 Overige aandachtspunten

In de vorige paragrafen zijn de onderwerpen uit de hoofdvraag, zoals die zijn besproken met de respondenten, behandeld. Tijdens de interviews is nog meer verwante, informatie naar voren gekomen. In deze paragraaf komen tenslotte de onderwerpen aan bod die relevant zijn voor de vraagstelling maar niet binnen de afgebakende onderwerpen passen van de voorgaande paragrafen.

5.5.1 Ambitie

Het valt op dat er weinig vrouwen in het bestuur zitten bij de sportverenigingen die bij dit onderzoek betrokken zijn. Al eerder is aangegeven dat dit in het algemeen binnen sportbesturen het geval is. De vraag die dan ook in veel gesprekken naar voren kwam, is waarom er zo weinig vrouwen in het bestuur zitten. De mannelijke respondenten gaven te kennen dat vrouwen in het algemeen wel graag in commissies willen deelnemen maar huiverig zijn om in het bestuur te gaan zitten. Ook een aantal vrouwelijke geïnterviewden gaf dit aan:

“Vrouwen zijn van nature iets terughoudender om zich beschikbaar te stellen voor bestuursfuncties. Vrouwen zullen pas naar een functie solliciteren als zij voor hun gevoel aan alle eisen voldoen, terwijl mannen al heel gauw iets hebben van: Ik voldoe wel niet aan alle eisen maar dat lukt me wel”
(Interview V).

En:

“De meeste vrouwen ambiëren het voorzitterschap niet, en waarom niet? Het kost gewoon veel tijd en je zit niet te wachten op al dat gezeur aan je hoofd”
(Interview XII).

Andere vrouwelijke respondenten zeiden dat vrouwen ook vaak over het hoofd worden gezien en op deze manier helemaal nooit worden gevraagd. Uit alle gesprekken kwam uiteindelijk naar voren dat vrouwen een zekere aarzeling voelen om in het bestuur te gaan. En in één gesprek kwam de vraag naar boven of en waarom vrouwen minder ambitie hebben dan mannen:

“Waarom zijn er zo weinig vrouwen met ambitie, er zijn wel omstandigheden maar volgens mij staan vrouwen hun eigen emancipatie in de weg”
(Interview IX).

De vraag die hierover blijft hangen is, of vrouwen minder ambitie hebben dan mannen en dat hierdoor nooit een evenredige verdeling van mannen en vrouwen in besturen zal ontstaan. Bij één van de beleidsmedewerkers kwam naar voren dat ambitie ook wel iets 'eigens' aan mannen is. Hierdoor kan het zijn dat dit soms een belangrijk selectie criterium is om nieuwe bestuursleden te selecteren:

“Je moet je afvragen wat is ambitie. Als je dat invult vanuit de ‘mannelijk’ functie-eisen dan zie je dat vrouwen achterlopen. Maar vrouwen zijn juist vaak meer ‘onzichtbaar’ hard aan het werk, zo werken zij bijvoorbeeld rustig thuis heel veel uit zonder dat iemand dat ooit ziet. Dus ze willen juist wel alleen loopt dat minder in het oog. Het staat of valt met je ideeën over leiderschap. Als je dat ziet in termen van macht en tijd dan blijf je op die manier onbewust altijd mannen selecteren” (Interview X).

5.5.2 Overige verschillen

“Een vrouw werkt keihard om te doen wat er gedaan moet worden en een man werkt even hard om te laten zien dat datgene door hem is gebeurd”
(Interview IX).

Dit is een gegeven dat bij veel interviews naar boven is gekomen. Hiermee werd dan gedoeld op het idee dat mannen het interessant vinden om in een bestuur te zitten omdat dit een zekere mate van belangrijkheid met zich meebrengt. Daar zijn mannen gevoeliger voor dan vrouwen:

“Een groot verschil tussen mannen en vrouwen is ook dat mannen veel status ontleen aan hun bestuursfunctie. Vrouwen doen het veel liever omdat ze iets leuks willen doen” (Interview V).

Een ander feit dat veel aandacht kreeg van de geïnterviewden is het verschil tussen mannen en vrouwen qua stijl van besturen. Vrouwen reageren gematigder en creëren toch meestal een andere sfeer:

“Vaak is het wel zo dat als er één vrouw in het bestuur zit dat dit dan andere vrouwen aantrekt. Voor vrouwen telt veel zwaarder de sfeer en het gevoel dat je iets nuttigs bijdraagt. Het is voor vrouwen soms wel leuk als er een flesje wijn op tafel komt in plaats van het eeuwige kratje bier en dat kratje bier hoeft toch ook niet altijd op tafel” (Interview V)

Tot slot wordt hier genoemd het verschil tussen mannen en vrouwen voor wat betreft de doorstroom in de vereniging. Te zien is dat binnen veel verenigingen er meer meisjes dan jongens lid zijn terwijl dit bij de senioren vaak andersom is. Er werd door meerdere verenigingen verteld dat meisjes op een bepaalde leeftijd de vereniging verlaten en stoppen met sporten terwijl dit bij jongens veel minder het geval is.

“Wat je wel ziet is dat meisjes massaal afhaken op jongere leeftijd. Ze gaan met hun vriendjes mee en interesseren zich niet meer voor de sport. Andere dingen worden belangrijker in de pubertijd en dit geldt dus niet voor jongens” (Interview XIII).

Samenvatting

Vrouwelijke sporters ervaren dat normen en waarden een bepaald beeld van de vrouw creëren. Zij ervaren aan de ene kant de druk om hier aan te voldoen en aan de andere kant kan dit heersende beeld zorgen voor onprettige reacties van sommige mannen. Ook zijn normen en waarden verantwoordelijk voor het beeld van de bestuurlijke kwaliteiten van de vrouw. Dit zorgt ervoor dat mannen eerder op zoek gaan naar mannen als vervanging voor hun functie. Vrouwen binnen een bestuur vallen ook meer op en ervaren een grote druk om ‘goed’ te presteren.

Doordat vrouwen later hun eerste kind krijgen hebben zij meer tijd voor de sport. Echter vrouwen zijn ook meer gaan werken en hebben daardoor minder tijd over voor sport, maar ook voor bestuurstaken in een vereniging. Emancipatie werkt voor vrouwen hiermee twee kanten op. Vrouwen ervaren dat de onveiligheid is toegenomen. Zij gaan 's avonds niet alleen sporten en zorgen dat zij of met de auto of samen met anderen naar de sportvereniging gaan. Deze onveiligheid wordt gevoeld doordat veel sportterreinen erg afgelegen liggen.

6 Conclusies en aanbevelingen

In dit hoofdstuk zullen alle conclusies uit dit onderzoek worden weergegeven. In paragraaf 1 worden de onderzoeksvragen nog een keer op een rijtje gezet. In paragraaf 2 volgen dan de conclusies die uit de theorie en de praktijk zijn te trekken, waarna in paragraaf 3 en 4 het hele onderzoek onder de loep wordt genomen en er enkele aanbevelingen worden geformuleerd.

6.1 Inleiding

In Nederland zijn er veel zaken waar mensen zich druk om maken en die hun leven beïnvloeden zoals normen en waarden, veiligheid en emancipatie. Ook sportclubs merken de invloed van veel ontwikkelingen in de samenleving. Veel vrouwen en mannen zijn actief binnen een sportvereniging. De verhouding mannen en vrouwen onder het aantal leden is in veel clubs ongeveer gelijk. Het grote verschil bevindt zich vooral binnen besturen. Hierin is een scheve verdeling te zien en dat roept de vraag op of daarvoor oorzaken zijn te vinden in de maatschappij. Dit heeft geleid tot de volgende vraag waar dit onderzoek zich op heeft gericht:

Wat is de invloed van maatschappelijke ontwikkelingen op de positie van de vrouw binnen de sportvereniging?

Om deze vraagstelling te specificeren is deze vervolgens opgedeeld in de volgende deelvragen.

- Welke maatschappelijke ontwikkelingen zijn relevant voor de positie van de vrouw in sportverenigingen?
- Wat wordt er verstaan onder de positie van de vrouw in de vereniging?
- Wat is de invloed van deze relevante maatschappelijke ontwikkelingen op vrouwelijke sporter in een sportvereniging?
- Wat is de invloed van deze relevante maatschappelijke ontwikkelingen op vrouwen in bestuurlijke functies in een sportvereniging?

Voor de beantwoording van deze vragen zijn de concepten theoretisch onderbouwd en uiteengezet in hoofdstuk 2 en 3. Hierin wordt uiteengezet wat er onder de verschillende begrippen wordt verstaan in de literatuur en wat mogelijke invloeden zouden kunnen zijn. Hoofdstuk 5 is een weergave van deze invloeden in de praktijk van vele sportverenigingen. Dit wordt weergegeven aan de hand van interviews die zijn uitgevoerd onder tien verenigingen en drie belangenorganisaties.

6.2 Conclusies

In deze paragraaf worden de verschillende deelvragen en uiteindelijk de hoofdvraag beantwoord. Hiertoe worden de theoretische begrippen uit hoofdstuk 2 en 3 toegepast op de resultaten uit hoofdstuk 5. De laatste twee deelvragen zijn hier gecombineerd en uitgesplitst naar de verschillende onderwerpen die naar voren komen in paragraaf 6.2.1 en 6.2.2.

6.2.1 Welke maatschappelijke ontwikkelingen zijn relevant voor de positie van de vrouw in sportverenigingen?

Er zijn drie ontwikkelingen die relevant zijn, namelijk: normen en waarden, veiligheid en emancipatie. Deze drie hebben als gemeenschappelijk kenmerk dat zij een grotere invloed hebben op vrouwen dan op mannen.

Normen en waarden

Allereerst zijn waarden op te delen in eindwaarden en instrumentele waarden. Eindwaarden zijn hoogstaande ideeën die iemand heeft zoals, vrijheid of geluk. Instrumentele waarden zijn de manier waarop iemand deze eindwaarden probeert te bereiken, een voorbeeld is opgewektheid. Normen zijn op te delen in:

- Morele normen: Beoordeling van gedrag in termen van goed en kwaad.
- Juridische normen: Beoordeling van gedrag in termen van legaal of illegaal.
- Sociale normen: Beoordeling van gedrag in termen van gepast of ongepast.

Normen en waarden bepalen uiteindelijk het handelen van mensen. Toch is vaak zichtbaar dat bepaald gedrag niet in overeenstemming is met de waarde die iemand nastreeft. Het beeld dat mensen hebben van vrouwen bepaalt hun handelen en daarin wordt zichtbaar dat in de afgelopen jaren normen en waarden zijn afgegleden en daarmee het beeld van de vrouw.

Veiligheid

Subjectieve (on)veiligheid uit zich onder meer doordat vrouwen zich meer onveilig voelen dan mannen. Dit is opmerkelijk omdat de objectieve veiligheid van vrouwen juist veel hoger is. Hieronder wordt verstaan de kans om slachtoffer te worden. Veel vrouwen maken een inschatting van deze onveiligheid op basis van het rationalistische paradigma. Dit is gebaseerd op:

- Het risico om slachtoffer te worden
- De impact van de gevolgen van slachtofferschap
- In hoeverre men machteloos is ten opzichte van de risico's

In dit onderzoek is buiten beschouwing gelaten, irrationele angst oftewel het symbolisch paradigma.

Emancipatie

In de afgelopen dertig jaar hebben vrouwen een meer gelijkwaardige positie verkregen in vergelijking met mannen. Toch hebben vrouwen in veel opzichten nog een achterstand op veel gebieden. Er zijn vijf aandachtsgebieden die in dit onderzoek naar voren zijn gekomen:

- De gemiddelde leeftijd waarop vrouwen hun eerste kind krijgen is in de afgelopen jaren steeds verder verschoven en ligt nu op dertig jaar. Vrouwen willen eerst een actief en werkzaam leven leiden en dit is moeilijk te combineren met kinderen.
- Vrouwen volgen steeds langer onderwijs en de gemiddelde opleidingsgraad stijgt hierdoor. De mogelijkheden van vrouwen nemen hierdoor toe.

- Vrouwen zijn steeds meer gaan werken in de afgelopen jaren, ook als er kinderen worden geboren blijven zij daarna vaak werken. Vrouwen hebben hierdoor minder tijd beschikbaar voor overige zaken.
- Binnen gezinnen verrichten vrouwen over het algemeen nog steeds het grootste deel van het huishouden, ongeacht of vrouwen een baan hebben of niet. Dat legt een groot beslag op de beschikbare tijd voor andere zaken.
- Vrouwen verdienen in vergelijking met hun mannelijke collega's nog steeds significant minder voor hetzelfde werk dat zij verrichten. Hierdoor hebben vrouwen over het algemeen net iets minder geld te besteden als mannen.

6.2.2 Wat wordt er verstaan onder de positie van de vrouw in de vereniging?

Allereerst is de positie van de vrouw afgebakend door twee rollen van de vrouw in de vereniging te specificeren en uit te diepen in hoofdstuk 3:

- De vrouw als sporter
- De vrouw als bestuurslid

De vrouw als sporter

Er zijn drie aspecten van belang bij deze rol en dat zijn: in- en uitsluiting, het aspect over het lichaam in de sport en de rol van beelden en media in de sport.

Bij in- en uitsluiting in de sport handelt het om de processen die er oorzaak van zijn dat sommige sporten voor vrouwen minder toegankelijk zijn. Dat kan op drie niveaus:

- Structureel: Wat zijn de aantallen en groepssamenstelling.
- Cultureel: Hoe handhaaft de dominante groep haar beelden, sfeer en cultuur.
- Affectief: Ontstaan er sociale contacten binnen de groep.

Bij het aspect van het lichaam in de sport is gebleken dat vrouwelijke lichamen in de sport min of meer gediscrimineerd worden en dat bepaalde indelingen op basis van geslacht in de sport, vrouwen benadelen. Tenslotte geven beelden en media een eenzijdig beeld van de sport. Mannen komen vaker in beeld en op alle gebieden krijgt de topsport van mannen de meeste aandacht.

De vrouw als bestuurslid

Bij deze rol zijn ook drie kenmerkende processen die spelen bij vrouwelijke bestuurders: diversiteit, het glazen plafond en dynamieken in een dominante mannengroep met een enkele vrouw, de 'token woman'.

Diversiteit komt er op neer dat een bestuur waarin onder andere, mannen en vrouwen gelijk verdeeld zijn, beter presteert. Er zijn specifieke feminiene en masculiene competenties te onderscheiden en samen leveren die een goede combinatie op. Het glazen plafond is een mengeling van oorzaken die het vrouwen bemoeilijkt om hogere bestuursfuncties te bereiken. Als laatste vertonen vrouwen, binnen besturen waarin zij sterk in de minderheid zijn, bepaald gedrag. Dit gedrag is een kenmerkende reactie op de manier waarop er op deze vrouwen wordt gelet.

esssk6.2.3 Wat is de invloed van normen en waarden op de positie van vrouw in de sportvereniging?

Deze paragraaf is een combinatie van de laatste twee deelvragen. In deze paragraaf wordt de bovenstaande (deel)vraag beantwoord. Voor deze beantwoording wordt gekeken naar de twee verschillende rollen van de vrouw in de sportvereniging zoals die in de vorige paragraaf zijn vastgesteld.

Vrouw als sporter

Normen en waarden bepalen de beeldvorming over anderen en sturen het gedrag. Vrouwen ervaren dat de fatsoensnormen in het algemeen zijn afgenomen en merken dit onder andere in ruw taalgebruik en agressie. Dit treft vrouwen meer dan mannen omdat zij daar over het algemeen iets gevoeliger voor zijn en minder weerbaar zijn. Het beeld dat in de maatschappij via de media als sterk bepalend naar buiten komt, legt een grote nadruk op schoonheid en stelt daarmee een norm over hoe vrouwen er uit dienen te zien. Binnen de sportvereniging ervaren vrouwen de invloed van afnemende normen en waarden minder, omdat juist binnen een sportvereniging net iets andere normen en waarden heersen. De eindwaarde die binnen de sportvereniging centraal staat is, 'respect voor elkaar' en dit wordt bereikt door de instrumentele waarden, 'vriendelijk en beheerst'. Deze waarden binnen een vereniging zorgen ervoor dat 'fatsoenlijk met elkaar omgaan' de norm is.

Vrouw als bestuurslid

Normen en waarden hebben een grote invloed op de samenstelling van een bestuur. De eindwaarden die binnen veel, van oudsher, mannelijke sportbesturen heersen zijn: een goedlopende vereniging en een groeiend ledenaantal. Om dit te bereiken is een efficiënt bestuur de norm met als instrumentele waarden: ambitie, hard werken en veel tijd in de vereniging steken. Dit zijn waarden die door veel mannen en vrouwen als masculien worden ervaren en daardoor gaan mannelijke bestuurders voor een goed bestuur op zoek naar andere mannen. Hierdoor is er weinig diversiteit binnen veel (sport)besturen aanwezig.

Het beeld van vrouwen dat nog steeds bestaat, en wat onder andere door normen en waarden wordt gevoed, is dat een goede echtgenote en vrouw voor de kinderen en het huishouden zorgt. Dit leidt tot een grote druk bij vrouwen die werk, bestuur en huishouden proberen te combineren en hun best doen om alledrie even goed te doen. Veel vrouwen besluiten onder andere hierdoor, om van bestuurstaken af te zien. Dit bevestigt uiteindelijk het beeld dat vrouwen niet in het bestuur willen plaats nemen. Als vrouwen, vaak als eenling, wel in een verenigingsbestuur zitten dan vallen zij, doordat normen en waarden het beeld van een vrouw bepalen, extra op en wordt er meer op hen gelet dan op een willekeurige man in dezelfde positie. Hierdoor hebben zij het gevoel dat ze drie keer zo hard hun best moeten doen om goed te presteren. Tenslotte zijn dezelfde normen en waarden, er de oorzaak van dat vrouwen, als ze in een bestuur zitten, vaak stereotype functies krijgen toebedeeld zoals, secretaresse of degene die over de kantine gaat.

6.2.4 Wat is de invloed van veiligheid op de positie van de vrouw in de sportvereniging?

Ook de invloed van veiligheid op de positie van de vrouw, zal voor iedere rol van de vrouw in de sportvereniging, apart worden weergegeven.

Vrouw als sporter

Veel vrouwen voelen zich 's avonds minder veilig. Deze subjectieve veiligheidsbeleving heeft tot gevolg dat veel vrouwen 's avonds niet alleen naar een sportvereniging zullen gaan maar er voor zorgen dat ze samen met iemand anders meerijden. Dit gegeven en het feit of ze wel of geen auto tot hun beschikking hebben, kan voor vrouwen uitsluitend werken. Deze subjectieve dreiging komt mede door het feit dat vrouwen aangeven dat zij fysiek minder weerbaar zijn dan een man en zich hierdoor onveiliger voelen. De objectieve dreiging voor vrouwen is gelegen in de ligging van veel sportterreinen omdat deze veelal aan de rand van de stad liggen en nogal afgelegen zijn.

Onveiligheid heeft extra impact op vrouwen mede omdat dit door beeldvorming en cultuur wordt bevestigd. Meisjes krijgen al heel jong mee dat zij moeten oppassen, voorzichtig moeten zijn en 's avonds niet alleen over straat mogen, terwijl dit voor jongens niet geldt. Binnen de vereniging voelen vrouwen zich over het algemeen zeer veilig omdat iedereen op elkaar let en men elkaar op gedrag kan aanspreken.

Vrouw als bestuurslid

Voor vrouwen in het bestuur van een sportvereniging is niet gebleken dat onveiligheid van invloed is op hun functioneren. Ook voor deze vrouwen gelden dezelfde onveiligheidsgevoelens als in het voorgaande maar dit ervaren zij als vrouwen in het algemeen en het beïnvloedt hen niet in hun bestuurlijk functioneren.

6.2.5 Wat is de invloed van emancipatie op de positie van de vrouw in de sportvereniging?

Emancipatie van vrouwen heeft in Nederland al veel veranderingen in het dagelijks leven bewerkstelligd. De vraag in hoeverre dit op vrouwen in sportverenigingen van invloed is, wordt beantwoord voor zowel sporters als bestuursleden.

Vrouw als sporter

Dat vrouwen steeds later hun eerste kind krijgen, werkt bevorderend voor verenigingen omdat vrouwen langer actief blijven. Veel vrouwen stoppen vaak met een verenigingssport zodra zij hun eerste kind krijgen. Als vrouwen zwanger zijn dan is het moeilijk om nog actief mee te sporten.

Vrouwen worden steeds hoger opgeleid, dit leidt echter niet tot mee of minder actieve sportbeoefening.

Vrouwen zijn de afgelopen jaren steeds meer gaan werken en dit legt een grote druk op hun tijdsbesteding, zij hebben hierdoor minder tijd over voor verenigingssporten.

De taakverdeling binnen veel gezinnen is nog steeds heel erg scheef en dit beperkt vrouwen ten opzichte van mannen omdat zij hierdoor minder tijd over hebben voor sport. Ondanks het idee, dat inmiddels wijdverbreid is, dat vrouwen en mannen samen voor het huishouden verantwoordelijk zijn, worden vrouwen daar toch beter geschikt voor geacht en nemen zij het grootste deel van de taken op zich.

Dat vrouwen over het algemeen minder verdienen is niet van invloed op vrouwelijke sporters.

Vrouw als bestuurslid

Het op latere leeftijd krijgen van hun eerste kind is niet van invloed op vrouwelijke bestuurders.

Het vermoeden bestaat dat hoger opgeleide vrouwen ook hogere bestuurlijke posities zouden bekleden. Dit is echter in dit onderzoek niet duidelijk naar voren gekomen en het is moeilijk om daar een concrete uitspraak over te doen.

De invloed van de hogere arbeidsparticipatie van vrouwen op de bestuursfunctie in een sportvereniging, is niet eenduidig. Vrouwen die in hun dagelijks leven op een hogere functie werkzaam zijn weten goed met hun tijd om te gaan en kunnen dus ook werk, gezin en vereniging goed combineren. Maar dit blijken maar weinig vrouwen daadwerkelijk te doen. Vrouwen die meer zijn gaan werken zien vanwege tijdsdruk af van bestuurstaken omdat ze anders hun gezin te kort doen en kiezen eerder voor taken binnen commissies. Dit houdt in zekere zin het glazen plafond in stand en zorgt ervoor dat maar weinig vrouwen in het bestuur plaats nemen.

Tenslotte heeft het lagere inkomen van vrouwen in het algemeen geen invloed op het functioneren in een verenigingsbestuur.

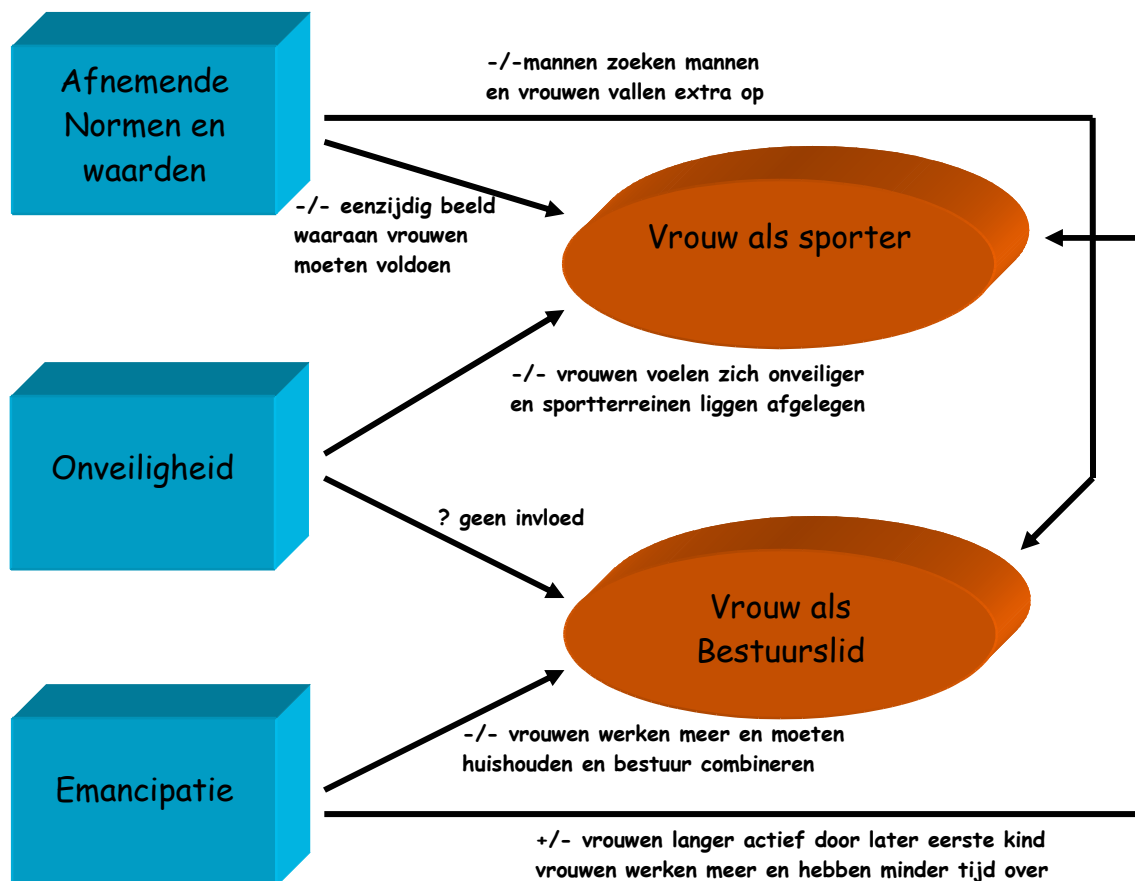
6.2.6 Wat is de invloed van maatschappelijke ontwikkelingen op de positie van de vrouw in de sportvereniging?

In deze paragraaf komt het hele onderzoek samen. Hier worden alle deelvragen gecombineerd en wordt er een antwoord geformuleerd op de hoofdvraag van dit onderzoek. Er zijn drie ontwikkelingen die van invloed zijn op de positie van de vrouw. En deze positie is op te delen in twee rollen. Dit levert zes aspecten op die hieronder worden beschreven:

- Normen en waarden hebben een negatieve invloed op de vrouw als sporter. Zij zorgen voor een eenzijdig beeld van vrouwen en leggen zo een grote druk op vrouwen, die hierdoor beperkt worden omdat zij het gevoel hebben te moeten voldoen aan deze beeldvorming
- Veiligheid heeft een negatieve invloed op vrouwen. Vrouwen voelen zich onveiliger dan mannen en worden beperkt in hun mogelijkheden om aan verenigingssporten deel te nemen omdat veel sportterreinen afgelegen liggen.
- Emancipatie heeft zowel een positieve als een negatieve invloed op vrouwelijke sporters. Aan de ene kant blijven zij langer actief doordat ze steeds later hun eerste kind krijgen. Aan de andere kant zijn ze meer gaan werken en doen ze nog steeds het grootste deel van het huishouden, hierdoor hebben zij minder tijd te besteden en worden zij beperkt in hun mogelijkheden om deel te nemen aan verenigingssporten.

- Normen en waarden hebben een negatieve invloed op vrouwelijke sportbestuurders. Zij zorgen dat mannen alleen naar mannelijke bestuurders op zoek gaan, dat vrouwen die in het bestuur zitten extra opvallen en dat vrouwen een grote druk ervaren omdat zij verschillende dingen moeten combineren, namelijk: werk, bestuur en huishouden.
- Veiligheid is niet van invloed op vrouwen in het bestuur van een sportvereniging
- Emancipatie blijkt uiteindelijk van negatieve invloed op vrouwelijke bestuurders doordat dit ervoor zorgt dat vrouwen meer zijn gaan werken terwijl veel andere zaken zoals de taakverdeling thuis hetzelfde blijven. Dit zorgt ervoor dat vrouwen hun aandacht over verschillende taken moeten verdelen in vergelijking met mannen.

Als we deze resultaten invullen in het schema van hoofdstuk 4 ontstaat het volgende plaatje:



6.2.7 Bedrijfskundige en praktische relevantie

Binnen dit onderzoek zijn de resultaten die werden gevonden getoetst aan verschillende theoretische inzichten. De gebruikte theorieën zijn stuk voor stuk algemeen aanvaard. Dit onderzoek heeft opgeleverd wat er in eerste instantie op basis van de theorie werd verwacht. De toetsing van de gegevens in dit onderzoek aan de hand van de theorie heeft geen nieuwe theoretische inzichten opgeleverd. Het levert uiteindelijk een bevestiging op van de bestaande theorieën zoals die eerder in hoofdstuk 2 en 3 zijn beschreven.

De praktische relevantie van dit onderzoek is er in gelegen dat een beeld is geschetst van mogelijke invloeden die spelen bij vrouwen in sportverenigingen. In dit opzicht kunnen de resultaten van dit onderzoek bijdragen aan een verdere herkenning van processen zoals die spelen binnen veel sportverenigingen. Voor verenigingen zelf kan dit onderzoek een beeldend voorbeeld opleveren van dynamieken die optreden bij vrouwelijke sporters en bestuursleden. Dit kan leiden tot herkenning of onderkenning van behoeften die er op dit gebied binnen een vereniging kunnen leven.

De bedrijfskundige relevantie is gelegen in de bredere herkenbaarheid van een deel van de problematiek. De gevonden processen die spelen bij de belemmering van vrouwen om deel te nemen aan een sportbestuur, zijn terug te herkennen in de maatschappij. Binnen veel organisaties is de problematiek van het 'glazen plafond' aanwezig en zijn besturen en hogere managementfuncties minder toegankelijk voor vrouwen dan voor mannen. Dit onderzoek maakt enkele van de factoren die hierbij een rol spelen inzichtelijk en kan zo bijdragen aan een bredere beeldvorming rond vrouwen en bestuursfuncties.

Verder staat binnen management van verandering de koppeling van menselijk handelen en de verschillende werkelijkheidsdefinities centraal (De Laat & Maas 1995). Dit heet doorgaande interactie. Duidelijk is binnen deze scriptie, hoe gedrag van mannen en gedragingen van mensen in een maatschappij hun weerslag hebben op vrouwen in een sportverenigingen. Tussen deze groepen worden in een cognitieve dimensie beelden over vrouwen uitgewisseld. Dit leidt tot botsingen en conflicten en zoals we zien tot beperkingen in het gedrag van één groep met name: de vrouwelijke sporters en bestuurders in een sportvereniging. De werkelijkheidsdefinitie van deze twee groepen komt niet met elkaar overeen. Deze scriptie is een illustratie van de theorie die centraal staat binnen Management van Verandering.

Dit onderzoek is toetsend van aard en de antwoorden op de hoofdvraag zijn kenmerkend, in zoverre dat zij door bijna alle respondenten werden herkend. Er moet echter voorzichtigheid worden betracht om deze conclusies toe te passen op sportverenigingen in het algemeen. Daar dit onderzoek verkennend van aard is, geven deze antwoorden een impressie van wat er leeft binnen sportverenigingen. De reikwijdte van deze antwoorden gaat niet verder dan de soort (sport)verenigingen die benadert zijn. Er kan vanuit dit onderzoek bijvoorbeeld niet veel worden gezegd over vrouwen in voetbalverenigingen.

6.3 Kantekeningen methodologie en theorie

In deze paragraaf wordt het hele onderzoek kritisch tegen de lamp gehouden en worden op- en aanmerkingen bij de methode en opzet van het onderzoek geplaatst.

6.3.1 Theoretische onderbouwing

De gebruikte theorieën in dit onderzoek zijn van groot nut geweest om tot een beter inzicht te komen van de problematiek rond de positie van vrouwen. Juist op het gebied van emancipatie en vrouwen is er de laatste jaren veel ontwikkeling geweest. Dit heeft geleid tot een immense hoeveelheid materiaal en theorieën rond vrouwen en sekseverschillen. Hierin is voor dit onderzoek een keuze gemaakt en dat heeft geleid tot een beperking van de theorieën, zoals die zijn beschreven in hoofdstuk 2 en 3. Andere theorieën over sekseverschillen en groepsprocessen zijn ruim voorradig en hadden met evenveel legitimiteit toegepast kunnen worden, zoals bijvoorbeeld de theorie rond seksuele intimidatie.

De vraag die centraal staat binnen dit onderzoek heeft tot de hierboven beschreven resultaten geleid en was goed hanteerbaar. Achteraf blijkt dat veel antwoorden zich vooral toespitsen op de problematiek van vrouwen in besturen. Na afronding van dit onderzoek is er aanleiding om deze vraag meer specifiek op vrouwelijke sportbestuurders te richten. De theoretische begripvorming over vrouwen en onderwijs is misschien min of meer overbodig te noemen daar dit geen concrete resultaten heeft opgeleverd. Hetzelfde valt aan te voeren over de theorie rond vrouwen en inkomen.

6.3.2 Methodologische onderbouwing

De beperking van de maatschappelijke ontwikkelingen tot de drie die beschreven zijn in hoofdstuk 2, normen en waarden, veiligheid en emancipatie, is erg effectief gebleken, in die zin dat het een hanteerbaar begrip van maatschappelijke ontwikkelingen op heeft geleverd. Dit heeft aan de andere kant zijn beperkingen omdat er bij de invloed van maatschappelijke invloed op vrouwen veel meer speelt dan alleen deze drie begrippen. Het alternatief was geweest om een volledig beeld van maatschappelijke ontwikkelingen te geven. Naast de moeilijke toepasbaarheid van dit bredere begrip is het niet mogelijk om maatschappelijke ontwikkelingen in zijn volledigheid weer te geven, daar deze voortdurend veranderen.

Ook de beperking van de positie van de vrouw tot twee rollen, namelijk de vrouw als sporter en de vrouw als bestuurslid, heeft een grote praktische toepasbaarheid opgeleverd. Dit bleek effectief tijdens de interviews doordat op deze manier het onderwerp afgebakend werd. Als opmerking dient hierbij te worden geplaatst, dat de positie van de vrouw erg eenzijdig wordt neergezet en niet altijd recht doet aan de situatie. Echter een duidelijk alternatief lag niet voor handen.

De methode van interviewen heeft ervoor gezorgd dat in een open sfeer alle onderwerpen aan bod zijn gekomen. Tegelijk was er ruimte om uit te weiden over relevante onderwerpen. Deze kracht brengt tegelijk een nadeel met zich mee. Het levert een grote hoeveelheid informatie op die naderhand gefilterd dient te worden. Een duidelijke heldere enquête had wellicht snellere resultaten opgeleverd. maar de gebruikte methode is uiteindelijk de meest geschikte. Op deze manier wordt recht gedaan aan de gevoeligheid van de antwoorden. Juist de aard van de problematiek maakt het moeilijk om direct, concreet en eenduidig een antwoord te formuleren.

De gebruikte methode ondervangt dit doordat op meerdere momenten teruggekeerd kan worden naar eenzelfde onderwerp.

6.4 Aanbevelingen en suggesties voor verder onderzoek

Dit onderzoek wordt besloten met een weergave van de onderwerpen die tijdens de interviews naar voren kwamen en die erg interessant waren maar niet gelijk relevant voor de vraagstelling. Verder worden er tot slot een aantal aanbevelingen gedaan voor eventueel verder onderzoek op dit gebied.

Het onderwerp integratie kwam tijdens veel gesprekken naar voren. Het bleek dat bij veel verenigingen de wil bestond om ook leden te betrekken uit allochtone groepen in Nederland. Ondanks vele pogingen blijkt dat veel sportverenigingen overwegend 'blank' zijn, zelfs degenen die zich in overwegend allochtone wijken van Rotterdam bevinden. Nu veel verenigingen kampen met teruglopende ledenaantallen is dit een groep die mogelijke nieuwe leden kan bieden. Tegelijk houdt dit verband met de moeizame integratie van deze groepen in de maatschappij.

Een interessant gegeven wat tijdens interviews ter sprake is gekomen, is de toenemende concurrentie die verenigingssporten ondervinden van individuele sporten en dan met name het sporten in sportscholen en fitnesscentra. Vooral vrouwen blijken hier in mee te gaan omdat van alle kanten het beeld wordt aangevoerd over het vrouwelijk schoonheidsideaal.

Als aanbeveling voor sportverenigingen kan vanuit dit onderzoek worden meegegeven dat sportverenigingen, en daarmee het bestuur, aandacht moeten hebben voor de diversiteit binnen hun vereniging. Het bestuur is dan in de ideale omstandigheid een afspiegeling van deze diversiteit. Juist in een tijd waarin verenigingen worstelen om voldoende vrijwilligers te werven voor alle taken binnen de vereniging, dienen zij oog te hebben voor het potentieel aan bestuurders wat er binnen hun vereniging rond loopt. Hier voor kan het noodzakelijk zijn dat een bepaalde cultuur nog eens kritisch onder de loep wordt genomen of dat vergaderingen en tijden meer aangepast worden op de behoefte van vrouwen. Want zoals één van de vrouwelijke geïnterviewden zei:

“Een sportvereniging die zichzelf en diversiteit serieus neemt kan zich het niet permitteren om geen vrouwen in het bestuur te hebben” (Interview V).

Een aanbeveling voor verder onderzoek is om duidelijk in kaart te brengen welke maatschappelijke ontwikkelingen specifiek van invloed zijn op vrouwen. Dit onderzoek is niet tot een uitputtende opsomming gekomen en wellicht dat dit nieuwe en interessante uitgangspunten op kan leveren.

Ook voor de positie van de vrouw kan gekeken worden in hoeverre bepaalde aspecten binnen de positie van de vrouw in een sportvereniging, onderbelicht zijn gebleven of eventueel te generaliserend zijn gesteld.

Om dit concreet te maken zijn de volgende hypothesen naar aanleiding van dit onderzoek opgesteld. Deze kunnen op hun beurt dienen als aanleiding voor verder onderzoek.

- Mannen hebben meer ambitie dan vrouwen.
- Een mannelijke cultuur binnen besturen verhindert vrouwen om deel te nemen aan dat bestuur.
- Zolang de taakverdeling binnen gezinnen blijft zoals hij nu is, krijgen vrouwen nooit de kans om daadwerkelijk door het glazen plafond heen te breken
- Mannen associëren bestuurstaken met status en verantwoordelijkheid, vrouwen associëren bestuurstaken met samenwerken en onderlinge harmonie.
- Over 10 jaar bestaan er geen verschillen meer tussen de afstanden die mannen en vrouwen moeten afleggen binnen veel sporten.

Tot slot, dit onderzoek is uiteindelijk een verkennend schrijven over de invloeden op vrouwen in sportverenigingen. Er ligt nog een wereld aan mogelijkheden en onderzoeksgebieden, op dit terrein, open. Laat dit onderzoek een aanleiding zijn om de problematiek van vrouwen in sportverenigingen verder uit te diepen.

Literatuurlijst

- Anthonissen, A. & Boessenkool, J. (1996) *Waarden en normen in de sport, De sportvereniging tussen traditie en commercie*, Arnhem: NOC*NSF
- Anthonissen, A. & Boessenkool, J. (1998) *Betekenenissen van Besturen*, Utrecht: ISOR
- Anthonissen, A. & van Eekeren, F. (2000) *Interculturalisatie: nieuwe kansen in de sport*, Utrecht: CBM/UU
- Beckers, Th. & Serail, S. (1991) *Nieuwe verhoudingen in de sport*, Tilburg: Instituut voor Sociaal Wetenschappelijk Onderzoek IVA, KU Brabant
- Beer, P. De & Mosch, R. (2004) *De dynamiek van normoverschrijding en normhandhaving*, in: Mens en Maatschappij, 79^e jaargang, nr 3
- Bock, G. (1990), *Women, gender, and dichotomies in history*, in: In de ban van het verhaal. Elfde jaarboek voor vrouwengeschiedenis, Nijmegen.
- Boer, R. De (2004) *Amazonen: mythe of waarheid*, in: Honours Review 3, november 2004
- Boessenkool, J. & Verweel, P. (2002) *Stop professionaliseren, red de sportvereniging*, in print, Utrecht
- Bosch, M. & Potting, M. (2001) *Vrouwen moeten door dat plafond heen*, Maastricht, Centrum voor Gender en Diversiteit
- Brouns, M. & Schokker, A. (1990) *Arbeidsvraagstukken en Sekse*, 's-Gravenhage : Stimuleringsgroep Emancipatie-Onderzoek (STEO)
- Bruinsma, G.J.N., Bernasco, W., Elffers, H., Huisman, W., Laan P. van der, Leun, J. van der, Luijkx, F., Poot, C. de, Wagenaar, H., Weerman, F. (2004). *De stad en sociale onveiligheid. Een State-of-the-Art van wetenschappelijke kennis in Nederland*. In: Muller, E.R. (red)., Veiligheid. Studies over inhoud, organisatie en maatregelen. Alphen aan den Rijn: Kluwer, p. 279-318
- Chodorow, N. (1980) *Waarom vrouwen moederen, Psychoanalyse en de maatschappelijke verschillen tussen vrouwen en mannen*, Amsterdam: Feministische Uitgeverij Sara
- Coleman, A. E. *Throwing like a girl is a total misnomer*, in: Penn State Sports Medicine Newsletter
- Cotter, D. A., Hermsen, J. M., Ovadia S., Vanneman R. (2001) *The glass ceiling effect*, in: Social Forces, vol 80, no. 2
- Denuwelare, M. (2003) *Een ongelijke taakverdeling tussen man en vrouw: van ouders naar kinderen*, in: Mens en Maatschappij, 78^e jaargang nr 4

- Dongen, H. J. van; Laat, W. A. M. de; Maas, A. J. J. A. (1996) *Een kwestie van verschil*, Delft: Eburon
- Duijvestijn, H. H. & Kattenberg, P.A.P.E. (2004) *Nederland ondernemend sportland*, Den Haag: SMO
- Draulans, V. (2001) *Glazen plafond: realiteit of mythe? Een genderanalyse van leidinggeven*, in: *Ethische perspectieven*, volume 11 nr. 4
- Draulans, V. (2003) *Jongens en wetenschap*, in: *Tijdschrift voor de Sociologie*, volume 24, nr. 2-3
- Dworkin, S. L. & Messner, M. A. (2002) *Introduction: Gender Relations and Sport*, in: *Sociological Perspectives*, Volume 45, Number 4, p. p. 347–352.
- Elchardus, M. & Groof, S. de & Smits, W. (2005) *Rationele angst of collectieve voorstelling van onbehagen*, in: *Mens en Maatschappij*, 80^e jaargang nr 1
- Elffers, H. & Jong, W. de (2004) *Nee, ik voel me nooit onveilig, Determinanten van sociale veiligheidsgevoelens*, Den Haag: RMO
- Elling, A. (1999) *Een beetje ruig dat trekt me wel*, in: *Tijdschrift voor Genderstudies* 2/4
- Elling, A. (2002) 'Ze zijn er (niet) voor gebouwd'. *In- en uitsluiting in de sport naar sekse en etniciteit*, Nieuwegein: Arko Sports Media.
- Elster, J. (1993) *The Cement of Society*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Engeldorp Gastelaars, Ph van & Leede, E. de (1996) *Aspecten van bedrijfskundig onderzoek : een inleiding in de methodologie, methoden en technieken van bedrijfskundig onderzoek*, Nieuwerkerk a/d IJssel : ServicePost
- Freeman, R. E. (1984) *Strategic management: A stakeholder approach*, Marshfield: MA Pittman Publishing.
- Frey, J. H. & Eitzen, D. S. (1991) *Sport and society*, in: *Annual review of Sociology*, vol 17, issue 1, 1991, pp. 503-522.
- Haan, J. de & Breedveld, K. (2000) *Trends en determinanten in de sport*, den Haag: Sociaal Cultureel Planbureau
- Hekma, G. (1994) *Als ze maar niet provoceren: discriminatie van homoseksuele mannen en lesbische vrouwen in de georganiseerde sport*, Amsterdam: Het Spinhuis
- Hoogendam, Ad C. J. & Meijs, Lucas C. P. M. (1998) *Vrijwilligers in de sportvereniging*, Utrecht: NOV Publikaties
- Huisman, J. (1981) *Vrouwen in mannenberoepen*, Baarn: In den Toren/ Anthos

- Izraeli, D. N. (1983) *Sex effects or structural effects? An empirical test of Kanter's theory of proportions*, in: *Social Forces*, vol 62, no. 1
- Johnson, R. A. & Schulman, G. I. (1989) *Gender-role composition and role entrapment in decision-making groups*, in: *Gender and Society*, vol 3, no. 3
- Kalmijn, M. Graaf, P. M. de & Poortman, A. R. (2001) *Het werken van de vrouw en de kans op echtscheiding: De interactie van economische en culturele invloeden*, in: *Sociale Wetenschappen* 44, p.p.34-52.
- Knop de, P. & Elling, A. (2000) *Gelijkheid van kansen en sport*, Brussel: Luc Tayart de Borms
- Laat, W. A. M. de & A. J. J. A. Maas (1995) *Syllabus configuratieve integratietheorie*, Delft: Eburon
- Lamberts, S (2005) *De "gender paradox" in de studentenpopulatie van de Erasmus Universiteit Rotterdam*, rede Dies Natalis 2005
URL: <http://www.eur.nl/diesnatalis/2005/lamberts>
- Maij-Weggen, H. (2005) *Tussen plakkende vloeren en glazen plafond*, website: <http://www.opgelijkevoet.nl> editie juni 2005
- Malcom, N. L. (2003) *Constructing female athleticism*, in: *The American Behavioral Scientist*, june 2003, vol. 46, no. 10
- Marktonderzoek NOC*NSF (1999) *Breedtesportbeleid in beeld*, Arnhem: NOC*NSF
- Maslow, A. H. (1972) *Motivatie en persoonlijkheid ; ingel. door H.C.J. Duijker ; [vert. uit het Engels door Maurits Mok]*, Rotterdam: Lemniscaat
- Moss Kanter, R. (1977) *Men and Women of the Corporation*, New York: Basic Books, Inc., Publishers
- Morrison, A. M., White, R. P., Van Velsor, E., the Center for Creative Leadership (1987) *Breaking the glass ceiling: Can women reach the top of America's largest corporations?* Reading MA: Addison-Wesley
- Nederland sportland, de sportvereniging (2005)
URL: <http://www.nocnsf.nl>
- NIPO (2002) *Wat leeft er in Nederland? Maatschappelijke trends in 2002 verklaard vanuit NIPO's WIN-model*, Amsterdam
- Nijhuis, J (2005) *negeren van diversiteit kost geld*, website <http://www.opgelijkevoet.nl> editie juni 2005
- NOC*NSF (2003) *Verenigingsmonitor 2003, de stand van zaken in de sportvereniging*, Arnhem: NOC*NSF

Normen en waarden

http://nl.wikipedia.org/w/index.php?title=Normen_en_waarden&oldid=2585382 (het
laatst bezocht december 15, 2005).

Ohlot, P. J., Ruderman, M. N., McCauley, C. D. (1994) *Gender differences in managers' developmental job experiences*, in: The Academy of Management Journal, vol 37, no. 1

Olde, C. De & Slinkman, E. (1999) *Het glazen plafond: een inventarisatie van cijfers, literatuur en onderzoek met betrekking tot de doorstroom van vrouwen naar de top*, Amsterdam: Elsevier

Oldersma, J. (2004) *Diversiteit: Meerwaarde of valkuil?*, Universiteit Leiden

Oostrum, W.R.D. van, *Kenau's erfdochter. Waarom Juliana Cornelia de Lannoy in 1770 eerherstel voor Kenau wilde*. In: *Historica* (2000), p. 6-8. [elektronische versie]
URL: http://www.dbnl.org/tekst/oost052kena01_01/oost052kena01_01_0001.htm

Ott, E. M. (1985) *Assepoesters en kroonprinsen: een onderzoek naar de minderheidspositie van agentes en verplegers*, Amsterdam: SUA

Outshoorn, J (2003) *De vrouw beslist. Over anticonceptie, abortus en voortplantingstechnologie*. Website <http://www.emancipatie.nl> - rubriek Emancipatie algemeen - subrubriek Intro emancipatie.

Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling (1998) *Integratie in perspectief. Integratie van bijzondere groepen en van personen uit etnische groeperingen in het bijzonder*, Den Haag: Sdu Uitgevers

Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling (2002) *Geen woorden maar daden, Bijdrage aan het normen-en-waardendebat*, Den Haag: Sdu Uitgevers.

Rescher, N. (1993) *The Validity of Values*, Princeton: Princeton University Press.

Reusel van, B. & Scheerder (2000) *Sport: Cultuur in beweging, Een verkenning van cultuurtrends in de sport*, Brussel: Luc Tayart de Borms

Rojahn, K (1996) *Gender in the Context of Leadership*, Amsterdam: Universiteit Amsterdam

Rokeach, M (1973) *The nature of human values*, New York: Free Press

Salipante, P.F. & Golden-Biddle, K. (1995) *Managing traditionality and strategic change in nonprofit organisations*, in: *Nonprofit management&leadership*, vol 6, no. 1, p.p. 3-19

Saman, A. (2005) *Een (roos)kleurige toekomst voor de Nederlandse schaatssport?*, Scriptie Erasmus universiteit Rotterdam

Schein, E. H. (1999) *Procesadviesing*, Amsterdam: Uitgeverij Nieuwezijds

Schuylenburg, N (2005/2006) *Meer vrouwen in sportbesturen leidt tot betere performance*, in: Sportbestuur&Management nr.6, jaargang 8

Shaw, S. & Hoeber L. (2003) "*A strong man is direct and a direct woman is a bitch*": *Gendered discourses and their influence on employment roles in sport organizations*, in: Journal of Sport Management, vol 17 issue 4, p. p. 347-375

SISWO/ Instituut voor Maatschappijwetenschappen (1997) *Op spikes en Spitzen. Over sekse en lichamen in beweging*, Amsterdam: SISWO-publicatie

Skogan, W. G. & Maxfield, M. G. (1981). *Coping with crime. Individual and neighbourhood reactions*, Beverly Hills: Sage Publications

Sociaal en Cultureel Planbureau/Centraal Bureau voor de Statistiek (2004) *Emancipatiemonitor 2004*, Den Haag: SCP

Sociaal en Cultureel Planbureau/Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling (2004) *Sociale veiligheid vergroten door gelegenheidsbeperking: wat werkt en wat niet?* Den Haag: RMO

Sociaal en Cultureel Planbureau (2002) *Zekere banden Sociale cohesie, leefbaarheid en veiligheid*, Den Haag: SCP-publikaties

Spangler, E., Gordon, M. A. & Pipkin, R. M. (1978) *Token women: An empirical test of Kanter's hypothesis*, in: The American Journal of Sociology, vol 84, no. 1

Spee, S. (2002) *Verantwoorde beeldvorming op televisie. Eenanalyse van de argumentaties van programmamakers over seksepariteit*, in: Tijdschrift voor sociologie, volume 23, nr. 3-4

Taylor, T. & Toohey K. (1999) *Sport, Gender and Cultural Diversity: Exploring the nexus*, in Journal of Sport Management, vol 13 issue 1, p. p. 1-17

TNO (2005) *Glazen plafonds of plakkende vloeren: barrières voor een verzekerde doorstroom*, Hoofddorp: TNO-rapport

Verschuren, P. & Doorewaard, H. (2005), *Het ontwerpen van een onderzoek*, Utrecht: uitgeverij LEMMA.

VWS (1996) *Wat sport beweegt, Contouren en speerpunten voor het beleid van de rijksoverheid*, Den Haag: Sdu Uitgeverij

Weggelaar, M. J.; Trommel, W. A.; Molenaar, F. (1986) *Doorstroming van vrouwen in het bedrijfsleven: feiten en visies*, Den Haag: Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid

Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (2003) *Waarden, normen en de last van het gedrag*, Amsterdam: Amsterdam University Press

Wijsen, C. & Mulder, C. H. & Jong Gierveld, J. De (2005) *Opleiding, moederschapsoriëntatie en de timing van het eerste kind*, in: Mens en Maatschappij, 80^e jaargang, nr 3

Wittebrood, K. & Beem, M. van (2004) *Sociale veiligheid vergroten door gelegenheidsbeperking: wat werkt en wat niet?* Den Haag: Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling

Yoder, J. D. (1991) *Rethinking tokenism: Looking beyond numbers*, in: Gender and Society, vol 5, no. 2

Young, I. M. (1980) *Throwing like a girl: A phenomenology of feminine body comportment motility and spatiality*, Human Studies vol. 3

Internetsites:

<http://www.nationaalarchief.nl/content/jaartal/1900-2000/1969DolleMina.asp?ComponentID=1968&SourcePageID=2043>

<http://www.beijing10.nl/agenda/economisch.html> laatst bezocht op 4-02-2006

http://www.emancipatieweb.nl/arbeid_zelfstandigheid laatst bezocht op 4-02-2006

[http://www.rtl.nl/\(actueel/rtlnieuws\)/components/actueel/rtlnieuws/2003/11_november/14/buitenland/1114_IOC_en_transseksuelen_1430.xml](http://www.rtl.nl/(actueel/rtlnieuws)/components/actueel/rtlnieuws/2003/11_november/14/buitenland/1114_IOC_en_transseksuelen_1430.xml) laatst bezocht op 7-03-2006

http://nl.wikipedia.org/wiki/Normen_en_waarden#normen laatst bezocht op 10-03-2006

Bijlagen:

- **Bijlage A: Tabellen**
- **Bijlage B: Uitgewerkte interviews**

Bijlage A: Tabellen

Tabel 4: Onderwijsniveau van de bevolking (CBS 2004)

	1990	1995	2000	2002
vrouwen	100	100	100	100
basisonderwijs	27	22	17	16
mavo	12	12	15	14
vbo	18	17	16	16
havo/vwo	6	6	6	6
mbo	24	27	28	29
hbo	10	12	14	14
wo	2	3	4	5
mannen	100	100	100	100
basisonderwijs	20	16	13	13
mavo	8	8	9	9
vbo	18	16	15	15
havo/vwo	6	5	6	6
mbo	31	34	33	33
hbo	11	14	15	16
wo	6	7	8	9

Tabel 5: Motivatie van onderwijsdeelnemers (CBS2005)

	vrouwen	mannen	totaal
arbeidsmarktgerelateerd	79	83	81
belangrijkste motivatie			
blijven	32	30	31
plicht	18	17	17
promotie	13	24	19
ander werk	29	27	28
kans op werk	8	3	5

Tabel 6: Netto-arbeidsparticipatie, personen van 15-64 jaar (CBS 2005)

	vrouwen				mannen			
	1990	1995	2000	2003	1990	1995	2000	2003
totaal	39	44	52	55	71	72	77	75
15-24 jaar	41	37	41	40	43	40	47	45
25-34 jaar	53	61	71	73	88	86	92	89
35-44 jaar	43	50	62	66	90	90	92	91
45-54 jaar	33	42	52	61	82	85	88	88
55-64 jaar	11	13	20	24	42	39	47	53

Tabel 7: Aandeel vrouwen in de werkzame beroepsbevolking (CBS 2005)

	1995	2000	2002
werkzame beroepsbevolking	37	40	41
elementaire beroepen	42	45	43
lagere beroepen	39	41	41
middelbare beroepen	37	40	42
hogere beroepen	36	40	41
wetenschappelijke beroepen	26	31	33
managers in hogere en wetenschappelijke beroepen	14	24	25

Tabel 8: Verantwoordelijkheid voor een aantal taken in het huishouden (CBS 2005)

	was doen	dagelijkse boodschap- pen	zorg voor een ziek gezinslid	kleine repara- ties in en rond het huis	huis schoon- maken	eten klaar- maken
<i>vrouwen</i>						
1994						
vooral vrouw	90	61	55	5	.	.
evenveel / samen	9	33	44	19	.	.
vooral man	1	6	1	76	.	.
2002						
vooral vrouw	87	64	55	7	76	68
evenveel / samen	11	27	44	18	22	25
vooral man	2	9	1	75	1	7
<i>mannen</i>						
1994						
vooral vrouw	86	54	42	3	.	.
evenveel / samen	12	36	56	11	.	.
vooral man	2	10	2	86	.	.
2002						
vooral vrouw	84	54	46	1	68	65
evenveel / samen	11	33	51	10	27	23
vooral man	5	13	3	89	5	12

. Naar deze taken is in 2002 voor het eerst gevraagd.

Tabel 9: Gemiddeld persoonlijk inkomen van vrouwen, naar sociaal-economische categorie (CBS 2005)

	bedrag (x 1000 euro)			in verhouding tot inkomen van mannen (in %)		
	1990	1995	2001 ^a	1990	1995	2001 ^a
inkomen gedurende hele jaar	12	13	17	52	54	52
met betaald werk	13	16	20	52	54	54
w.o. zelfstandige	17	17	25	53	58	61
ambtenaar	18	21	26	66	65	69
overige werknemer	13	15	19	54	55	55
zonder betaald werk	10	11	13	67	65	64
w.o. ontvanger bijstand of werkloosheidsuitkering	9	10	12	91	77	81
arbeidsongeschikte	10	11	12	66	63	62
pensioenontvanger	10	11	13	64	63	60
inkomen over gedeelte van het jaar	4	4	1	73	66	49
totaal met inkomen	10	12	16	50	51	51
totaal ^b	6	8	11	38	43	46

a Voorlopige cijfers. Gegevens over 2001 zijn als gevolg van revisie van de inkomensstatistieken niet geheel vergelijkbaar met uitkomsten van eerdere jaren.

b Inclusief personen zonder inkomen.

Bijlage B

Uitgewerkte interviews:

- Interview I Ruud Bergwerff, voorzitter NIVOC'72
- Interview II Albert Groeneveld, voorzitter OZC
- Interview III Joop van Lienden, voorzitter Trekvogels
- Interview IV Karin Bergwerff, speelster Hou Stand
- Interview V Nicole Eyssen, bestuurslid LNVS
- Interview VI Marga Postma, bestuurslid H.V. Spijkenisse
- Interview VII Maaïke Bunschoten, bestuurslid R.Z.
- Interview VIII Paula Kranenburg, bestuurslid Snelwiek
- Interview IX Inge Ligthart, voorzitter OMHC
- Interview X Bep Timmer, programmamedewerker NCSU
- Interview XI Marjan Potuyt, leidinggevende SenR
- Interview XII Melina Potter, speelster OZC
- Interview XIII Monique Krommenhoek, speelster en voorzitter Snelwiek

Interview I

Interview met Ruud Bergwerff voorzitter van NIVOC '72 op 6 december 2005 bij hem thuis

Algemene vragen:

Heeft u er bezwaar tegen als ik dit gesprek opneem, voor verdere verwerking?

1. Kunt u een korte beschrijving geven van uw vereniging

Volleybalvereniging heeft 1/3 deel senioren, en spelen in competitie verband (NEVOBO), 1/3 jeugd en 1/3 recreanten.

Vereniging is ontstaan in 1972 en is onder druk van de sponsor veranderd van naam. Op dit moment is er geen hoofdsponsor meer. Hierdoor is de contributie met 5 a 6% verhoogd.

Overwegend een blanke vereniging. Het hoogste damesteam speelt promotieklasse en het herenteam een klasse lager.

2. hoe kunt u de vereniging typeren qua karakter, betrokken, individueel, etc.

De meeste leden komen uit Nieuwerkerk en leden zijn redelijk betrokken op de vereniging al is het soms moeilijk om alle functies te vervullen. En je merkt dat het wat individueler wordt. Hierdoor is de recreantencompetitie erg opgeleefd, want mensen willen alleen sporten en niet de verplichtingen die daarbij horen. Op dit moment zijn alle functies goed vervuld. Er zitten nu voldoende jongeren in het kader.

3. Hoeveel leden telt uw vereniging

De vereniging telt 120 leden.

4. Hoeveel mannelijke en vrouwelijke leden telt uw vereniging

Onder de jeugd is de verhouding meisjes/jongens ongeveer 70/30%. Bij de senioren is dat 40/60%.

a. is dit hetzelfde als voor vergelijkbare verenigingen

Dit is altijd wel ongeveer zo geweest

b. hoe was dat vroeger

Vroeger was de vereniging veel groter tot wel 200 na brand in de sporthal is dat vermindert doordat er geen vast punt meer was waar alles zich rond afspeelt.

c. heeft u daar een verklaring voor

5. Hoe is de verdeling mannen/vrouwen binnen het bestuur.

Er zijn zeven bestuursleden waarvan twee vrouwen. Vroeger was dit wel eens anders.

a. hoe is dat zo gekomen

Geen verklaring voor.

b. wat denkt u dat daar de reden van is

Vragen met betrekking tot maatschappelijke ontwikkelingen

6. Hoe ziet u het verband met de maatschappij en de sportvereniging

Individualisering in de maatschappij dat heeft invloed op de vereniging doordat mensen andere dingen belangrijker vinden en liever voor een sportschool kiezen.

Vereniging moet een afspiegeling zijn van de maatschappij.

7. Denkt u dat maatschappelijke ontwikkelingen invloed hebben op de sportvereniging.

a. welke ontwikkelingen ziet u

Individualisering

Integratie

b. Wat is hun invloed op de sportverenigingen

Vragen met betrekking tot de positie van de vrouw.

8. Heeft u een bepaald beleid ten aanzien van vrouwen.

Nee ieder lid is gewoon een lid en wordt niet beoordeeld op basis van geslacht. Er wordt gekeken naar iemands kwaliteiten.

a. zo ja, wat is dit beleid dan

9. Hoe ziet u de invloed van de volgende ontwikkelingen op het aantal vrouwelijke leden en hun beleving van de sportbeoefening.

a. Veiligheid

Jonge meisjesteams worden zo ingepland dat ze niet al te laat hoeven te spelen. Verder bestaat er niet de indruk dat er vrouwen zich onveilig voelen op de vereniging.

b. emancipatie

Vrouwen zijn wel mondiger geworden. Durven meer te zeggen al geldt dit misschien wel in het algemeen. Er is geen invloed op het aantal leden.

c. veranderende normen en waarden

Niet specifiek invloed op vrouwen.

10. Hoe ziet u de invloed van de volgende ontwikkelingen op (eventuele) vrouwelijke bestuursleden

a. Veiligheid

b. emancipatie

Juist het tegendeel ondanks grotere mondigheid minder vrouwen in het bestuur

c. veranderende zeden en moraal

Bijvoorbeeld zijn er voldoende faciliteiten voor vrouwen als tip meenemen. Hier is dat goed geregeld

11. Heeft u wel eens gehoord van het glazen plafond

a. zo ja, laten definiëren

b. uitleggen

c. denkt u dat dit invloed heeft op het aantal vrouwelijke bestuursleden en hoe dan?

Vrouwen hebben vaak toch meer zorgtaken en zorgen vaak voor de kinderen en daardoor minder tijd hebben voor bestuurstaken.

12. Denkt u dat u in de toekomst aanpassingen moet verrichten om voldoende vrouwen aan te trekken als lid van de vereniging?

Nee leden blijven over het algemeen een probleem.

Mag ik u hartelijk bedanken voor dit interview

Interview II

Interview met Albert Groeneveld, voorzitter van OZC op 6 december 2005 in sporthal De Enk te Rotterdam-zuid

Algemene vragen:

Heeft u er bezwaar tegen als ik dit gesprek opneem, voor verdere verwerking?

1. Kunt u een korte beschrijving geven van uw vereniging

Een korfbal vereniging die in 1997 is ontstaan uit een fusie van twee verenigingen.

Doelstelling is om hoofdklasse te spelen. Ze hebben nu velden en een gebruiken de zaal en daarop twee competities. Ze spelen op de een na hoogste klasse.

De organisatie moet aansluiten bij de behoefte van de vereniging op dat moment.

2. hoe kunt u de vereniging typeren qua karakter, betrokken, individueel, etc.

OZC heeft mensen die komen consumeren en mensen die betrokken zijn. De vereniging functioneert als een soort familie. Het streven is: Als je lid wordt van deze vereniging moet je achter de doelstellingen van de vereniging staan.

3. Hoeveel leden telt uw vereniging

De vereniging telt ongeveer 330 leden. Van dertien seniorenteams naar negen teams en de vereniging telt veel jeugd. Uitspraak: "zonder breedte geen top"

4. Hoeveel mannelijke en vrouwelijke leden telt uw vereniging

Een korfbalteam bestaat uit 4 vrouwen en vier mannen. Korfbal heeft het imago van een 'miejessport'

Bij de jeugd ligt de verhouding meisjes/jongens ongeveer 60/40 en bij de senioren andersom omdat "vrouwen nog wel eens de neiging hebben om zwanger te raken"

Op dit moment is er een scheven verdeling in de seniorenteams.

a. is dit hetzelfde als voor vergelijkbare verenigingen

Dat is ongeveer hetzelfde

b. hoe was dat vroeger

Dat is altijd zo geweest, als je korfbalt dan gaat dat over van vader op zoon en van moeder op dochter. Daardoor is het draagvlak voor vrijwilligers groter.

c. heeft u daar een verklaring voor

Families zijn altijd erg betrokken geweest en daardoor blijft dat altijd ook wel zo

Je bent ook wel trouw aan je vereniging. De verbondenheid met je eigen vereniging blijft groot.

5. Hoe is de verdeling mannen/vrouwen binnen het bestuur.

Binnen het bestuur zijn er zes mannen en één vrouw. En dat vinden ze niet leuk, het streven is fifty/fifty. En je wordt gevraagd op basis van geschiktheid.

a. hoe is dat zo gekomen

Het blijft zo dat de ambitie van vrouwen om in het bestuur te willen minder is. En ja je bent hoofdelijk verantwoordelijk voor de groep en dat schrikt mensen toch wel af.

b. wat denkt u dat daar de reden van is

Je zoekt mensen en benadert zelf. Vrouwen schrikken vaak terug voor de verantwoordelijkheid. Hij wil graag dat het bestuur en de vereniging een afspiegeling is van de maatschappij.

Realiteit is dat de vereniging overwegend blank is. Allochtone vrouwen komen niet vaak en liggen vaak gevoelig door culturele verschillen (denk aan hoofddoekjes)

Vaak wordt de zoon naar voren geschoven en wordt de dochter achtergehouden. De vereniging probeert heel open te zijn.

Vragen met betrekking tot maatschappelijke ontwikkelingen

6. Hoe ziet u het verband met de maatschappij en de sportvereniging

Ons doel is een afspiegeling van de maatschappij.

7. Denkt u dat maatschappelijke ontwikkelingen invloed hebben op de sportvereniging.

a. welke ontwikkelingen ziet u

verharding in de maatschappij zie je terug in de korfbalvereniging. Verder individualisering is ook een probleem dat groter wordt. Mensen komen alleen om te sporten en zijn minder bereid om iets bij te dragen aan de vereniging.

Mensen gaan steeds meer werken ook in het weekend en dan is het lastig om tijd in de vereniging te steken.

b. Wat is hun invloed op de sportverenigingen

zie boven

Vragen met betrekking tot de positie van de vrouw.

8. Heeft u een bepaald beleid ten aanzien van vrouwen.

Iedereen is gelijk en er wordt alleen gekeken naar geschiktheid

a. zo ja, wat is dit beleid dan

9. Hoe ziet u de invloed van de volgende ontwikkelingen op het aantal vrouwelijke leden en hun beleving van de sportbeoefening.

a. Veiligheid

Vereniging is een familiesport en op het veld is het veilig en er zijn afspraken om iemand naar huis te brengen als het donker is.

Er zijn wel incidenten maar dat leidt niet tot mensen die afhaken.

b. emancipatie

Korfbal is al heel oud en van oudsher al een sport voor juist mannen en vrouwen. De ambitie is om gemengd te zijn

c. veranderende normen en waarden

Je bent een grote familie en met hun eigen normen en waarden. De vereniging is min of meer je sociale omgeving. Dit heeft niet direct invloed op het aantal vrouwelijke leden.

Een teamsport beïnvloedt hoe je in de maatschappij staat, je leert ontzettend veel op een vereniging.

10. Hoe ziet u de invloed van de volgende ontwikkelingen op (eventuele) vrouwelijke bestuursleden

- a. Veiligheid
- b. emancipatie
- c. veranderende normen en waarde

11. Heeft u wel eens gehoord van het glazen plafond

a. zo ja, laten definiëren

b. uitleggen

c. denkt u dat dit invloed heeft op het aantal vrouwelijke bestuursleden en hoe dan?

Bestuur is heel relatief en commissies zijn minstens even belangrijk en daar zitten veel vrouwen. Vrouwen zitten vaak op sleutelposities.

Het gaat met name om ambitie. Vrouwen willen liever uitvoerend bezig zijn en willen liever niet de verantwoordelijkheid van het bestuur.

12. Denkt u dat u in de toekomst aanpassingen moet verrichten om voldoende vrouwen aan te trekken als lid van de vereniging?

Gaan niets veranderen, is niet nodig. De verhouding vrouwen en mannen binnen vrijwilligers is fifty/fifty.

Mag ik u hartelijk bedanken voor dit interview

Interview III

interview met Joop van Lienden voorzitter van de Trekvogels op 9-12-'05 in Ski en Snowboard experience te Boskoop

Algemene vragen:

Heeft u er bezwaar tegen als ik dit gesprek opneem, voor verdere verwerking?

1. Kunt u een korte beschrijving geven van uw vereniging

Trekvogels is een korfbalvereniging die al 86 jaar bestaat. Ze hebben ooit in de hoofdklasse gespeeld. Ze spelen nu 2^e klasse. Hebben jaren in de overgangsklasse gespeeld. Problemen zijn met name dat de jeugd na de 18 jaar stopt en niet verder groeit naar de senioren.

Nu is dat aan de beterende hand er is nu een goeie accommodatie en een goede jeugdopleiding. Deze wordt gegeven door oudere leden (selectiespelers).

2. hoe kunt u de vereniging typeren qua karakter, betrokken, individueel, etc.

Een gezelligheidsvereniging die hoog wil meedraaien. Maar het is niet zo dat alles wordt opgeofferd voor de vereniging. Iedereen is erg betrokken. Van de vrijwilligers is een oude groep die er al heel lang zat en die tegen veranderingen waren. Nu zijn die verdwenen en nu zijn er plotseling nieuwe, jonge mensen die van alles willen doen. Maar je moet de mensen wel benaderen. Alle commissies zijn nu goed bezet.

3. Hoeveel leden telt uw vereniging

160 actieve leden waarvan 100 senioren 60 jeugdleden.

4. Hoeveel mannelijke en vrouwelijke leden telt uw vereniging

Bij de senioren zijn er meer heren dan dames en wel ongeveer per team 5 dames en 6 heren. Bij de jeugd is er een licht overschot aan dames.

a. is dit hetzelfde als voor vergelijkbare verenigingen

b. hoe was dat vroeger

Die verhouding is ongeveer altijd al zo geweest

c. heeft u daar een verklaring voor

Dames stoppen eerder doordat ze zwanger raken.

5. Hoe is de verdeling mannen/vrouwen binnen het bestuur.

Bestuur zijn vijf leden en dat zijn vijf mannen

a. hoe is dat zo gekomen

Vrouwen zijn minder te porren voor bestuursfuncties en juist in de commissies zitten de vrouwen op de sleutelposities

b. wat denkt u dat daar de reden van is

Hij denkt niet dat mannen beter kunnen besturen dan vrouwen maar toch zijn vrouwen meer geschikt voor commissiefuncties.

Vragen met betrekking tot maatschappelijke ontwikkelingen

6. Hoe ziet u het verband met de maatschappij en de sportvereniging

Een sportvereniging is de uitlaatklep van de samenleving. En individualisme in de samenleving leidt ook tot een leegloop van de vereniging, zeker in de steden.

Korfbal moet weer onder de aandacht komen en een beetje zien af te komen van het truttige imago.

7. Denkt u dat maatschappelijke ontwikkelingen invloed hebben op de sportvereniging.

a. welke ontwikkelingen ziet u en wat is hun invloed op de sportvereniging

Integratieproblemen met allochtonen. Deze mensen hebben niks met verenigingssporten en zeker niet met gemengde sporten. De betrokkenheid is laag, ouders willen dan niet mee en doen niets voor de vereniging en ze vinden het vreemd om contributie te betalen.

Voor de Trekvogels speelt dit iets minder omdat zij in Alexanderpolder zitten en daar wonen iets minder allochtonen.

De sportvereniging is de manier om de verharding tegen te gaan en om sociaal met elkaar omgaan aan te leren.

Mensen krijgen het steeds drukker

Vragen met betrekking tot de positie van de vrouw.

(Dan gaan we nu nader in op vrouwen) "oké altijd goed"

8. Heeft u een bepaald beleid ten aanzien van vrouwen

Nee

a. zo ja, wat is dit beleid dan

9. Hoe ziet u de invloed van de volgende ontwikkelingen op het aantal vrouwelijke leden en hun beleving van de sportbeoefening.

a. Veiligheid

Hij denkt dat het samen dingen doen dat, dat juist helpt om je veiliger te voelen.

b. emancipatie

Vrouwen hebben tegenwoordig andere prioriteiten en daardoor kiezen ze soms tegen de vereniging

c. veranderende normen en waarden

Het voordeel van Korfbal is dat het een gemengde sport is en mannen en vrouwen zijn afhankelijk van elkaar, anders functioneert je team niet.

10. Hoe ziet u de invloed van de volgende ontwikkelingen op (eventuele) vrouwelijke bestuursleden

a. Veiligheid

Hij kan het zich niet voorstellen

b. emancipatie

Hij denkt dat juist door emancipatie er meer vrouwen in het bestuur zouden moeten zitten.

c. veranderende zeden en moraal.

11. Heeft u wel eens gehoord van het glazen plafond

a. zo ja, laten definiëren

b. uitleggen

c. denkt u dat dit invloed heeft op het aantal vrouwelijke bestuursleden en hoe dan?

Je moet harde beslissingen nemen en hij weet zeker dat de harde reacties van mannen veel vrouwen afschrikt. Mannen reageren soms belachelijk hard en je wordt voor 'rotte vis' uitgemaakt.

12. Denkt u dat u in de toekomst aanpassingen moet verrichten om voldoende vrouwen aan te trekken als lid van de vereniging?

Hun hoeven geen specifieke activiteiten te ontplooien om vrouwen te blijven aantrekken. Het probleem is meer om in het algemeen leden te werven.

Mag ik u hartelijk bedanken voor dit interview

Interview IV

Interview met Karin Bergwerff speler van de volleybalvereniging: Hou Stand, op 27 januari 2006

Algemene vragen:

Heeft u er bezwaar tegen als ik dit gesprek opneem, voor verdere verwerking?

1. Kunt u een korte beschrijving geven van uw vereniging

Hou Stand is een volleybalvereniging waarvan het hoogste herenteam speelt in de tweede klasse. Zij maken gebruik van een sporthal die deel uitmaakt van sportcomplex Bad West. De gemiddelde leeftijd van de sportende leden is zo ongeveer 30 jaar.

2. hoe kunt u de vereniging typeren qua karakter, betrokken, individueel, etc.

Het is een hele gezellige vereniging en daar ligt de nadruk ook op, nl. Dat je een leuke tijd hebt met elkaar. In het betreffende team hebben ze ook na trainingstijd wel contact met elkaar en meestal gaan ze na de training wat met elkaar drinken. De leeftijd van de teamleden komt ook ongeveer met elkaar overeen

3. Hoeveel leden telt uw vereniging

De vereniging telt ongeveer 120 leden

4. Hoeveel mannelijke en vrouwelijke leden telt uw vereniging

Dat is ongeveer fifty-fifty verdeeld Ze hebben vier herenteams en vier damesteams.

a. is dit hetzelfde als voor vergelijkbare verenigingen

Dat is bij haar niet bekend

b. hoe was dat vroeger

c. heeft u daar een verklaring voor

5. Hoe is de verdeling mannen/vrouwen binnen het bestuur.

Drie mannen en twee vrouwen met een mannelijke voorzitter

a. hoe is dat zo gekomen

niet bekend

b. wat denkt u dat daar de reden van is

n.v.t.

Vragen met betrekking tot maatschappelijke ontwikkelingen

6. Hoe ziet u het verband met de maatschappij en de sportvereniging

Sport is heel erg belangrijk omdat sport een uitlaatklep is en tegelijk doen mensen er weer energie door op. Ze kunnen hun stress kwijt. Dat merkt zij ook bij zichzelf.

Ook doe je binnen de vereniging sociale contacten op en het is een teamsport, hetgeen betekent dat je, je moet aanpassen aan anderen.

7. Denkt u dat maatschappelijke ontwikkelingen invloed hebben op de sportvereniging.

a. welke ontwikkelingen ziet u

Eenzaamheid , vergrijzing, individualisme en integratie

b. Wat is hun invloed op de sportverenigingen

Zij merkt daar binnen de sportvereniging niet veel van en zij vindt het raar dat je in een hele multiculturele samenleving/ wijk zit en dat je daar niets van terugziet binnen de vereniging. De vereniging is overwegend blank en veel sporters komen van buiten de wijk.

Juist in de sportvereniging gaan mensen sociaal met elkaar om en hebben ze wat voor je over. Zij werd een keer thuis gebracht door iemand anders omdat ze anders alleen naar huis moest. Je helpt elkaar.

Vragen met betrekking tot de positie van de vrouw.

8. Heeft u een bepaald beleid ten aanzien van vrouwen.

a. zo ja, wat is dit beleid dan

Dat is de respondent niet bekend

9. Hoe ziet u de invloed van de volgende ontwikkelingen op het aantal vrouwelijke leden en hun beleving van de sportbeoefening.

a. Veiligheid (op de vereniging en in je woonomgeving)

Op de vereniging voelt zij zich veilig en ze kan zich niet voorstellen dat, dat zorgt voor minder vrouwelijke leden.

Maar de buurt is nu niet bepaald veilig en dat kan er misschien wel voor zorgen dat, dit vrouwelijke leden die 's avonds over straat moeten, afschrikt. Dit kan wel van invloed zijn op het aantal vrouwelijke leden.

Je voelt je rond de locatie niet echt veilig.

c. emancipatie (heb je genoeg tijd voor de sportvereniging)

Zij denkt dat dit niet van invloed is, hoogstens op het aantal vrouwen die actief aan het bestuur of commissies willen deelnemen. Dit om te laten zien wat ze kunnen.

d. veranderende normen en waarden

Zij merkt wel dat de hele gezondheidsmanie en het schoonheidsideaal er voor zorgen dat sommige vrouwen gaan sporten. Dit om bijv. af te slanken.

10. Heeft u ambities om aan het bestuur deel te nemen?

Op dit moment niet, zij weet nog niet hoe lang ze lid blijft. Wel heeft zij interesse om op andere gebied meer actief te zijn voor de vereniging.

a. wordt dit aangemoedigd

Ja aan het einde van het jaar wordt er aan iedereen gevraagd wat ze willen doen en of ze ergens aan willen deelnemen. Bijv. zaalwacht of een keer een wedstrijd fluiten.

11. Denkt u dat u in de toekomst aanpassingen moet verrichten om voldoende vrouwen aan te trekken als lid van de vereniging?

Dat is meer een vraag voor leden in het algemeen en niet specifiek voor vrouwen

Behalve dat de hele locatie van de sporthal zou moeten veranderen i.v.m de veiligheid

Persoonlijke vragen

12 mag ik uw geboortjaar

leeftijdscategorie is 20-25 jaar

a. werkt u of studeert u?

Studeert en heeft een deeltijdbaai

b. huwelijkse staat

ongehuwd en geen kinderen

13 Heeft u genoeg tijd voor uw sportbeoefening

Voor de training wel maar sommige wedstrijden kan ze niet meemaken omdat ze dan moet werken. Bijv. de zaterdag is vaak een probleem

a. Doet u naast uw sport nog iets voor de vereniging?

Nee

b. heeft u eventueel nog tijd over voor extra taken binnen de sportvereniging.

Op dit moment absoluut niet i.v.m studie en werk

Mag ik u hartelijk bedanken voor dit interview

Interview V

Interview met Nicole Eyssen bestuurslid van Het Landelijk Netwerk Vrouwen in de Sport (LNVS) gehouden op 6 februari 2006 in Nieuwegein

Waar houdt uw stichting zich mee bezig?

In de hogere bestuurs- en beleidsfuncties van sportbonden en besturen zijn vrouwen sterk ondervertegenwoordigd. Het LNVS streeft naar een betere doorstroom van vrouwen van lagere bestuursfuncties naar hogere. En verder vervult het netwerk een actieve rol als gesprekspartner voor instanties die zich bezighouden met beleid en wetgeving op het gebied van vrouw en sport.

Zij bieden voor hun achterban een netwerk van contacten en een stukje opvang. Verder bieden zij een klankbord en proberen zij vrouwen te stimuleren om de stap naar een hogere functie te nemen.

Een paar keer per jaar beleggen zij bijeenkomsten rond dit onderwerp.

Wat speelt is er actueel rond de positie van vrouwen in de sport(verenigingen)?

“Vrouwen zijn van nature iets terughoudender om zich beschikbaar te stellen voor voor bestuursfuncties”. Vrouwen zullen pas naar een functie solliciteren als zij voor hun gevoel aan alle eisen voldoen, terwijl mannen al heel gauw iets hebben van: Ik voldoe wel niet aan alle eisen maar dat lukt me wel.

Dit werkt voor vrouwen soms wel in het nadeel en werkt soms ongelijkheid in de hand.

In sportbesturen van verenigingen speelt volgens Nicole eerder dat vrouwen ook vaak überhaupt niet worden gevraagd voor bestuursfuncties. Dus mannen kijken alleen in hun omgeving naar mannelijke competenties en zien daardoor vrouwen over het hoofd.

Ook is het vaak zo dat veel mannen de thuissituatie zodanig is dat hun echtgenotes alles thuis regelen zodat de man naar de bestuursvergadering kan direct na het eten. Deze mannen hebben dan onbewust het idee dat, dat overal zo gaat en zullen gewoonweg ervan uitgaan dat vrouwen geen tijd hebben omdat ze 's avonds voor de kinderen moeten zorgen. Met andere woorden: “Juist in een bestuur met alleen maar mannen wordt dat traditionele patroon alleen maar vastgehouden”.

Als je kijkt binnen sportbesturen dan gaat het de goede kant op met de deelname van vrouwen. Echter vaak zijn vrouwen alleen maar vertegenwoordigd in bepaalde functies, zoals kantine en jeugdwerk terwijl er bijna geen vrouwelijke voorzitters zijn.

Een groot verschil tussen mannen en vrouwen is ook dat mannen veel status ontleen aan hun bestuursfunctie. Vrouwen doen het veel liever omdat ze iets leuks willen doen.

Vaak is het wel zo dat als er één vrouw in het bestuur zit dat dit dan andere vrouwen aantrekt. Voor vrouwen telt veel zwaarder de sfeer en het gevoel dat je iets nuttigs bijdraagt.

“Het is voor vrouwen soms wel leuk als er een flesje wijn op tafel komt in plaats van het eeuwige kratje bier en dat kratje bier hoeft toch ook niet altijd op tafel”.

Welke maatschappelijke ontwikkelingen ziet u die van invloed zijn op de positie van de vrouw.

Sportverenigingen vervullen meer en meer andere functies dan vroeger. Te denken valt aan kinderopvang. Hierin kunnen vrouwen heel duidelijk hun bijdrage leveren in het nadenken hierover en tegelijk profiteren zij hier van omdat hen dat meer vrije tijd biedt.

Wat is volgens u de invloed van vervagende Normen en Waarden op de positie van de vrouw (denk aan afnemende fatsoensnormen en het beeld van de vrouw) zorgt dit bijvoorbeeld voor een afname van vrouwelijke leden omdat er minder veiligheid is?

Hoe je kijkt op de maatschappij is en hoe je met elkaar omgaat dat bepaalt in hoeverre je mensen accepteert die anders denken dan jij. In een sportbestuur betekend dit dat als je een groep bestuurders hebt die bestaat uit één type mens, dan is die groep heel sterk in het vastleggen van hoe dingen horen te gaan en hoe het er precies aan toe gaat binnen de club. Hierdoor loop je het gevaar dat je mensen uitsluit die er op een andere manier tegen aan kijken en daardoor boet je in aan diversiteit.

Dus als er geen vrouwen in je bestuur zitten dan heeft dat zijn weerslag op de vereniging.

“Een sportvereniging die zichzelf en diversiteit serieus neemt kan zich het niet permitteren om geen vrouwen in het bestuur te hebben.”

Ook zien we dat mensen bepaalde waarden met de mond belijden respect voor elkaar en integriteit terwijl je dan in hun taalgebruik en handelen het tegenovergestelde ziet.

Zeker als je kijkt naar besturen van sportverenigingen. Als daar de vrouwen niet vertegenwoordigt zijn dan heeft dat zijn weerslag op de mentaliteit en de cultuur die er heerst binnen de vereniging. Hiermee voorkom je dat er denigrerend wordt gedacht en gepraat over vrouwen.

Als je vrouwen binnen je bestuur wilt dan zul je, je eigen normen en waarden onder de loep moeten nemen. Want vrouwen willen best in het bestuur plaatsnemen maar dan moet er wel aandacht zijn voor wat zij graag willen. En je moet het belang van diversiteit onderkennen en onderschrijven.

Wat is volgens u de invloed van Veiligheid op de positie van vrouwen en Objectieve en subjectieve veiligheid is daar verschil in?

Je ziet dat veel sportverenigingen hun locatie die van oudsher meer in het centrum van een plaats lag hebben verkocht omdat er veel geld voor werd geboden. Zij verplaatsen zich vaak naar de rand van een stad. De bereikbaarheid is minder, die plekken zijn meer afgelegen en minder overzichtelijk. En dit heeft zijn weerslag op veiligheid en hierdoor worden vrouwen toch wel meer beïnvloed dan mannen. Bijvoorbeeld als je als huishouden maar één auto hebt en die is niet beschikbaar dan ga je als vrouw niet snel op de fiets.

Binnen de vereniging hangt de veiligheid heel sterk af van de normen en waarden binnen de vereniging.

Wat is volgens u de invloed van Emancipatie op de positie van vrouwen

Vijf aandachtsgebieden

-vrouw en het eerste kind

-vrouwen en onderwijs

-arbeidsparticipatie van vrouwen

-taakverdeling binnen het gezin

-inkomen

Meisjes haken iets eerder af dan jongens omdat ze bijvoorbeeld mee willen gaan naar de wedstrijden van hun vriendje. Jongens blijven hun club en groep wel trouw.

Het werkt twee kanten op Vrouwen die later hun eerste kind krijgen en kiezen voor hun werk hebben meestal goed over een aantal zaken nagedacht. Hierdoor kunnen zij het ook heel goed combineren om in een bestuur te zitten. Ook omdat zij gewend zijn om een bepaalde verdeling met hun partner te maken en zaken goed af te spreken en te regelen. Dus dit biedt vooral mogelijkheden, Het hangt ervan af hoe de club hierop inspeelt.

Huisvrouwen kunnen soms heel goed overdag en daar kun je op inspringen.

Een andere kant is inderdaad het lagere inkomen van vrouwen. Verenigingen zouden best hun contributie hierop mogen aanpassen voor vrouwen.

Wat is uw idee over vrouwen in de minderheid in een groep waarin mannen dominant zijn.

Het kan heel goed gaan, dit hangt heel sterk af van de personen die er in de groep zitten. Er hoeft niet altijd een krat bier op tafel te staan. Het is makkelijker als je met twee vrouwen bent om dan serieus genomen te worden als je een afwijkende mening hebt. Het gaat uiteindelijk om competenties en daar moet je als vrouw op beoordeeld worden en als dat niet zo is dan wordt het erg moeilijk.

Ontwikkelingen in een sportverenigingen lopen altijd ver achter bij de maatschappij en zijn vaak traag en behoudend. We doen het zo omdat het altijd al zo gaat.

Interview VI

Interview met Marga Postma bestuurslid van Hockeyvereniging Spijkenisse gehouden op 9 februari 2006.

Algemene vragen:

Heeft u er bezwaar tegen als ik dit gesprek opneem, voor verdere verwerking?

Marga is aan het bestuur toegevoegd omdat het bestuur een vrouw erbij wilde hebben. Zij houdt zich bezig met alle facilitaire zaken en zij heeft steeds meer taken gekregen.

1. Kunt u een korte beschrijving geven van uw vereniging

Vereniging met heel veel jeugdleden die op zaterdag spelen en ze het hoogste team speelt vierde klasse.

2. hoe kunt u de vereniging typeren qua karakter, betrokken, individueel, etc.

Ouderparticipatie blijft een probleem. Al zijn er veel trainers en vrijwilligers en dat zijn allemaal ouders. En die zijn opgeleid binnen de vereniging. Mensen kennen elkaar wel en gaan met elkaar om maar men komt niet echt voor de gezelligheid naar de club. Elke speler is ook wel vooral competitief ingesteld.

3. Hoeveel leden telt uw vereniging

De verhouding jeugd/senioren is 4/5 en 1/5 en het aantal leden is 533

4. Hoeveel mannelijke en vrouwelijke leden telt uw vereniging

Er zitten meer meisjes als jongens bij de jeugd ongeveer 40/60% en bij de senioren is dit 50/50 verdeeld.

a. is dit hetzelfde als voor vergelijkbare verenigingen
onbekend

b. hoe was dat vroeger
afgelopen acht jaar was dit ongeveer hetzelfde

c. heeft u daar een verklaring voor
onbekend

5. Hoe is de verdeling mannen/vrouwen binnen het bestuur.

Het bestuur telt vijf leden waarvan één vrouw

a. hoe is dat zo gekomen

Mensen worden gevraagd voor het bestuur en volgens haar ligt dit er niet aan of je man of vrouw bent. Wel zegt zij dat het wel altijd een vrouw is die zorgt voor de sfeer en eventueel een bloemetje meeneemt. Er heeft altijd wel een vrouw in het bestuur gezeten en er is "zelfs" ooit een vrouw voorzitter geweest. Mannen zijn altijd in de meerderheid geweest.

b. wat denkt u dat daar de reden van is

Vragen met betrekking tot maatschappelijke ontwikkelingen

6. Hoe ziet u het verband met de maatschappij en de sportvereniging

Je hebt als vereniging een voorbeeldfunctie en je probeert te laten zien hoe je wilt dat mensen met elkaar omgaan. Bovendien wil je ze leren om 'samen' iets te

bereiken. Vooral naar de kinderen wil je dat uitstralen, die leren weer sociale vaardigheden op de vereniging die hen helpen in de samenleving.

7. Denkt u dat maatschappelijke ontwikkelingen invloed hebben op de sportvereniging.

a. welke ontwikkelingen ziet u

agressie van kinderen maar ook van sommige ouders richting scheidsrechters. Maar dit gedrag wordt wel snel gecorrigeerd binnen de vereniging. Dit wordt ook vanuit de bond aangedragen. Dit heeft misschien wel met hockey te maken. Hockey is van oudsher toch een iets 'nettere' sport, en die 'morele code' blijft over het algemeen in stand.

Vandalisme en grof taalgebruik. Voor dat laatste zijn er boetes die de spelers zelf moeten betalen.

b. Wat is hun invloed op de sportverenigingen

Vragen met betrekking tot de positie van de vrouw.

8. Heeft u een bepaald beleid ten aanzien van vrouwen.

a. zo ja, wat is dit beleid dan

nee geen specifiek beleid

9. Hoe ziet u de invloed van de volgende ontwikkelingen op het aantal vrouwelijke leden en hun beleving van de sportbeoefening.

a. Veiligheid

Hockey is een hele veilige sport en deze vereniging is ook voor de leden heel veilig omdat men elkaar corrigeert en aanspreekt. Bijvoorbeeld jongeren die blowen worden aangepakt. Vanuit de buurt zijn er soms kleinere problemen met hangjongeren. Iedereen let op de omgeving en de club en "met elkaar maak je een veilige club".

De locatie ligt centraal en je kunt er prima op de fiets heen en dat doen ook veel leden en ouders.

Onveiligheid speelt wel maar niet echt binnen de club. Dat ligt meer per individu.

c. emancipatie

Doordat vrouwen meer zijn gaan werken hebben ze wel meer moeite om hieronder genoeg vrijwilligers te blijven werven. Daardoor hebben vrouwen ook minder tijd en is het moeilijker om een team bij elkaar te krijgen.

En ook de taakverdeling thuis speelt mee, als er dan kinderen zijn dan moet de vrouw daar voor zorgen en dan is er minder tijd om nog actief een sport te beoefenen.

d. veranderende normen en waarden

De vereniging is qua normen en waarden toch wel ouderwets en 'degelijk' en men belt op naar ouders. De meest 'extremen' blijven vanzelf weg. Bestuur en ouders letten erg op de kinderen en je kent elkaar en spreekt elkaar aan.

10. Hoe ziet u de invloed van de volgende ontwikkelingen op (eventuele) vrouwelijke bestuursleden

a. Veiligheid

Binnen de club is het ons kent ons en daarin is het altijd een veilige omgeving.

b. emancipatie

Het is voor de geïnterviewde goed te combineren nu de kinderen ouder zijn. Toen ze jonger waren kwam zij niet de deur uit. Verder ligt dat voor vrouwen en mannen volgens haar hetzelfde, je hebt allemaal je eigen afgebakende taak.

Er zijn wel bestuursleden die zich te goed voelden voor bijv. bardienst en dat meer voor vrouwen vonden.

Andere bestuursfuncties zijn helder en afgebakend in vergelijking met de hare. En daar zitten ook grote verschillen in. Bij haar functie wordt nog wel eens het een en ander toegevoegd.

c. veranderende zeden en moraal

dit is haar niet duidelijk

11. Heeft u wel eens gehoord van het glazen plafond

a. zo ja, laten definiëren

b. uitleggen

c. denkt u dat dit invloed heeft op het aantal vrouwelijke bestuursleden en hoe dan?

Dat denkt zij van niet en bestuursleden worden gekozen op basis van competenties

12. Denkt u dat u in de toekomst aanpassingen moet verrichten om voldoende vrouwen aan te trekken als lid van de vereniging?

Absoluut niet, niet nodig.

Mag ik u hartelijk bedanken voor dit interview

Interview VII

Interview met Maaïke Bunschoten, bestuurslid van basketbalvereniging Rotterdam Zuid (RZ) gehouden op 11 februari 2006.

Algemene vragen:

1. Kunt u een korte beschrijving geven van uw vereniging

RZ is een basketbalvereniging die al vijftig jaar bestaat en ze krabbelen weer overeind nadat ze erg veel leden zijn verloren in voorgaande jaren. Nu is er weer veel aandacht voor basketbal en daardoor neemt het ledenaantal weer toe.

Er zijn op dit moment ongeveer 35 senioren actief en de rest van de leden is jeugd.

Dit legt een grote druk op het aantal beschikbare mensen voor het kader omdat er zo weinig actieve oudere leden zijn.

2. hoe kunt u de vereniging typeren qua karakter, betrokken, individueel, etc.

Het is een vereniging waarbij gezelligheid een belangrijk onderdeel is. Verder is de vereniging erg ruimdenkend maar heeft normen en waarden, zoals respect voor elkaar, hoog in het vaandel. Het is een multiculturele vereniging en dat is redelijk uniek voor Rotterdam. De vereniging is min of meer een smeltkroes van alle culturen. Belangrijk is wel dat Nederlands de voertaal is. Dit komt mee met de sport die veel internationaler is dan bijv. korfbal en het heeft te maken met Rotterdam.

3. Hoeveel leden telt uw vereniging

De vereniging telt 215 leden op dit moment.

4. Hoeveel mannelijke en vrouwelijke leden telt uw vereniging

Bij de senioren zijn het alleen maar heren en bij de jeugd tellen ze ongeveer 15 meisjes en dat is dan van één team. De bedoeling is wel dat er volgend jaar nog een meisjesteam bij komt. Dit heeft mede te maken met het ontbreken van een damesteam waardoor er ook geen doorgroeimogelijkheden zijn vanuit de jeugd. Meisjes haken massaal af in de leeftijd van 15-18 jaar.

a. is dit hetzelfde als voor vergelijkbare verenigingen

b. hoe was dat vroeger

Vroeger waren er wel damesteams en die speelden zelfs eredivisie.

c. heeft u daar een verklaring voor

Vrouwen komen toch ook vooral om de sfeer en de gezelligheid en zodra er heel weinig vrouwen zijn dan spreekt dat minder aan.

5. Hoe is de verdeling mannen/vrouwen binnen het bestuur.

Er zijn vijf bestuursleden waarvan één vrouw. Zij is secretaris en uiteindelijk alles waar een gat valt dat vult zij op. Zij is helemaal bezeten van basketbal en als zij ergens voor gaat dan gaat zij er helemaal voor.

In het dagelijks bestuur zat eigenlijk nooit een vrouw

a. hoe is dat zo gekomen

Vragen met betrekking tot maatschappelijke ontwikkelingen

6. Hoe ziet u het verband met de maatschappij en de sportvereniging

De vereniging is een afspiegeling van de maatschappij en ze proberen voor iedereen open te staan. Alleen de verhouding mannen/vrouwen die is binnen de vereniging wat scheef verdeeld. Binnen de club staat iedereen voor elkaar klaar.

7. Denkt u dat maatschappelijke ontwikkelingen invloed hebben op de sportvereniging.

a. welke ontwikkelingen ziet u

Agressie en asociaal gedrag. Van spelers maar ook van ouders die bijv. het veld opkomen en de scheidsrechter aanvallen.

b. Wat is hun invloed op de sportverenigingen

Wordt hard tegenop getreden en men probeert uit te stralen dat dergelijk gedrag niet wordt getolereerd. Als je ziet dat twee kinderen met elkaar staan te vechten dan grijp je in en dan kan het me niet schelen van wie die kinderen zijn.

Vragen met betrekking tot de positie van de vrouw.

8. Heeft u een bepaald beleid ten aanzien van vrouwen.

Nee iedereen is gelijk en het zou fantastisch zijn als er meer vrouwen actief zouden worden binnen de vereniging.

Zij heeft in het begin wel meegemaakt dat andere culturen wel anders tegen vrouwen aankijken. Hierdoor heeft ze soms hard moeten werken om te worden geaccepteerd. Een voorbeeld was dat bij een training die zij moest geven alle jongens met de rug naar haar toe gingen staan omdat zij weigerden om door een vrouw te worden getraind. Hier ging zij hard tegenin en zorgde ervoor dat iedereen uiteindelijk vrolijk meetrainde. "Tja dan moet je wel even sterk in je schoenen staan. Maar nu is dat anders, ben ik gewoon één van de jongens."

Dit vereist wel doorzettingsvermogen en dat je niet gelijke wegloopt bij de minste tegenwerking.

9. Hoe ziet u de invloed van de volgende ontwikkelingen op het aantal vrouwelijke leden en hun beleving van de sportbeoefening.

a. Veiligheid

"Aan de meisjes wordt wel meer aandacht besteed als aan de jongens als ze ergens heen gaan. Want het is voor meisjes gewoon een rotleeftijd, ze ontwikkelen zich op allerlei plekken en er wordt naar hen gekeken. Ook zijn meisjes emotioneel anders en dat aspect trek ik me dan vooral aan omdat mannen hierin niet zo goed zijn." Zij is meer een gevoelsmens.

Voor elke vereniging met vrouwelijke (jonge) leden is het onontbeerlijk dat er een vrouw in het bestuur zit .

Ook als de meisjes naar een uitwedstrijd met het openbaar vervoer gaan dan heb je daar net iets meer zorg over. Of als een ouder opbelt dat hun dochter nog niet thuis is.

Hun locatie is gelukkig erg goed bereikbaar en centraal gelegen.

c. emancipatie

Je merkt wel dat meisjes liever met de jongens samenspelen dan in een apart team en ze vinden dat ze ook minstens even goed spelen als de jongens. Ze willen met dezelfde maat bal spelen als de jongens en dat was tien jaar geleden niet denkbaar.

d. veranderende normen en waarden

Binnen hun vereniging heersen strenge normen. Je mag pas meetrainen als het op school ook goed gaat en je dient je te houden aan de regels

10. Hoe ziet u de invloed van de volgende ontwikkelingen op (eventuele) vrouwelijke bestuursleden

a. Veiligheid

Je voelt je wel onveiliger en als er een groep hangjongeren voor de ingang staat dan gaat zij ook liever een straatje om. Maar dit weerhoudt haar er niet van om ergens niet heen te gaan. Ze is wel eens bedreigt.

b. emancipatie

Zij werkt fulltime en heeft een eigen bedrijf. En zij doet voornamelijk het huishouden en ze zitten allebei op de vereniging.

En ze merkt ook wel dat vrouwen minder geld hebben te besteden. Je merkt wel dat vrouwen op een gegeven moment zwanger worden en dan ben je ze kwijt, ze komen dan ook niet snel terug, terwijl mannen gewoon lekker blijven sporten.

11. Heeft u wel eens gehoord van het glazen plafond

a. zo ja, laten definiëren

b. uitleggen

c. denkt u dat dit invloed heeft op het aantal vrouwelijke bestuursleden en hoe dan?

Je merkt dat wel binnen de vereniging dat je als man serieuzer wordt genomen. Maar soms krijg je als vrouw iets toch net iets makkelijker voor elkaar.

12. Denkt u dat u in de toekomst aanpassingen moet verrichten om voldoende vrouwen aan te trekken als lid van de vereniging?

Alle randvoorwaarden zijn er en je kunt vrouwen niet dwingen om lid te worden

Met jongens is het iets makkelijker die zijn er altijd en bij meiden is er altijd wel eentje die iets heeft.

Ouders van jeugdleden zullen niet snel in het bestuur deelnemen. Die droppen hun kinderen en gaan dan naar huis. Vrouwen wassen de shirtjes.

Mag ik u hartelijk bedanken voor dit interview

Interview VIII

Interview met Paula Kranenburg bestuurslid van de Handbalvereniging Snelwiek gehouden op donderdag 16 februari 2006

Algemene vragen:

1. Kunt u een korte beschrijving geven van uw vereniging

Snelwiek is een oude vereniging die al sinds 1941 bestaat. Ze hebben verschillende dames en herenteams. De verhouding senioren/jeugd is ongeveer 3/5 om 2/5.

2. hoe kunt u de vereniging typeren qua karakter, betrokken, individueel, etc.

Het is een vereniging met een gezellig karakter maar er wordt zeker ook aandacht gegeven aan het competitieve element.

Ze merken echter wel aan alle kanten dat de betrokkenheid afneemt. Meer en meer dropen ouders hun kinderen en willen verder niet veel voor de vereniging doen.

Hierdoor zijn het altijd dezelfde mensen waar alles op aan komt en die de dingen moeten doen.

3. Hoeveel leden telt uw vereniging

Er zijn ongeveer 150 actieve leden en dat aantal neemt af. Vroeger waren dat er meer. Soms zie je een opleving als bij de olympische spelen handbal weer goed in beeld is. En zeker nu de NOS geen voetbalrechten meer heeft en andere sporten gaat uitzenden, waaronder handbal, hopen ze dat dit leidt tot meer aandacht voor de sport en zo meer leden die zich aanmelden.

4. Hoeveel mannelijke en vrouwelijke leden telt uw vereniging

Ongeveer 60 vrouwelijke leden en 90 mannelijke leden.

a. is dit hetzelfde als voor vergelijkbare verenigingen

b. hoe was dat vroeger

Je merkt dat het aantal vrouwenteams afneemt. Vroeger waren er meer vrouwen lid.

c. heeft u daar een verklaring voor

Vrouwen zijn meer gaan werken

5. Hoe is de verdeling mannen/vrouwen binnen het bestuur.

Er zijn zeven bestuursleden waarvan vijf vrouwen en twee mannen.

a. hoe is dat zo gekomen

In het verleden waren er veel meer mannen

b. wat denkt u dat daar de reden van is

Doordat vrouwen in de VUT gaan en hierdoor veel tijd overhebben.

Vragen met betrekking tot maatschappelijke ontwikkelingen

6. Hoe ziet u het verband met de maatschappij en de sportvereniging

Je ziet de normen en waarden uit de maatschappij terug binnen de vereniging en zo zie je dus ook agressie terug binnen de vereniging. Bijvoorbeeld een vriend van een speelster die gaat vechten met een speler. 7. Denkt u dat maatschappelijke ontwikkelingen invloed hebben op de sportvereniging.

a. welke ontwikkelingen ziet u en wat is hun invloed op de sportverenigingen

Agressie en je ziet het afnemende fatsoen terug binnen de vereniging, mensen gooien hun rotzooi achter zich op de grond. Ook vandalisme is een probleem.

Vragen met betrekking tot de positie van de vrouw.

8. Heeft u een bepaald beleid ten aanzien van vrouwen.

Nee iedereen is gelijk en wordt gelijk behandeld.

9. Hoe ziet u de invloed van de volgende ontwikkelingen op het aantal vrouwelijke leden en hun beleving van de sportbeoefening.

a. Veiligheid

Is van geen invloed omdat het veld redelijk centraal ligt binnen de wijk en de meeste wedstrijden en trainingen zijn overdag. Ook binnen de vereniging is het veilig, omdat het een familiesport is en iedereen op elkaar let.

c. emancipatie

Volgens haar wil ook de moderne vrouw nog steeds sporten ongeacht of ze werkt of kinderen heeft.

d. veranderende normen en waarden

Het afgenomen fatsoen heeft wel zijn invloed op leden en op de beleving van de sfeer en de sport.

10. Hoe ziet u de invloed van de volgende ontwikkelingen op (eventuele) vrouwelijke bestuursleden

a. Veiligheid

Geen issue iedereen rijdt met elkaar mee en gaat normaal met elkaar om zeker met meerdere bestuursleden

b. emancipatie

Bestuurswerk komt toch neer op de oudere leden omdat jongere vrouwen inderdaad moeten werken of de zorg voor kinderen hebben.

c. veranderende zeden en moraal

zie vorige vraag antwoord c

11. Heeft u wel eens gehoord van het glazen plafond

c. denkt u dat dit invloed heeft op het aantal vrouwelijke bestuursleden en hoe dan? Speelt niet. De vrouwen die echt in het bestuur willen komen er ook wel in. Het ligt meer aan je mentaliteit.

Als je het echt wilt dan moet je wel je huishouden en gezin op de tweede plaats zetten.

12. Denkt u dat u in de toekomst aanpassingen moet verrichten om voldoende vrouwen aan te trekken als lid van de vereniging?

Niet specifiek. Ze hopen nu wel dat ze door een jonge vrouwelijke voorzitter meer vrouwen aan te trekken door de uitstraling die dat heeft.

Mag ik u hartelijk bedanken voor dit interview

Interview IX

Interview met Inge Ligthart, voorzitter van hockeyvereniging OMHC, gehouden op donderdag 16 februari 2006 in Rotterdam.

Algemene vragen:

Heeft u er bezwaar tegen als ik dit gesprek opneem, voor verdere verwerking?

1. Kunt u een korte beschrijving geven van uw vereniging

Wij zijn een hockeyvereniging die de laatste jaren een grote aanwas van leden heeft gekend. Ze zijn gegroeid van ongeveer 350 leden naar 500 leden op dit moment. Binnenkort gaat de club verhuizen naar een nieuwe locatie. Deze groei zal zich doorzetten omdat hockey een groeiende sport is en omdat zij zich gaan vestigen in een groeiende nieuwbouwwijk.

OMCH speelt nu 3^e klasse en staat op het punt om te promoveren naar de 2^e klasse. Qua omvang is deze club ongeveer de vijfde in Rotterdam.

Inge heeft van jongsaf aan gehockeyd

2. hoe kunt u de vereniging typeren qua karakter, betrokken, individueel, etc.

Het is een familievereniging met een recreatief karakter. Maar waar er mogelijkheden zijn dan wordt er zeker geselecteerd en is men zeer competitief ingesteld.

Als er bijvoorbeeld echte toppers zijn dan zullen die toch al snel naar een grotere club gaan.

3. Hoeveel leden telt uw vereniging

De vereniging telt ongeveer 500 leden, waarvan ongeveer $\frac{1}{4}$ deel senioren en $\frac{3}{4}$ deel jeugdleden.

4. Hoeveel mannelijke en vrouwelijke leden telt uw vereniging

De vereniging telt ongeveer evenveel vrouwelijke als mannelijke leden.

b. hoe was dat vroeger

Is altijd ongeveer zo geweest

5. Hoe is de verdeling mannen/vrouwen binnen het bestuur.

Er zijn zes bestuursleden en daarvan zijn vijf mannen en één vrouw.

a. hoe is dat zo gekomen en wat denkt u dat daar de reden van is

Mensen hebben een grote schroom om zich aan te bieden omdat ze niet weten of ze goed genoeg zijn en aan de andere kant zijn niet veel mensen bereid om een longterm comittment aan te gaan.

Verder moeten mensen natuurlijk wel verstand hebben van hockey en niet alleen maar van goede wil zijn.

Bij deze vereniging mag de voorzitter pas stoppen als er een opvolger is gevonden en zij is er min of meer ingerold omdat men wel capaciteiten zag en haar daarom gevraagd heeft.

Inge wil wel zeker weten dat haar taken goed worden overgedragen en dat haar opvolger niet opnieuw het wiel hoeft uit te vinden. Als dit gelukt is dan is ze van plan om er aan het eind van dit jaar mee te stoppen.

Inge ziet ook duidelijk bij vrouwen meer onzekerheid om deel te nemen aan het bestuur omdat ze niet zeker weten of ze dat wel goed kunnen.

Vragen met betrekking tot maatschappelijke ontwikkelingen

6. Hoe ziet u het verband met de maatschappij en de sportvereniging

Onder andere in de maatschappij zie je minder vrouwen in hogere bestuursfuncties en dat zie je terug in de sportvereniging. Deze is in die zin een afspiegeling van de maatschappij.

Hierbij speelt mee dat vrouwen vaak een "te groot" verantwoordelijkheidsgevoel hebben. Hierdoor vragen zij zich af hoe ze alles kunnen combineren. Want ze willen en werken en het huishouden doen en ook nog een goed moeder zijn. Hierdoor staan ze het zichzelf soms niet toe om ook nog tijd te besteden aan een bestuursfunctie

Vrouwen durven zich ook minder goed naar voren te schuiven en op de voorgrond te treden. Dit zijn redenen waarom er heel veel vrouwen in commissies zitten maar bijna niet in het bestuur.

Mannen zie je nog wel eens zogenaamd "haantjesgedrag" vertonen terwijl vrouwen binnen het bestuur alleen maar hun uiterste best doen om hun werk goed te verrichten.

7. Denkt u dat maatschappelijke ontwikkelingen invloed hebben op de sportvereniging..

a. welke ontwikkelingen ziet u en wat is hun invloed op de sportverenigingen

Binnen hockey leren kinderen normen en waarden en let iedereen op elkaar. De vereniging is een soort afspiegeling van de maatschappij al is de vereniging wel een heel erg beschermde omgeving. Niet alles wat zich in de maatschappij afspeelt speelt zich ook hier af omdat de hockeyvereniging voornamelijk een 'autochtone, blanke' vereniging is.

De mondigheid van jeugd zie je terug op het hockeyveld. Hiervoor is een campagne vanuit de bond opgestart over hoe je, je dient te gedragen.

Je ziet ook dat veel mensen iets vinden van bepaald gedrag maar dat het een enkeling is en altijd dezelfde die er daadwerkelijke iets van zegt. Dus de verharding van de maatschappij zie je ook hierin terug.

Wat je ook terug ziet bij hockey is dat de sport toch over het algemeen wordt beoefend door de iets hoger opgeleide mensen in de samenleving en hierdoor heb je soms 'enorm over het paard getilde' kinderen.

Vragen met betrekking tot de positie van de vrouw.

8. Heeft u een bepaald beleid ten aanzien van vrouwen.

Nee absoluut niet, het is zelfs zo dat in veel commissies de mannen juist ontbreken of erg gemist worden.

9. Hoe ziet u de invloed van de volgende ontwikkelingen op het aantal vrouwelijke leden en hun beleving van de sportbeoefening.

a. Veiligheid

De sport en de vereniging is volkomen veilig. Het speelt ook zeker in Ommoord een stuk minder mensen voelen zich hier minder onveilig dan in Rotterdam. Er is altijd wel iemand te vinden om samen mee naar de vereniging te gaan.

c. emancipatie

Vrouwen die in het dagelijks leven werken die zullen ook in de sportvereniging die verantwoording nemen om in het bestuur te gaan en andersom zullen vrouwen die in het dagelijks leven niet een prominente plaats innemen, dit ook niet zoeken binnen een sportbestuur.

d. veranderende normen en waarden

Je ziet dat mensen meer op zichzelf gericht zijn en dat de maatschappij verhard. En dat zie je terug binnen de club. Vrouwen zijn over het algemeen iets lijdzamer dan (jonge) mannen. Maar over het algemeen hebben afnemende normen en waarden geen invloed binnen de club op specifiek vrouwen.

10. Hoe ziet u de invloed van de volgende ontwikkelingen op (eventuele) vrouwelijke bestuursleden

a. Veiligheid

Zij merkt geen invloed. Zij blijft niet thuis omdat ze zich soms niet veilig voelt.

b. emancipatie

Vrouwen zijn mondiger geworden en Inge heeft het voorzitterschap op zich genomen omdat ze, als ze dan iets moest doen, liever had dat het goed gebeurde. "En ja dan kun je het beter zelf doen".

c. veranderende zeden en moraal

geen invloed

11. Heeft u wel eens gehoord van het glazen plafond

a. zo ja, laten definiëren

b. uitleggen

c. denkt u dat dit invloed heeft op het aantal vrouwelijke bestuursleden en hoe dan?

Dit speelt zeer zeker ook binnen de sportvereniging. Inge gelooft dat dit er is alleen zij laat zich er niet door belemmeren.

In het algemeen zullen veel mannen ook mannen om zich heen verzamelen. Ook is het voor mannen nog steeds minder geaccepteerd dat je minder gaat werken omdat je een kind hebt. Dit soort zaken houden het glazen plafond in stand.

Binnen een vereniging ben je blij als er iemand is maar in het bestuur moet je toch in het openbaar durven/kunnen spreken en veel vrouwen die overdag thuis zijn kunnen of durven dat eenvoudig niet.

Ze hebben die ambitie niet want anders hadden ze dat ook wel in het dagelijks leven in de praktijk gebracht.

Vrouwen zullen om hun eigen onzekerheid te maskeren bij stoppen aanvoeren dat ze het niet (meer) leuk vinden, bij mannen heet dit geen tijd.

Verder is het volgens Inge zo dat hoe meer je doet, tot hoe meer je in staat bent. Dus ook voor vrouwen is werken en bestuur goed te combineren. Dit is dus een kwestie van keuzes maken. Je stelt je prioriteiten en dan zie je ook resultaat als je ergens bewust voor kiest. Je ziet een gestructureerde vereniging.

Op een vereniging kun je echter wel oeverloos 'zeiken' zonder dat ze hier verantwoordelijkheid voor hoeven nemen. Omdat mensen vrijwillig meedoen kun je ook moeilijk eisen aan ze stellen.

Als vrouw ga je niet zo snel in het bestuur met hele kleine kinderen, je wilt je kinderen ook gewoon zien. Hierdoor zijn vrouwen pas beschikbaar voor het bestuur vanaf een jaar of 35.

Machtsrelaties, afhankelijkheid en seksuele intimidatie kent ze wel uit de maatschappij maar in de sportbesturen ontbreekt deze machtspositie omdat je op ieder moment eruit kunt stappen.

De vraag die Inge zich stelt is: "waarom zijn er zo weinig vrouwen met ambitie?" Er zijn wel omstandigheden maar volgens haar staan vrouwen hun eigen emancipatie in de weg.

Met meer vrouwen in bestuursfuncties zou de wereld er wel anders uitzien, in ieder geval meer kleurrijker. Het is wel zo dat hoe hoger je komt op de maatschappelijke ladder hoe harder de wereld in elkaar zit.

"Een vrouw werkt keihard om te doen wat er gedaan moet worden en een man werkt even hard om te laten zien dat datgene door hem is gebeurd".

Maar je hoeft niet heel goed te zijn als vrouw om daar te komen dus dat kunnen meer vrouwen. Alleen hebben ze soms dat zekerheidsgevoel niet.

Mag ik u hartelijk bedanken voor dit interview

Interview X

Interview met Bep Timmer, programmamedewerker Vrijwilligersbeleid, Sportiviteit & Respect gehouden op 20 februari 2006 te Amersfoort.

Waar houdt u zich in uw werk mee bezig?

De NCSU is een levensbeschouwelijke organisatie die zich bezighoudt met advisering en ondersteuning van gemeenten op het gebied van sport. Met als thema's: waarden en normen, financieel beleid, etc. De stichting belicht meer de maatschappelijke kant van de sport.

Wat speelt is er actueel rond de positie van vrouwen in de sport(verenigingen)?

Je ziet dat een gedifferentieerd samenstelling van een bestuur waarin vrouwen vanuit hun achtergronden en kwaliteiten plaats nemen dat, dat het meest succesvolle bestuur is. Alhoewel gezegd moet worden dat diversiteit natuurlijk verder gaat dan alleen vrouwen, dit omvat ook mensen die cultureel verschillen.

Om dit te bereiken heeft Bep Timmer samen met anderen een cursus ontwikkelt om meer vrouwen betrokken te maken, te werven en in te zetten in sportverenigingen en sportbesturen. En om deze vrouwen te behouden voor je sportvereniging

Er zijn wel heel veel vrouwen actief in de sportvereniging maar veelal op weinig invloedrijke posities en vaak zijn het de stereotype plekken waar vrouwen actief zijn, achter de bar, shirtjes wassen, etc. Daar is niets mis mee maar als je ziet dat het aantal vrouwelijke sporters gelijk is dan moet je dat ook terug zien in de afspiegeling in het kader en daar schort het nog vaak aan.

Vanuit het verleden zijn sportbesturen veelal mannenbolwerken met incidenteel een vrouw op een 'stereotype' functie zoals secretaris of algemeen lid.

Als je vanuit een diversiteitsgedachte kijkt naar opvolgers binnen het bestuur dan ga je anders zoeken.

Het heeft ook met de soort sport te maken als je een gemengde sport hebt dan zie je ook meer vrouwen in het bestuur, maar bij voetbal kom je dat bijvoorbeeld absoluut niet tegen. Het hangt er van af hoe groot de cultuurverschillen binnen een sport zijn en hoe stereotype er gedacht wordt over de soort sport.

Als je in een bestuur plaatsneemt dan ben je daar 15 á 20 uur in de week mee kwijt. En vaak zie je dat de rolverdeling binnen gezinnen zodanig is dat de vrouw het huishouden doet en dus geen tijd heeft voor bestuursfuncties. Je zou daarvoor kunnen afspreken om minder lang te vergaderen of op andere tijdstippen.

Dus vrouwen willen wel in het bestuur maar het is vaak niet aantrekkelijk of realiseerbaar voor veel vrouwen. Wil je dit veranderen dan moet je de cultuur veranderen.

En in die taakverdeling thuis zie je ook dat vrouwen niet goed genoeg voor zichzelf opkomen om dat goed te regelen."Je moet dat gewoon even goed afspreken en dan regelen"

Ook als je kijkt in de maatschappij dan zie je dat alles als vrouw haalbaar is maar dat je wel drie keer zo goed je werk moet doen en aan bepaalde voorwaarden moet voldoen om dat te bereiken.

“Je ziet nog steeds dat als er iets mis gaat dat ze dan niet zeggen, iemand heeft niet voldoende kwaliteiten maar, waarom laat je dat dan ook een vrouw doen. Er wordt gelijk gegeneraliseerd en er ligt een enorme druk op je als vrouw om het goed te doen want anders worden tien jaar lang de vrouwen na jou er op aangekeken.” Ook bij een vrouw als scheidsrechter of als bestuurslid speelt dit mee. De ene vrouw die dit doet vertegenwoordigt daarmee alle vrouwen.

Vrouwen willen vaak ook te veel, ze willen voorzitter zijn, moeder zijn een goede partner zijn en nog nevenfuncties doen en al die dingen willen ze ook nog heel goed doen, dat zul je moeten loslaten als je als vrouw verder wilt komen. “Vrouwen moeten veel secuurder met hun tijd omgaan dan mannen”

Mannen stappen gauw naar voren met iets van dat kan ik wel, terwijl vrouwen voorzichtiger zijn en willen weten wat ze dan precies moeten doen en zich afvragen of ze daar wel goed genoeg voor zijn. Vrouwen hebben ook een hele andere stijl van leiding geven, waardoor ze soms ook minder tijd nodig hebben voor bestuursfuncties dan 25 uur. Juist dat laatste vinden veel mannen toch ook wel heel interessant naar de buitenwereld toe.

Hebben Vrouwen minder ambitie dan mannen?

Je moet je afvragen wat is ambitie. Als je dat invult vanuit de ‘mannelijk’ functie-eisen dan zie je dat vrouwen achterlopen. Maar vrouwen zijn juist vaak meer ‘onzichtbaar’ hard aan het werk, zo werken zij bijvoorbeeld rustig thuis heel veel uit zonder dat iemand dat ooit ziet. Dus ze willen juist wel alleen loopt dat minder in het oog. Het staat of valt met je ideeën over leiderschap. Als je dat ziet in termen van macht en tijd dan blijf je op die manier onbewust altijd mannen selecteren.

Wat is volgens u de invloed van vervagende Normen en Waarden op de positie van de vrouw? (denk aan afnemende fatsoensnormen en het beeld van de vrouw)

Je ziet wel dat verruwing van omgangsvormen, zoals zichtbaar in de maatschappij, ook binnen de sport zijn intrede doet. Ook fysiek en verbaal geweld richting medespelers en scheidsrechters. Het heeft ook alles te maken met de soort sport. Als je als vrouw bij rugby of voetbal coach wordt dan wordt je geconfronteerd met andere waarden en normen. Binnen dit soort stereotype sporten heerst nog steeds het beeld dat agressie, fysiek geweld, strijd echt mannelijk is en dat resulteert soms in misdragingen.

Je ziet in de media hoe een vrouw hoort te zijn en dat strijdt vaak met de realiteit.

*Wat is volgens u de invloed van Veiligheid op de positie van vrouwen
Objectieve en subjectieve veiligheid is daar verschil in*

Bijvoorbeeld locatie heeft extra effect op vrouwen, die kunnen zich daardoor onveilig voelen, zeker als scheidsrechter. Mannen hebben altijd hun zogenaamde ‘fysiek’ mee en hierdoor voel je, je als vrouw ook minder gauw veilig.

Wat is volgens u de invloed van Emancipatie op de positie van vrouwen

-vrouw en het eerste kind

Je wordt juist in deze periode gevraagd voor het bestuur. Hier zit overigens ook een groot verschil in. Mannen worden wat bestuursfuncties betreft, op de voet gevolgd, terwijl er bij vrouwen veel minder op wordt gelet.

Je moet oppassen dat je er niet stereotype van uit gaat dat je na de geboorte en opvoeding van je kind niets meer gaat of kunt doen.

-Arbeidsparticipatie van vrouwen

Dit heeft niet tot gevolg dat vrouwen minder tijd over hebben voor de sportvereniging. Actieve mensen hebben ook meer tijd en weten daar effectiever mee om te gaan.

-Taakverdeling binnen het gezin

Vrouwen doen nog steeds veel van het huishouden en dat is gewoon stom van vrouwen. Dat moeten ze veranderen dat zit ook in de overtuiging van vrouwen zelf.

Pas als het eerste kind er is dan moet er vaak nog over worden nagedacht wat de taakverdeling is

-Inkomen

Voor alles wat je wil is een oplossing, maar ook hier geldt weer dat je als vrouw altijd weer een extra drempel moet nemen.

Interview XI

Interview met Marjan Potuyt, leidinggevende binnen de dienst Sport en Recreatie (SenR), gehouden op 21 februari 2006 te Rotterdam

Waar houdt u zich in uw werk mee bezig?

SenR is een servicepunt dat het sportbeleid van de gemeente Delfshaven uitvoert. Zij bieden jeugd en school sport clinics. Als kinderen dan enthousiast zijn georden dan kunnen ze vervolgens lid worden van een sportvereniging. In Delfshaven is het probleem dat er bijna geen sportverenigingen zijn.

Verder houden zij zich bezig met buurtsport op pleinen en in gymlokalen. En zij proberen een competitie in het voetbal op te starten om zo de vereniging te vervangen en zo de normen en waarden die je leert op een sportvereniging toch bij te brengen aan de jeugd.

Marjan coördineert deze projecten en geeft leiding aan een achttal mensen.

Wat speelt is er actueel rond de positie van vrouwen in de sport(verenigingen)?

In Delfshaven zijn er weinig vrouwen en meisjes die sporten mede doordat dit vanuit thuis niet wordt gestimuleerd of zelfs tegengewerkt.

Marjan denkt dat er over het algemeen meer mannen sporten dan vrouwen en mannen blijven meer sporten ook als ze een kind krijgen. Jonge meisjes gaan nog niet in het bestuur en veel oudere vrouwen zullen niet in een sportbestuur gaan omdat ze zelf niet meer actief zijn in de sport.

Omdat er dan meer door mannen wordt gesport dan hebben die juist ook weer meer binding met de club.

Een doorsnee huisvrouw zal niet zo snel in een sportbestuur plaats nemen. Je moet ook je vaardigheden hebben en ja als in de maatschappij maar één op de vier vrouwen in de hogere functies zit dan heb je als vrouw minder mogelijkheden om die ervaring op te doen.

Welke maatschappelijke ontwikkelingen ziet u die van invloed zijn op de positie van de vrouw.

Vrijwilligerswerk onder allochtonen is eigenlijk een onbekend gegeven. Dus allochtonen ouders participeren absoluut niet bij een sportvereniging.

In Delfshaven tref je nauwelijks vrouwen aan in sportverenigingen. Er is wel behoefte aan sport in de vorm van laagdrempelige bewegingsoefeningen die plaatsvinden in buurthuizen.

Van huis uit krijgen deze vrouwen het verhaal mee dat ze wel mogen sporten als er maar geen mannen bij zijn.

Wat is volgens u de invloed van vervagende Normen en Waarden op de positie van de vrouw (denk aan afnemende fatsoensnormen en het beeld van de vrouw) ?

Volgens Marjan zie je juist dat veel meisjes in Delfshaven bijvoorbeeld op streetdance of iets dergelijks zitten. Dit doen ze onder andere om hun "vrouw zijn te

profileren". Het is eerder zo dat de 'nettere' meisjes juist op een sportvereniging zitten.

*Wat is volgens u de invloed van Veiligheid op de positie van vrouwen
Objectieve en subjectieve veiligheid is daar verschil in*

Marjan denkt dat dit zeker speelt. Ook 's avonds zie je bijna geen vrouwen sporten en wel mannen. Je gaat toch ook minder makkelijk 's avonds naar een afgelegen sportterrein.

Hierbij speelt ook mee dat het ook 'cultureel' bepaald is. Vrouwen worden in onze maatschappij ook al van jongsafaan voorgehouden dat je niet alleen ergens heen mag gaan, en dat je goed moet uitkijken. Er wordt een man nooit aangeboden om met hem mee te gaan om hem thuis te brengen, terwijl dit bij vrouwen bijna altijd het geval is.

*Wat is volgens u de invloed van Emancipatie op de positie van vrouwen
Vijf aandachtsgebieden*

-vrouw en het eerste kind

Mannen blijven gewoon sporten en hoeven niet te stoppen met hun sport en voor vrouwen geldt dit niet. Zij moeten sowieso hun sportieve activiteiten tijdelijk staken en het is vaak maar de vraag of ze daarna nog weer actief aan de slag gaan.

Juist in Delfshaven

-vrouwen en onderwijs

Zij denkt dat dit wel positief kan zijn. Vrouwen die hoger opgeleid zijn hebben toch vaak meer affiniteit met sport.

-arbeidsparticipatie van vrouwen

Alleenstaande vrouwen worden, nadat hun kinderen ook maar iets ouder zijn, door allerlei instanties gemaand om zichzelf verder te ontwikkelen en om meer te gaan werken. Hierdoor komt sporten überhaupt niet in beeld.

-taakverdeling binnen het gezin

Zeker in Delfshaven hebben vrouwen geen tijd voor een sportvereniging omdat ze vaak voor (een groot aantal) kinderen moeten zorgen.

-inkomen

Dat speelt zeker mee. Ze hadden in Delfshaven een sportpas en die werd voornamelijk door vrouwen gebruikt om de contributie te verlagen. En ja zeker als je niet bekend bent met het fenomeen sportvereniging, dan is dat wel het laatste waar je, je spaarzame centen aan uitgeeft. Er zijn gelukkig wel veel subsidies aanwezig om dit op te vangen maar veel vrouwen zien ook vaak door de bomen het bos niet meer zien.

In het algemeen zie je in de media wel dat mannen centraal staan in de sport. Als je op tv "de sporter" ziet dan is dat bijna altijd een man. Ook de inkomens van vrouwelijke sporters lopen achter. Vanuit de bonden is dit ook van oudsher hetzelfde probleem. In alle sporten hoeven vrouwen een kleinere afstand af te leggen.

Heel langzamerhand komt er wel meer acceptatie voor vrouwelijke prestaties en vrouwen mogen zich daarvoor ook wel eens wat vaker op de borst kloppen.

In Nederland loopt het aantal sportverenigingen terug en daardoor loopt het aantal vrouwen in een sportbestuur ook terug.

Interview XII

Interview met Melina Potter speelster van OZC, gehouden op 2 maart 2006 te Rotterdam

Algemene vragen:

Melina is moeder van een kind dat speelt bij OZC, verder is ze betrokken bijtal van projecten die binnen OZC worden opgezet, zoals evenementen en toernooien. Zelf heeft ze altijd in het eerste team gespeeld en nu speelt zij in het tweede. Zij is ook trainer van de jeugd.

1. Kunt u een korte beschrijving geven van uw vereniging

Zie het interview met Albert Groeneveld

2. hoe kunt u de vereniging typeren qua karakter, betrokken, individueel, etc.

Het is een vereniging waarbinnen iedereen met elkaar optrekt, je sociale leven speelt zich voor een groot deel rond en binnen de vereniging af.

3. Hoeveel leden telt uw vereniging

Zie interview met Albert Groeneveld

4. Hoeveel mannelijke en vrouwelijke leden telt uw vereniging

Zie interview met Albert Groeneveld

5. Hoe is de verdeling mannen/vrouwen binnen het bestuur.

Zie interview met Albert Groeneveld

Vragen met betrekking tot maatschappelijke ontwikkelingen

6. Hoe ziet u het verband met de maatschappij en de sportvereniging

De sportvereniging is de maatschappij in het klein. Waarden en normen die in de maatschappij spelen zie je hier weer terug. Die moet je samen delen. In een vereniging moet je met elkaar werken voor het voortbestaan van de vereniging. Ook ouderen spelen hierbij een rol.

7. Denkt u dat maatschappelijke ontwikkelingen invloed hebben op de sportvereniging. Welke ontwikkelingen ziet u en wat is hun invloed op de sportverenigingen?

Verharding in de maatschappij en een bepaalde mentaliteit van: iedereen leeft voor zichzelf. Hierdoor is het ook veel moeilijker om vrijwilligers te krijgen. Je ziet ook bij sommige ouders, die hun kind droppen op de vereniging en die verder ook niets willen doen.

Vragen met betrekking tot de positie van de vrouw.

8. Heeft u een bepaald beleid ten aanzien van vrouwen.

Het mooie van korfbal is dat iedereen gelijk is en er geen onderscheid is. Je past wel je spel aan op de fysieke verschillen tussen mannen en vrouwen.

9. Hoe ziet u de invloed van de volgende ontwikkelingen op het aantal vrouwelijke leden en hun beleving van de sportbeoefening.

a. Veiligheid (op de vereniging en in je woonomgeving)

Het heeft zeker invloed en dan voor al bij de jeugd. Er zijn een aantal incidenten geweest dat meisjes alleen lastig werden gevallen. En dat zie je toenemen. Het heeft heel erg te maken met het feit of je een auto tot je beschikking hebt of niet.

c. emancipatie

Het later krijgen van je eerste kind heeft grote invloed op de sportvereniging. Namelijk in het feit dat je langer door kunt gaan met het korfballen. Maar ook kinderen komen pas op latere leeftijd met de sport in aanraking.

Vrouwen worden steeds beter opgeleid. Daardoor hebben ze minder tijd over voor taken binnen de vereniging.

Vrouwen werken steeds meer en dat heeft invloed in de zin dat je beter over je keuzes moet nadenken maar de betrokkenheid met de sportvereniging neemt daardoor niet af.

De scheve taakverdeling binnen het gezin zorgt ervoor dat vrouwen extra belast zijn met huishoudelijke taken. Hierdoor hebben zij veel minder tijd voor het bestuur. En het hangt erg af van de instelling van de individuele vrouw. Vrouwen zien wel eerder het 'werk' liggen

Vrouwen hebben minder te besteden en daar is aandacht voor en daar is altijd iets op te vinden.

c. veranderende normen en waarden

Dat speelt in het algemeen en dat heeft niets met de vereniging te maken.

10. Heeft u ambities om aan het bestuur deel te nemen?

Melina is meerdere keren gevraagd voor het bestuur maar zij zag geen kans dit met haar werk, haar gezin en de huidige taken binnen de sportvereniging te combineren. Zij wil boven alles een goede moeder zijn. En je wilt alles even goed doen en dan ga je jezelf overvragen.

Mannen vinden het ook wel heel belangrijk om aanzien te hebben d.m.v. een bestuursfunctie en vrouwen willen het eerder goed doen. Op vrouwen wordt ook veel meer gelet als ze in het bestuur zitten dan op mannen. "De meeste vrouwen ambiëren het voorzitterschap niet, en waarom niet? Het kost gewoon veel tijd en je zit niet te wachten op al dat gezeur aan je hoofd". Mensen komen alleen maar met de negatieve vragen en er "valt natuurlijk geen eer aan te behalen voor een vrouw".

Mag ik u hartelijk bedanken voor dit interview

Interview XIII

Interview met Monique Krommenhoek, speelster en voorzitter van Snelwiek. Gehouden op 11 maart 2006 te Rotterdam

Algemene vragen:

Monique is voorzitter van Snelwiek en heeft een werkweek waarin ze vier dagen in de week werkt bij Sociale zaken en werkgelegenheid Rotterdam en heeft daar leidinggevende taken. Ze is het gewend om in het openbaar te spreken en dat men haar vaak naar voren schuift om iets te zeggen. Verder traint ze nog een meisjesteam. Elke week is ze wel vier uur kwijt aan bestuurszaken. Ze speelt ook nog zelf in een team. Ze werken met een duofunctie als voorzitter.

Ze is gevraagd en wilde toen eerst goed weten wat de functie precies inhield voordat ze de functie aannam.

Het is de eerste keer in de geschiedenis van de club dat er een vrouw voorzitter is. Vrouwen blijven over het algemeen liever wat in de luwte. "vrouwen zijn gewoon wat schuwer en treden daarom liever niet op de voorgrond". De verdeling van man en vrouw in de maatschappij van vroeger speelt nu ook nog mee.

"Wij vrouwen vallen vaak in dezelfde valkuil" Zo gaan vrouwen vaak mee met het denken in stereotype rolverdelingen en merk je dat je voor een secretaris toch weer op zoek gaat naar een vrouw.

"Je ziet het bij de andere voorzitter, die vindt zichzelf heel belangrijk, dat zie je toch vaak bij mannen".

1. Kunt u een korte beschrijving geven van uw vereniging

Snelwiek is een gezellige vereniging die haar leden uit de hele regio betreft. Het is echt een kwestie van families waarin het van opa op vader op kind overgaat. Er wordt wel gestreefd naar een hoog niveau. Hiertoe hebben zij een samenwerkingsverband opgezet met andere handbal verenigingen om samen een topteam neer te zetten.

2. hoe kunt u de vereniging typeren qua karakter, betrokken, individueel, etc.

Zie interview met Paula Kranenburg

3. Hoeveel leden telt uw vereniging

Zie interview met Paula Kranenburg

4. Hoeveel mannelijke en vrouwelijke leden telt uw vereniging

Zie interview met Paula Kranenburg

5. Hoe is de verdeling mannen/vrouwen binnen het bestuur.

Zie interview met Paula Kranenburg

Vragen met betrekking tot maatschappelijke ontwikkelingen

6. Hoe ziet u het verband met de maatschappij en de sportvereniging

De maatschappij verhard enorm en de sportvereniging is daarin juist de positieve uitzondering. Op een vereniging leer je normen en waarden en een vereniging is

voor veel kinderen een soort redding. Kinderen bewegen te weinig en er wordt zoveel aangeboden op tv, je moet erg opletten en je kind prikkelen met andere dingen zoals sport. Kinderen leren daar met elkaar omgaan.

7. Denkt u dat maatschappelijke ontwikkelingen invloed hebben op de sportvereniging. Welke ontwikkelingen ziet u en wat is hun invloed op de sportverenigingen

Individualisme is een groot probleem het is verschrikkelijk moeilijk om mensen ergens warm voor te krijgen en te zorgen dat ze vrijwillig iets voor de vereniging willen doen.

Vragen met betrekking tot de positie van de vrouw.

8. Heeft u een bepaald beleid ten aanzien van vrouwen.

Nee iedereen is gelijk. Wat je wel ziet is dat meisjes massaal afhaken op jongere leeftijd. Ze gaan met hun vriendjes mee en interesseren zich niet meer voor de sport. Andere dingen worden belangrijker in de pubertijd en dit geldt dus niet voor jongens.

9. Hoe ziet u de invloed van de volgende ontwikkelingen op het aantal vrouwelijke leden en hun beleving van de sportbeoefening.

a. Veiligheid

Als je met het openbaar vervoer moet komen kan dat lastig zijn, je wordt als jonger meisje toch soms lastig gevallen. En in het einde van het seizoen laat je de groep meisjes geen rondje 'zuiderpark' meer rennen, voor jongens is dat geen probleem.

b. emancipatie

"Als vrouw in het bestuur steek je wel je nek uit" Oudere leden in de vereniging hadden zo wel hun bedenkingen bij Monique als vrouwelijke voorzitter. "Je moet als vrouw iets meer doen om voor vol te worden aangezien".

c. veranderende normen en waarden

In de metro zie je bepaalde mannen die je met hun ogen kunnen uitkleden. "zij kunnen op een hele nare manier een onveilig gevoel creëren". Iemand wordt soms om niets in elkaar geslagen. En daar zijn vrouwen toch iets gevoeliger voor. Ook in taalgebruik zie een stuk verruwing terug.

Je merkt ook een heleboel agressie maar je ziet dat normen en waarden er soms voor zorgen dat iemand dan inhoudt omdat hij geen vrouwen slaat.

De sociale controle binnen de vereniging is heel groot iedereen let op elkaar en er wordt wat gezegd van vloeken en vechten.

Tijdsbesteding

Zij stopt met trainingen geven omdat dat niet is te combineren met voorzitterschap en het huishouden. Zij werken allebei 32 uur.

Toen hun eerste kind was geboren heeft Monique ook een tijdlang niet gesport omdat je een kind op moet voeden.

Vrouwen ambiëren een bestuursfunctie gewoon niet zij willen zich liever bezig houden met een recreatiecommissie.

Het is soms moeilijk om jongere mensen in het bestuur te krijgen omdat die met kinderen en een baan zitten. Wel zijn er veel ouderen werkzaam binnen de vereniging en daarin heeft de vereniging ook een belangrijke sociale functie.

Mag ik u hartelijk bedanken voor dit interview